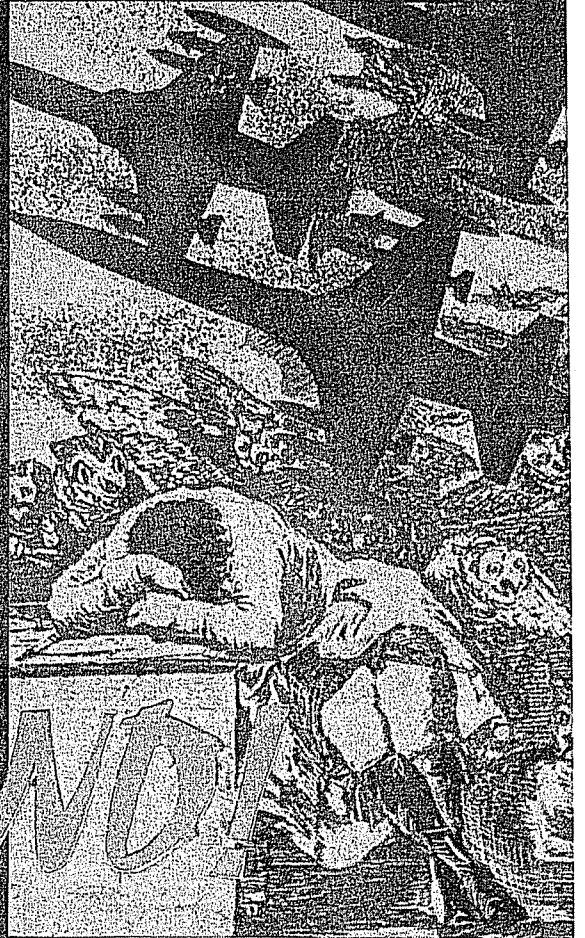

FEMMUZ

Marje

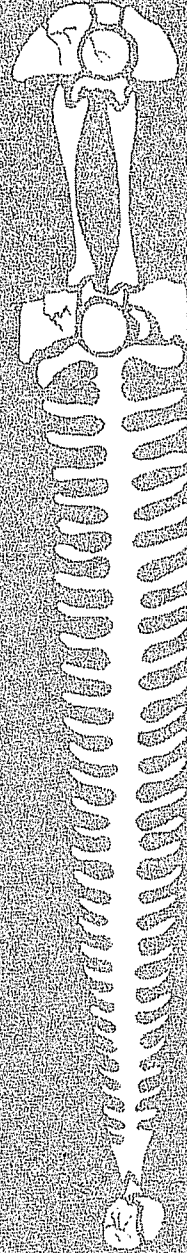
ÇERKESLER
ÜVEY EVLAT MI?...

ÇERKES TARİHİ KRONOLOJİSİ

Dr. Baturay ÖZBEK (YEDİÇ)

Ankara-1991

KİTAP İSTEME ADRESİ: P.K.: 355 Kızılay/ANKARA

MARJE

LİNA ORGANIZATION

Adına Sahibi
Sönmez BAYKANGenel Yayın Yönetmeni
&
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mustafa Aziz ÖZBEKSanat Yönetmeni
Cihan İŞBAŞIMali İşler ve Abone Sorumlusu
Tunay TARKAYMerkez Büro (Ankara)
Hilmi ÖZEN
Yeşilirmak Sk. 12/48
Maltepe/ANKARA
Tel/Fax: 231 02 24 - 231 02 25Yazışma Adresi
P.K. : 355 Kızılay / ANKARAHavale Hesap No (TL)
MARJE DERGİSİ
Posta Çeki Hs. 103118Havale Hesap No (Döviz)
T.C. İş Bankası Çankaya Şb.
(\$) 311 86 63 no'lu hesaba
(DM) 311 86 78 no'lu hesabaAbone Koşulları
Türkiye 100.000 TL
Avrupa 60 DM/Yıllık
Diğer Ülkeler 45 \$ Yıllık
Fiatı : 10.000 TLBaskı
GÖZDE OFSET - 230 78 73MARJE
bir
LİNA ORGANIZATION
ürünüdür.

Değerli okuyucular,

Pek çoğunuz bir TV reklamında geçen "sevgiyi anlatmanın bin bir yolu vardır" sözünü duymuşsunuzdur. Bunu biraz genelleştirmek gerekir bence. Aslında duyguyu anlatmanın binbir yolu vardır.

Geçen sayılarımızda, eleştirilerin sözlü olmasından yakınmıştık. O günden bu güne kadar yoğun bir yazı trafiğiyle karşılaştık. Memnunuz. Böylece sürmesini umuyoruz.

İşte bu yazılar duygularınızı, beğenilerinizi, öfkelerinizi anlatabildiğiniz bin bir yoldan bir kaçı idi.

Gelen yazıların ana nüvesini, derginin çizgisi konusundaki tereddütler oluşturuyor. Zira Londra'dan mektup yazan bir okurumuz dergimizi "Ankara gelenegini sürdüren, Türkiye'de ki demokrasi hareketi ve diğer azınlık mücadelelerinden bahsetmeyen bir dergi" olarak niteliyordu. Şunun iyice bilinmesinden mutlu olacağız. Dergimiz temelde, demokratik bir tartışma ortamı yaratmayı hedeflemektedir. Bunun için de demokratik tavrını her zaman koruyacaktır. Dünyada ve Türkiye'de azınlık sorunlarıyla yakından ilgili ve duyarlı olan herkese açıktır.

Özelde Çerkes sorunuyla ilgilidir. Ve bu sorunun çözümünü araştırır. Bu çözüme, okurlarımızla beraber koyduğumuz ve koyacağımız önerilerle, biran önce ulaşmayı hedeflemektedir. Bu anlamda, geçmişteki amatör deneyimleri yavaş yavaş profesyonelliğe yönelten genç insanlardan oluşan bir kadro tarafından çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Bugüne kadar sunduğumuz sayılar bizce gelecek için umut vericidir.

Yakın bir zamanda, pilot bölgelerde de olsa, dergiyi bayinizde de görebileceksiniz.

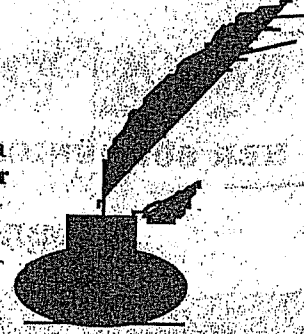
Önümüzdeki sayılar daha oturmuş ve daha güzel sayılar olacaktır.

O zaman eminiz ki, halen dergiye abone olup olmama tereddütünde olan insanların da bu kaygıları ortadan kalkacaktır.

Bu sayımızda yine dolu dolu Kafkasya haberleri ve ilginç yaklaşımları ile B.D.T. Parlamento Başkanı Hasbula-tov'un görüşlerini yansıtıyoruz.

Yazarlarımız ilk sayıda olduğu gibi yorumlarını aktarmaya devam ediyorlar.

Yepyeni sayılara doğru HA MARJE...

B

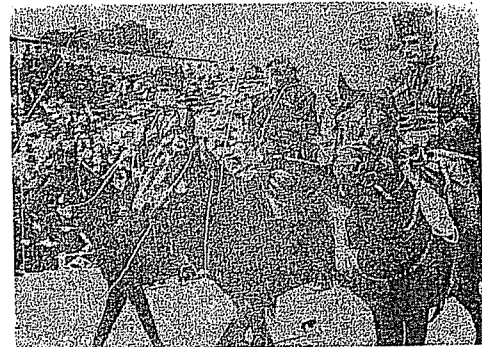
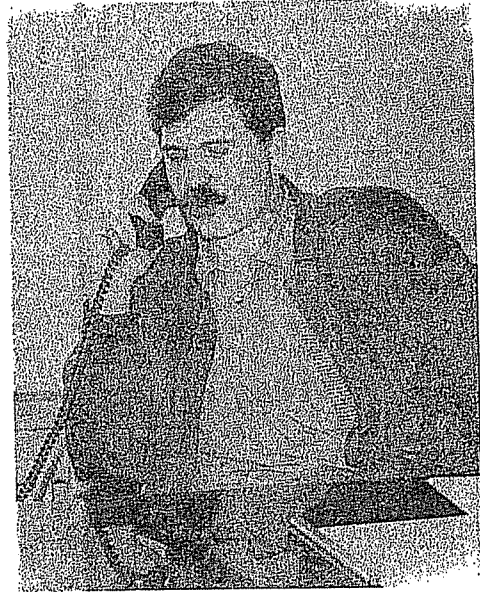
U SAYIDA

M A R J E

HER SÜRGÜNDE BİR ÇIKAR.

TEMMUZ '92

BASİYAT / S. BAYKAN	4
● CERKESLER ÜVEY EVLAT	
ROPORTAJ / MARJE	6
● RUSLAN HASBULATOV	
SANAT / SÜR	10
● M. C. ANDAY - A. TELLİ - H. HÜSEYİN	
ROPORTAJ / MARJE	12
● NEJDET HATAM	
ALMANYA NOTLARI	15
● Dr. BATIRAY ÖZBEK	
GÜNCE / MEHMET UZUN	19
● ADİGEY CUMHURİYETİ	
ARASTIRMA / MARJE	20
● AYTEÇ NEMİT'FEO 100. YILANISI	
ATES HİRSIZI / HILMI OZEN	23
● TÜRKİYE'NİN AKLINA GELENLER	
TELEX NOTLARI	25
● ADİGEY'İN BAYRAK VE MARŞI	
MUTSUZUN YERİ / CİHAN İSBASI	27
● DÜŞÜNÜYORUM DA	
POLİTİK YORUM / CEMAL BRAHİM	36
● ADİGEY'DE POLİTİK GELİŞMELER	
GÜNDEM / OMER SAHİN	39
● GENEL KURUL	
UZMAN GÖZÜMÜ / BİLECOI ZOLKARN	41
● ULUSUN CANI DİL	
KARİKATÜR	48

B**ASINDAN****Doğan Paşa'dan
nostaljik çıkarma.**

Özgür GÜNDEM İsim yasağına Yargıtay'dan veto

"İsim kişiye sıkı sıkıya bağlı şahsi bir haktır. Hiçbir kişi veya kurum, kişinin rıza ve kurum muvafakatı olsa da bu hakka dayanarak taşınan bir ismi iptal edemez. Kişiyi isimsiz bırakamaz. Böyle bir işlem, mahkeme kararına da konu olamaz. Kanunda sebep ne olursa olsun kişinin kazanılmış isminin iptali öngörülmemiştir.

İsim, kişileri belirleyen ve birbirlerinden ayıran sözcüktür. Herkesin kendisine özgü kişiliği ve özvarlığı olduğundan, bu kişiliğin başkalarından ayırt edilmesini istemek onun hakkıdır. Bu nedenle de ad üzerindeki hak, nitelik bakımından tıpkı kişinin yaşamı ve onun gibi kişilik hakkıdır. Kişi böyle bir haktan yoksun bırakılamaz"

Kafkas ve Çeçen kökenli vatandaşların yaşadığı kasabayı gezerken gözleri dolan Güreş, kendisinin de Kafkas kökenli olduğunu söyledi.

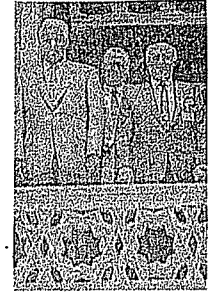
~CUMHURİYET~

TASS. Moldova Radyosu'nun, 14. Rus ordusuna bağlı birliklerin Rus azınlığa yardım etmek için operasyona giriştiğini duyurduğunu bildirdi. Ordu komutanlığı ise bu haberleri yalanlamaya devam ediyor.

Moldova'da kanlı çatışmalar sürerken Gürcistan'ın Güney Osetya bölgesinde gerginlik tehlikeli biçimde tırmanıyor. Rusya Başbakanı İgor Gaydar, çatışmalar durdurulmadığı takdirde duruma müdahale edebileceklerini bildirdi.

Ajansların haberlerine göre Gürcü muhafızlar, önceki gün Güney Osetya başkenti Tsinvali'ye girdiler.

TASS, zırhlı piyade araçları desteğindeki Gürcü kuvvetlerinin kente düzenlediği saldırıya Oset milislerinin karşılık veremeye çalıştığını belirtti.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Anlaşması dün bölge ülkelerinin 11 lideri tarafından Çırağan'da yapılan görkemli bir törenle imzalandı. Özal'ın katılması sonucu Demirel Türkiye'yi tek başına temsil etti.

Gündem Lazlar, Çerkezler ve Kürtler

Lazların, Çerkezlerin, Arapların sayıları taş çuvalsa bir milyonu bulmaz. Kürtler, tartışmasız bir gerçektir, ulusturlar. Kendilerine özgü dilleri, kültürleri, yaşayışları, yoğunlukla yaşadıkları ülkeleri, milattan çok öncesine dayanan tarihleri... vardır. Aynı şeyler Çerkezler, Lazlar için söylenebilir mi? Bugün Lazca, Çerkezce diye bir dil kalmış mıdır? Hani bunların kültürleri, kitapları, alfabeleri, tarihleri? Ve her-

Kürtler için istediğimiz demokratik ve insani hakla-

rı, adları sanları olan ancak varlıkları tartışmalı Lazlar, Çerkezler için de isteriz. Yeter ki, birikim ve istekleri olsun. Sayet Lazlar, Çerkezler... bugün kendi dilleriyle yayın yapacak, gazete çıkarabilecek, kitap yayımlayabilecek bilgi ve kültür birikimine sahip iseler, kendi dilleriyle konuşmaları, yayın yapmaları onların en doğal haklarıdır. Ancak yukarıda da söylediğimiz gibi, maalesef bu konuda en ufak bir istek, örgütlenme ve çalışma göremiyoruz. Lazların, Çerkezlerin nerede yaşadıkları

Bana göre Lazlar da Çerkezler de ve daha başka topluluklar da başka uluslara direnip dayanamadıkları için tarihten yok olmak üzeredirler.

milyonlarca Kürt ile, sayıları, yerleşim yerleri bile bilinmeyen, en küçük bir mücadeleye içinde olmayan, dahası varlıkları bile tartışmalı olan Lazlar, Çerkezler, bilmenelere aynı kefeye konulabilir mi?

R

ÖPORTAJ / Marje

KAFKASYA DÜNYA'DA ENDİŞE UYANDIRAN BİR SORUNDUR

M ayıs ayı boyunca gerek Türk Basını gerekse Çerkes kamuoyu sık sık Rusya Parlamentosu Başkanı Ruslan Hasbulatov'un Türkiye'ye gelmesiyle ilgili haberlerle çalkalandı. Nihayet Haziran ayı başlarında T.B.M.M. Başkanı Hüsamettin Cindoruk'un davetlisi olarak Hasbulatov Türkiye'ye geldi. Hepimizin bildiği gibi Hasbulatov Çeçen asıllı bir politikacı Kuzey Kafkasya'luların bölünmüşlüğü hepimiz gibi O'nu da rahatsız ediyor. Nitekim Türkiye'ye geldiğinde öncelikli olarak Kaf - Kur temsilcileri ve Dernek Yöneticilerinin yanı sıra Türkiye'deki Çeçenlerden ve belirli bir resmîyeti olmayan halktan insanlarla görüşmeside bizce bunun diğer bir kanıtıdır. Bu sayımızda bu görüşmelerle birlikte dergimizin yaptığı röportajı aktarıyoruz.

● **Marje** Sayın Hasbulatov az önce heyetimizle bir görüşme yaptınız ama biz bu görüşme içerisinde değinilmeyen bazı hususlar hakkında birkaç

soru daha sormak istiyoruz. Son dönemde Kafkasya'da olan gelişmelerin oluşum şekli hakkında bize ne söyleyebilirsiniz ?

■ **R. Hasbulatov** Kafkasya ihtilafı tüm dünyada endişe uyandıran bir sorun. Muhtemelen ki bu sorun Kuzey Kafkasya'yı da ilgilendirmektedir. Hatta olayların Kuzey Kafkasya'da da yayılması büyük bir ihtimaldir. Ülke genelinde, ülkenin güney kısmına ilişkin endişeler var. Oluşabilecek böyle bir ihtilafın merkezi unsurunu, Çeçen-İnguş Cumhuriyeti oluşturuyor. Çeçenistan'daki rejim diğer Kuzey Kafkasya Cumhuriyetlerini de Rusya Federasyonuna karşı kışkırtmaya çalışıyor. Dağıstan, Karaçay-Çerkesk, Osetya, Kabardey-Balkar ve Adıgey gibi bölge cumhuriyetlerini Rusya Federasyonu ile karşı karşıya getiriyor.

Dudayev zaman zaman sert açıklamalarda bulunuyor. "Biz Rusya ile savaşacağız diyor. Elektrik santrallerine karşı saldırılarda bulunacağız, gerekirse terörizm uygulayacağız" diyor.

Böyle sert açıklamaların ardından, ülkenin diğer bölgelerinde yaşayan Çeçen'lere karşı, halkta ister istemez bir tepki uyanıyor. Üstelik Çeçenistan dışında ortalama 300.000 Çeçen yaşıyor.

Çeçenistan çok küçük bir ülkedir, bu yüzden de çok yoğun bir nüfusa sahiptir. Biz Rusya Federasyonu olarak onların istedikleri yerlere gidip istedikleri gibi yaşamalarını istiyoruz. Ben ülkenin her tarafını gezdim. Gittiğim her yerde ise muhakkak bir hemşehrime rastladım.

Artık dünyada hiç bir sorun savaşla halledilmiyor. Önemli olan ekonomik güç. Oysa bu kargaşa içinde, Çeçen Halkı gittikçe sefaletle sürükleniyor. Tarımdaki durum kötü, bunun yanında petrokimya tesisleride üçtebir oranında çalışamaz hale gelmiş. Bu tesislerde çalışan işçilerin çoğunun Rus asıllı olması ve şehri terketmeye başlamaları ve yine Çeçenistan'ın bu dalda yeterince uzmanının olmaması, durumu bu hale getirmiş. Yani Çeçenistan'ın bugünkü durumuna bakınca, ülkenin onbeş yıl geriye sürüklendiğini görüyoruz. Bundan iki yıl kadar önce bazı ekonomist arkadaşlarla birlikte Kuzey Kafkasya' da serbest ekonomik bir bölge oluşturulmasına dair araştırmalar yapmıştık. Bundan amacımız, bu bölgede yabancı yatırımcılarında yararlanabilecekleri cazip bir ortam oluşturmaktır. İskandinav Ülkelerinde, Hollanda da ve Türkiye'de bazı yatırımcılarla temasımız olmuştu. Benzeri anlaşmaları Arap Ülkeleriyle de yaptık ama böyle bir gelişmenin ortaya çıkmasıyla, bunlar suya düştü.

Şu an Çeçenistan yönetiminde olan insanların, cinayet ve mafya şebekeleriyle ilişkileri vardır. Oradaki insanların tek zenginliği sınırlı ölçüdede olsa petrol geliridir. Buna karşın petrol çıkartan teçhizatlar oldukça eskidir. Öyle ki bazı yerlerde 19. Yüzyıldan kalma araçlar kullanılmaktadır. Yakın zamanda bu makinalarda bozulursa petrolleri doğru dürüst üretemeyecekler. Yer altından çıkartamayacaklar. Oradaki petrokimya tesislerinin modernizasyonu için yapılan planlarda bu gelişmelerle beraber suya düştü.

● **Marje** Çeçen'lerin kışkırtıcı rolünden bahsettiniz, bu konuyu biraz daha açar mısınız ?

■ **R. Hasbulatov** Ben Çeçen'ler kışkırtıyor derken Çeçen Halkından bahsetmiyorum. Çünkü Ben de Çeçen Halkının bir ferdiyim. Başka halklarıda Ruslara kışkırtmak isteyen bu insanların sayısı aslında 100 kişiyi geçmez.

Çeçenistan' da istediğiniz köye gidin, insanlar size şöyle diyecektir. " Biz asırlar boyu Ruslarla Kazaklarla yanyana ve barış içerisinde yaşadık. "

Dudayev ve O'nun etrafındakiler diğer Kafkas Halklarını Ruslara karşı kışkırtmak istiyorlar. Benim belirtmek istediğimde işte bu.

Ayrıca diğer bir konuda Kuzey Kafkasya Cumhuriyetleri arasında Çeçenistan önderliğinde bir konfederasyon oluşturulmasıdır. Büyük çaplı olmamakla birlikte böyle bir eğilimin olduğunu biliyoruz. Ama buda gerçekçi birşey değildir. Hiç bir zaman Kuzey Kafkasya Halkları Çeçenlerin yönetimi altında toplanmak istemezler. Birlikte geldiğim heyetin içinde Dağıstan Parlamentosu başkanı da var, dilerseniz soralım. Dudayev' in emrinde olmaya ne diyecektir.

DUDAYEV TUM KUZHEY KAFKASYA' YI RUSYA' YA KARŞI KIŞKIRTMAK İSTİYOR.

Elbette "hayır" diyecektir. Çünkü bütün cumhuriyetlerin kendi iç düzenleri vardır. Anayasaları kanunları vardır Başkasının emri altına girmeyi hiç kimse kabullenmez. Bir zamanlar bu cumhuriyetin adı Çeçen - İnguş' tu. Şimdi ise Çeçenistan olarak ilan edildi. Durum böyle olunca bizde İnguşistan adında başka bir cumhuriyetin oluşturulmasına dair karar alıyoruz. Böylece iki halk birbirinden kopuyor. Halk, pilotu Dudayev olan bir uçak değil ki, O'nun istediği yöne gitsin. Rusya Federasyonu içinde biz bu yönde görüşmeler yapıyoruz. Şu an benim yardımcım, Rusya Parlemtentosu Başkan Yardımcısı sadece bu konu üzerinde çalışıyor.

● **Marje** Şu anda pek çok insan Kafkasya' ya nasıl yardımcı olabileceğini düşünüyor. Bu düşünceler Çeçenleri bir vakıf kurma yoluna itti gerek bu vakıf gerekse kişisel olarak ülkenin bir adım ileri gitmesi için her türlü yardımı yapmaya hatta kanını bile akıtmaya hazır insanlar var. Yine bu amaca yönelik olarak en az 40 kişilik bir grupta on günlük bir gezi çalışması planlanıyor. Bunun yararı konusunda düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

■ R. Hasbulatov

Rusya Parlamentosunun bir sene önce almış olduğu kararlardan ilki; daha önce anavatanından sürülmüş olan halkların affedilmesine yönelik bir karardı. Bu kabul edilirken ne kadar zor durumların ortaya çıktığını tahmin edersiniz. Sürülen halkların, maddi ve manevi zararlarının karşılanması da bu kanunun içerisindeydi. Bu işi gerçekleştirmek için de ne kadar büyük mali kaynağa ihtiyaç olduğunu tahmin edebilirsiniz.

Ama sizin bu konularla yürekten olarak ilgilenip, acı duyduğunuzu da görüyorum. Sizlerin Çeçenistan'a gidip, yetkili kişilerle temaslarda bulunmanız yararlı olabilir.

Çeçenistan Hükümeti kendi dövizlerinin olacağını, sınırlarını kendilerinin koruyacaklarını, yurt dışındaki ülkelerde kendi misyonlarını temsil eden diplomatik yapılar oluşturacaklarını söylüyor. Bunu yapabilmek için büyük devlet yapısına sahip olunmalı. Bunun gerçekleşebilmesi için de çok sayıda insanın çalışması gerekmektedir. Bizim cumhuriyetimiz ise, çok küçük bir cumhuriyettir. Çok az toprağı vardır. Bu toprağın da üçte biri dağlıktır. Halk gerçek bir sefalet içerisinde bulunmaktadır. Sağlık sorunu üzücü boyutlardadır. Bu konularda sizin, diğer ülkelerde yaşayan Çeçenlerin, muhakkak çalışmaları olacaktır. Ama Rusya'nın geniş imkânlarından faydalanılsa daha iyi değil mi? Onun için ana amacımız politik yollardan bir çözüme ulaşmak olmalıdır.

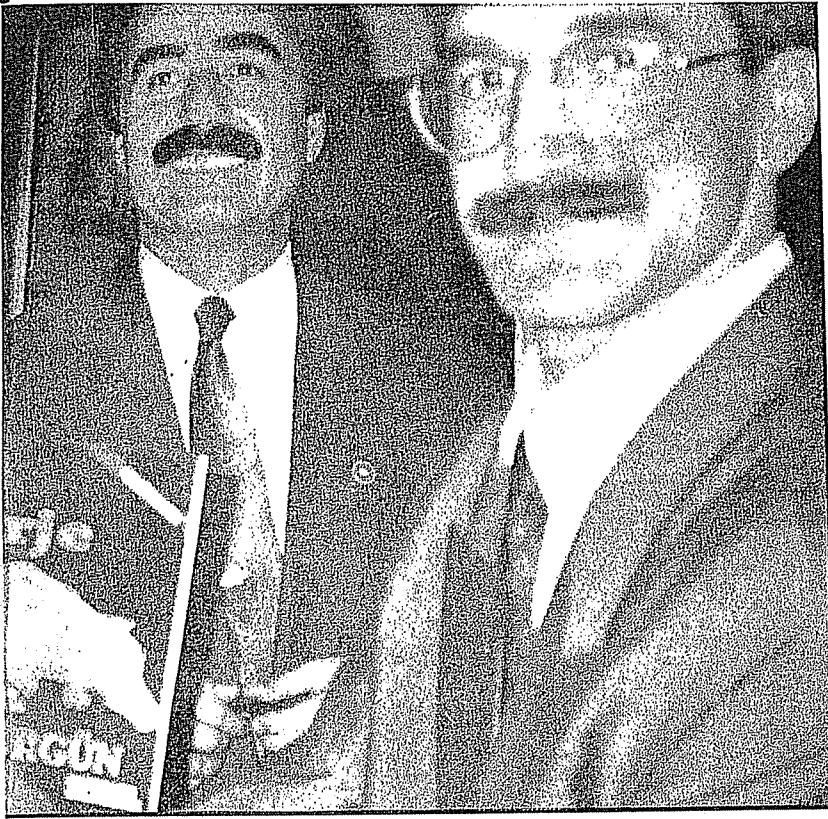
Rusya Federasyonu'nda 21 tane cumhuriyet var. Bunlardan 19'u Rusya ile federasyon antlaşmasını imzaladı. Tataristan ve Çeçenistan ise imzalamadı. Tataristan ile Rusya'nın arasında hiç ihtilaf yok. Aramızda bu antlaşma ergeç imzalanacaktır. Tataristan insan ve sanayi bakımından Çeçenistan'dan on kat daha güçlüdür. Ama böyle sert bir tutumu nedense onlar göstermiyor.

Bu antlaşma kısa bir sürede çözümlenirse Rusya Federasyonu Çeçenistan'da tahrip edilen herşeyin yeniden inşasında yardımcı olacaktır. Bana ve size düşen görevleri şöyle izah edeyim. Eğer biz Çeçenistan yöneticilerini, var olan ihtilafı demokratik yollarla çözmeye ikna edebilirsek, büyük bir görevi yerine getirmiş olacağız. Çünkü bu politik sorundan ancak politik yollarla sınırlanabiliriz.

● **Marje** Biliyorsunuz ki Türkiye ile Türki Cumhuriyetler arasında imzalanan antlaşmalar gereği, Türkiye'den Türki Cumhuriyetlere yapılacak ziyaretlerde vize konut fonu gibi şeyler artık problem yaratmayacak. Benzeri bir uygulama bizimle ilgili olarak da yapılabilir mi?

■ **R. Hasbulatov** Ben, bu gelişmelerde bizi zedeleyici bir unsur göremiyorum. Başkan Yeltsin ile Başbakan Demirel arasında çok olumlu bir diyalogun kurulduğunu ve bir antlaşmanın imzalandığını biliyorsunuz. Biz Kuzey Kafkasya'ya veya herhangi bir cumhuriyete gidecek insanlar için de kolaylıklar yapmaya hazırız.

■ R. Hasbulatov

Kültürel hareketlerde barış çabası önemlidir. Herşeyden önce barış sağlanmalıdır.

● Marje Gürcistan' da büyük karışıklıklar cereyan ediyor. Biliyorsunuz Şwarnadze ülkesine döndü, şimdi kendi halkı için çalışıyor. Şimdi Çeçenistan' da seçim olsa ve Çeçen Halkı da Gürcüler gibi sizi isteyerek Çeçenistan' a çağırsa geri döner misiniz ?

● Marje Türkiye' deki tahminen 2-3 milyon Kuzey Kafkasya' lıya hitaben açılan dernekler, Kaf - Kur adında bir yapı oluşturdular. Kaf - Kur, geçen yıl anavatan- da bir kongreye katıldı ve bu kongre neticesinde Dünya Çerkes Örgütü kuruldu. Bu örgütün çalışmaları neticesinde Yeltsin' in, Çerkeslerin yoğun olarak yaşadıkları ülkelerde konsolosluklar açmaya dair bir sözünün olduğu bize iletildi. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz ?

■ R. Hasbulatov Konsoloslukları her yerde açıyoruz. Dünya çapında Çerkes yapılanmaları güzel ama bir şeyi unutmamalısınız, biz hepimiz Rusya Federasyonunun birer parçasıyız. Türkiye' deki Çerkesler bir kongre düzenleseler ve Kafkasya' dan insanlar buraya gelerek Türkiye nezdinde bir girişimde bulunup, buradaki Çerkesler için şunu yada bunu yapın şeklinde taleplerde bulunsalar, Türkiye tarafından nasıl karşılanırdı merak ediyorum ve bunun düşünülmesini istiyorum.

● Marje Bizim böyle bir talebimiz yok. Bizim görevimiz, Rusya Federasyonunda ve Türkiye' de yaşayan bir halk olarak iki ülke arasında ekonomik, politik ve siyasi ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmanızı sağlamak.

BİZ

KUZEY KAFKASYA'YA
GİDECEK İNSANLAR İÇİN DE
KOLAYLIKLAR YAPMAYA
HAZIRIZ.

■ R. Hasbulatov Böyle bir şey olmuş olsa ve ben dönmüş olsam, bana büyük bir güven ve itimat gösterip, bu kadar büyük bir ülkenin parlamento başkanlığına seçen 137 millete ihanet etmiş olmaz mıyım ?

● Marje Bu düşüncelerinizi halkımıza iletmek için bize verdiğiniz bu fırsattan dolayı teşekkür ediyoruz.

TAY

Tayım benim,
güzel öfkem,
çeliğim.
Seni ben

Kırbaç yaralarımından yarattımdı, o imansız
yokuşlarda,
açlığımın kurt seslerinden,
umudumun ırmaklarından,
gözyaşlarımdan a yavru yavru,
soylu ağularımından.

Damarlarında senin,
bozkır yangınları gibi delice koşan,
benim öfkem,
benim acım,
benim özlemlerimdi.

Tayım benim,
güzel öfkem, çeliğim.
Kanlıdır bu dönemeçler, kanlıdır kanlı
Kahpelik kol geziyor eli ferimanlı
senin bacakların karanfil dahi,
kanatların senin ilkbahar yeli,
başın senin bulutlarda a yavru yavru.

~~Akıp gitti benim yayla seluklun~~

Ben,

çileli kısrak,

kamçı yorgunu,

ben kaldım bu yerlerde,

kaldım kıyısında bu kanlı karanlığın.

köpük köpük, ter ter,

kelep kelep hinc,

derya deniz gözyaşı

H. Hüseyin

Anlatma bana atları,
Yüregim kaldırmıyor düşündükçe burulup,
Vurulup yerde yattıklarını

M.C.Anday

Anlat bize yığın uyüşün güzelliğini,
Koşunun güzelliğini, köpüren yeleği,
toynakların kızgın kıvılcımlarını,

Kışneyen bir tayın sevincini anlat,
Öfkeyi ve sağrındaki mahmuz yarasını
Masallardaki şehzadeleri anlat.

Avradın ve silahın kardeşisin ya,
feodalın töresini anlat birazda
ve terkinde kaçırduğun kızları.

Dağları anlat bize, eşkiya gecelerini,
ölümleri ve ölümsüzlükleri anlat
Sonra da nasıl hiç yaşlanmadığını

Ve savaşları anlat, savaşçıları.
Korkak ve cesurları anlat bize,
sonra tahtadan tunca dönüşünü

Sen ki hepsini görüp yaşıyorsun.....

A.Telli

ADIM

Adım at,
adaşız biz,
kanımız bir candaşız,
haydi atım, haydi atım adım at,

ah bu yalnız kalmanın onursuzluğu,
yaralı dizlerinin umutsuzluğu,

haydi atım, haydi atım
adım at

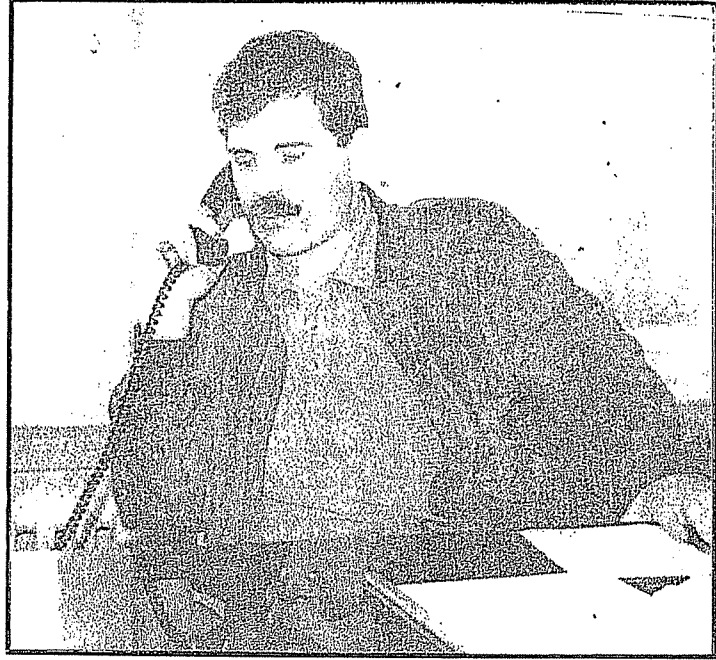
kanımız bir,
adaşız biz,

adım At

L. Sutaylan

R**ÖPORTAJ/Marje**

**“ KANINI
VE
CANINI
VERMEYE
HAZIR OLAN
SOYDAŞIMIZ
VAKTİNİ
VE PARASINI
VERMEYE HAZIR
DEĞİL.”**

Aşağıda yayınladığımız röportaj, okuyucumuz için ne kadar doyurucu olacak bilmiyoruz.

Sayın Hatam' ı her ne kadar iki günlük bir sürede tanımak imkânına sahip olduysak da, her sohbetimizde ses cihazımızı açık tutamadığımızdan okuyucumuza bu son günün telaşla hazırlanan sayfalarını sunabiliyoruz.

Biz, size kendisiyle yaptığımız röportaj harici konuşmalardan bir kısmını, az da olsa bu ön bölümde yazmak istedik ve şunları tesbit ettik.

Sayın Hatam' ın yolculuk öncesi dergimize yaptığı bir gece ziyareti sırasında, ilk olarak sıcak tavırları dikkatimizi çekiyor. Sıcak diyoruz çünkü, dernekte yapılan tamadelerimizin de iştirak ettiği toplantılarda, kimi büyüklerimizin sert ve oldukça despot tavırlarından sonra, Kaf-Kur Başkanı olarak, Necdet Hatam, bize son derece sıcak ve hoş sohbet geliyor. Kendisi en çok, genç arkadaşlarla oturup sıkı bir sohbet edemeden gitmekten şikâyetçi. Marje kadrosu sıfatında, hiç değilse biraz olsun gençlere hitap ediyormuş his-sine kapılmış olacak ki, sohbeti bitirmek istemiyor.

Bu sohbeti bizim için oldukça doyurucu ve bilgilendirici nitelikler de taşıyor. Konuşmalarımız arasında, davaya hizmetin boş vakit " Cumartesi Pazar " Çerkesliği olmadığını şu sözleriyle dile getiriyor. "İşimiz Halkımıza İnsanımıza hizmet etmek. Arada bir boş zamanlarımızda da doktorluk yapıyoruz." Ulusal sorunlarımızla her zaman ilgilenmemiz gerektiğini başka nasıl dile getirebiliriz ki .

Yine röportaja da giren bir cevabı var başkanın " Bunca yıllık ekonomik sosyal birikimi bırakıp gitmek, nasıl bir şey?" Dediğimizde " Güzel bir şey, çok güzel bir şey." diyor. Evet sadece bu kadar söylüyor . Ardından hiç bir hayıflanma ya da istek yok.

Sohbet uzadıkça, işte röportaj yazalım bunları diyecek oluyoruz, ama sohbetin sıkı devamlılığından ve belki de uygun olmayacağından bir teklifte bulunamıyoruz.

Bizim çözüm önerisi isteyen bütün sorularımızın cevaplarında, ufacak bir yere de olsa umudu yerleştirmeyi hiç ihmal etmiyor. Konuşmanın bir yerinde, büyüklerle böylesine diri sohbetler yapmaya alışık olmadığımızı söylediğimizde, şakayla karışık sinirleniyor.

"Yapışın yakalarına yahu" diyor olanca sıcaklığıyla ve devam ediyor." Arada sohbetinden hoşlanmayacağınız insanlar olacaktır. Despotça da davranabilirler. Ama siz yine de peşlerini bırakmayın."

Gecenin ilerleyen saatlerinde zor da olsa sohbeti bitiriyoruz, ertesi gün için kısa da olsa bir görüşme isteyerek sayın Hatam' dan ayrılıyoruz.

Marje

● **Marje Necdet Bey, kendinizi okuyucularımıza kısaca tanıtır mısınız?**

■ **Hatam** Reyhanlı'lı bir Çerkes göçmen ailesinin çocuğuyum. Aslında anlatmak o kadar çok şeyim de yok. Reyhanlı, Ankara, Balıkesir ve diğer derneklerde uzun yıllar boyu çalıştım. Bugün de çalışmalarımı sürdürüyorum. Bunun yanında Türkiye'de ki derneklerin oluşturduğu, Kaf-Kur Başkanlığı görevini de sürdürüyorum. Dünya Çerkesleri Derneğinde de görevliyim. Sanırım bu kadarı yeterlidir.

● **Marje Anavatanımıza döndüğünüz bu günde, size dönüş fikrini nasıl elde ettiniz diyerek, bir soru yöneltmemiz sanırız yanlış olmaz.**

■ **Hatam** Doğrusunu söylememi isterseniz, bu fikri şu yıllarda, şu şu şekillerde elde ettim demek, oldukça zor. Dilimizi, örf ve adetlerimizi yaşatma çabası içerisine girdiğimizde, arkadaşlarla karşılıklı diyaloglarımız ve büyüklerimizden öğrendiklerimiz şeyler sonucunda bu isteklerimize ancak Anavatan'da gerçekleştirebileceğimiz kesinlik kazandı. Ayrıca bu olgu, benimle ve arkadaşlarımızla başlayan bir olgu da değil. Anavatanımızdan sürüldüğümüz günden beri var olan bir düşünce, arzu yumağı. Yaygınlaşması ise 60'lı 70'li yıllara rastlıyor.

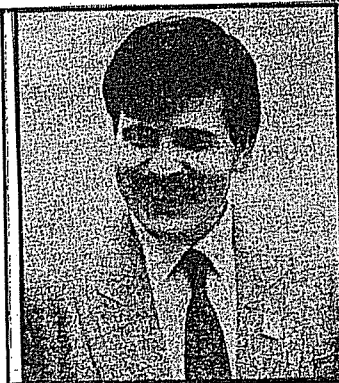
● **Marje Sayın Başkanım, siz o dönemlerde yaşadığınız gençlik ile bu günün gençliğini karşılaştırabilir mısınız?**

■ **Hatam** Tabii karşılaştırabilirim. Daha doğrusu kendi tesbitlerimi ileteyim. Bizim dönemimizde, gençlerin büyük çoğunluğu köy kökenliydi, çoğunluğu ana dilini iyi bilirdi. Gelenek göreneklere yatkınlıkları vardı. Bu nedenle günümüz gençliğine göre daha şanslıydı. Ancak, elbette ki o dönemde gençliğimiz, yani bizler dünya hakkında Sov-

yetler Birliğinde'ki yaşam hakkında, bu günün gençliği kadar bilgiye sahip değildik. Ancak bizim dönemimizde gençlerin olaya zaman ayırabilmek, ilgilenebilmek açısından daha şanslı oldukları da bir gerçek. Kendiliğinden sorunları farketmek, çözümlerini aramak, gereken her türlü işle canla başla çalışmak, o dönemin her ferdinin ortak özelliği idi.

● **Marje Sayın Başkan, okuyucularımıza sizin de görev aldığınızı söylediğiniz, Dünya Çerkesleri Derneği hakkında bilgi verir mi siziz?**

■ **Hatam** Dünya Çerkesleri Derneğinin başlangıç noktasını, Ankara'da düzenlenen 125. Yıl etkinlikleri olarak alabiliriz. 125. Yıl etkinlikleri ve Dünya Çerkesleri Derneği'nin kuruluşunu halkımızın anavatanına dönme çabasında bir dönüm noktası olarak kabul etmemiz mümkün. Bir yıl sonra Hollanda'da benzer bir toplantı yapıldı, ardından Mayıs 1991'de de anavatanımızda, Dünya Çerkesleri Derneği kuruldu. 125. Yıl etkinliklerinde, Dünya'nın her tarafından gelen Çerkesler, Çerkesliğin ancak anavatanımızda yaşatılabileceğini dünyaya duyurdular. Konuya duyarlı herkesin de, anavatanına dönüş konusunda çalışmasının gerekliliğini ortaya koydular. Dünya Çerkesleri Derneğinin de temel felsefesi budur. Bu konuda, pratikte bazı zorluklar ortaya çıkıyor. Diaspora insanını anavatanlarına götürürken, ekonomik olarak zorlanacağımız ortadadır. Dünya Çerkesler Derneği büyük bir amaç edinmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için de ekonomik olarak desteklenmesi gerekmektedir. Bu konuda bir espri yapalım isterseniz. Siz de rastlamışsınızdır, büyüklerimiz orta yaşlılarımız, gençlerimiz olarak tartışmayı, gereksiz fedakarlık yapmayı severiz.

Мәшхуәш Нәждәт.

Ильяс 40-м итш. Анкара дэт университетым й медицина факультетыр кыуащ. Ныбжышлэ дьдэу Адыгэ Хасэм хыхьауэ езэш илэкьым и лъэпкъэгъухэр кыгъэушын, адэжь Хэкум иридждэжын, анэдэлъхубзэр, хабзэ-бзыпхэр хъума хъун папшлэ. Мы зэманым Нәждәт и унафэщлэ Бандримэ щылэ Адыгэ Хасэм, а къалэм и гъунэгъу къэбэрдей, шапсыгъ жылагуэухэм щлэх-щлэхьурэ яхохэ, адыгэ тхыбзэм, лъэрыуатэм, тхыдэм цыхухэр хегъэгъуазэ. Къимыдэклэ, клиника кызылуихауэ сьмаджэхэм йолэзэ, адыгэхэм я узыншагъэр хъумэным и нэлэ тригъэтш.

Мәшхуәшлэ уыхьыбзэ зыщлэжу дунейм кыптена Есәнч Тевфик нэгъабэ Хэкужым къэзышар, адэжь щыналъэр езыгъэлъэгъуар, ардыдэмкли псапэшхуэ кыхьащ.

Hepimiz, gerekirse, bu olay için canımızı, kanımızı verebileceğimizi yineler dururuz. Bize, şu an gerekmeven kanını, , canını, vermeye hazır olan soydaşımız, nedense vaktini ve parasını vermeye hazır değildir. Tüm bunlara rağmen, derneğin yapısının oturacağı, güçleneceği umuduyla çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

● **Marje** Sürgündeki halklarının mücadelesini veren, FKÖ ve Dünya Çerkesleri Derneği arasında bir benzerlik kurmanız mümkün mü?

■ **Hatam** İlke olarak bir benzerlik kurulabilir. Ancak bizim ulusumuzu, mücadelesinde, Filistin Halkına göre daha şanslı buluyorum. Filistin'in kan akıtarak almaya çalıştığı ulusal hakları Çerkes Ulusu anavatanında gümüş tepsiyle alabilme imkanına sahip. Filistinliler savaşarak vatanlarını elde etmeye çalışırken, Çerkesler den bir fert , fikir olarak ve ekonomik güç olarak hazır olduğunda anavatanına dönerek kendi topraklarında yaşayabiliyor. Belki de bu kolay elde edişin, insanların daha fazla şeyler istemesinde etkisi büyük. Bazıları anavatanlarına döndüklerinde, buradaki yaşam standartına erişmek istiyorlar hatta daha iyi şartlar yakalamayı arzuluyorlar. Bunun altında da, vatanı kolay elde ediş yatıyor. Böyle düşünenlere şöyle sormak gerekir. " Rusya Federasyonu Çarlık Rusyası gibi bizi istemez bir tutum içerisine girseydi, dönüşümüze engel olmaya kalksalar, acaba ne yapardık? "Peki madem istemiyorsunuz bizde vatanımızdan vazgeçelim mi ?" derdik.

Yoksa şartlar ne olursa olsun, bu engeli aşmanın yolunu mu arardık? Bunu düşünmeli, buna göre bir mücadele yöntemi geliştirmeliyiz.

**FİLİSTİN ULUSUNUN KAN
AKITILARAK ALMAYA ÇALIŞTIĞINI
ÇERKESLER GÜMÜŞ TEPSEYLE
ALABİLİR.**

● **Marje** Bir büyüğümüz " Filistin Halkı için FKÖ ne ise benim içinde Dünya Çerkesleri Derneği odur." diyor. Bu perspektiften bakınca Kalmuk Yura ' da Yaser Arafat ile özdeşleşmiş oluyor. Kendi Pratiğiniz açısından bunu nasıl yorumluyorsunuz?

■ **Hatam** Vallahi aynen katılmamak elde değil. Ancak amaca ulaşmak konusunda biz, kuvvet kullanmak zorunda değiliz, hem de daha şanslıyız.

● **Marje** Daha önceki görüşmelerimizde "Çerkeslerin gelecekte var olup olmayacakları, önümüzdeki beş on yıl içerisinde belli olacaktır" tezi ne karşı çıkmıştınız. Bu konuda ne diyorsunuz?

■ **Hatam** Ben anavatanındaki Çerkesleri kurdukları düzenli yapıyla, daha da geliştirecekleri işleyişle, Dünya döndükçe orada varolacaklarına inanıyorum. Ancak olayı muhaceretkiler açısından düşünürsek, biraz doğruluk payı var gibi geliyor. Fakat anavatanla elele veren muhaceretinde yokolmayacağı kesindir.

● **Marje** Sayın Hatam bugün anavatanına dönerken, onlarca yılda oluşturduğunuz bu ekonomik ve sosyal yapıyı bırakıp gitmek nasıl bir duygu?

■ **Hatam** Vallahi güzel bir duygu hele hele o onlarca yılda oluşturduğunuz maddi manevi ortam, zaten anavatanına dönmek için meydana getirilmiş ise, bir başka tada sahip oluyor.

● **Marje** Kafkasya' da ne gibi şeyler yapmayı düşünüyorsunuz ?

■ **Hatam** Kafkasya olayın bir başka boyutu. Orada da çalışmalarımız çabalarımız devam edecektir. Bu çabalar Türkiye ' de bıraktığımız insanlardan kopuk olarak yürütülmeyecektir. İlişkilerimiz devam edecek, hatta belki de daha verimli olacaktır.

● **Marje** Bizimle son üç gündür yaptığınız sohbetlerde, gençlerle samimi ortamlarda sohbet etmeye fırsat bulamadığınızdan şikayet ettiniz. Şimdi vatana dönerken gençlere iletmek istediğiniz bir şeyler var mı ?

■ **Hatam** Onlar geleceğimizin güvenesidir. Bunun bilincinde olduklarında, sorunumuz kalmayacaktır. Bilmedikleri şeyleri büyüklerinden çekinmeden öğrensinler istiyorum. Kendi aralarında oturup tartışarak doğru sonuçları bulmalarını, en önemlisi hiç yılmadan çalışmalarını istiyorum.

● **Marje** Teşekkür ediyor ve anavatanımızdaki yaşantınızda başarılar diliyoruz.

■ **Hatam** Asıl ben teşekkür ediyorum. Bir gün memleketimizde buluşmak dileğiyle hoşçakalın diyorum.

ADİGELERİN BİTMEZ TÜKENMEZ İŞİ

1977 yılının Nisan ayında Adigey' e üç haftalık bir araştırma gezisi yapmıştım. Bu gezi boyunca köylerde düğünlere, kültürel çalışmalara ve gösterilere katılmış, Adigey Bilim Araştırma Enstitüsünde genç tarihçi Ashad Çvirğ ile beraber olmuştum.

Programımda Adige Ressamlarının bir-likte çalıştıkları atölyeleride gezmek vardı. Burada bir çok ressam ve heykeltıraşla tanışma ve tartışma olanağı bulmuş ve çok güzel günler yaşamıştım.

Ressamlar, atölyelerinde yaptıkları bütün eserleri, teker teker göstererek, neyi düşünüp, ne hissederek yaptıklarını anlatmışlardı.

Pek çoğumuzun Türkiye' de açtığı sergi ile yakinen tanıdığı ünlü ressam Bırsır Abdullah, eserlerini gösterirken bir ara durakladı ve şöyle dedi " **Bu esere iyice bak ve ne anladığını söyle** ". Resme çok dikkatlice bakmama rağmen, bir anlam verememişim. Bunu anlayan Bırsır, sözlerine devam ederek " **Bu resim, Adigelerin bitmez tükenmez işini gösteriyor** " demişti. Resme yine iyice baktım, kelimenin tam anlamıyla sağından, solundan, uzaktan, yakından inceledim. Ama ne Adigelerin bitmez tükenmez işini, ne de bana ipucu verebilecek başka bir şey farkedemedim. Biraz da çekinerek kendisine sormak zorunda kaldım. " **Abdullah, Adigelerin bitmez tükenmez hangi işleri var ki?** " Acı acı gülümseyip şu cevabı verdi " **Konuşmak, konuşmak, konuşmak** . "

Evet, tarihimize baktığımızda da bu olayın doğruluğunu gözleyebiliriz. Theophil Lapinski' nin iki ciltlik " Dağ Halkları ve Onların Bağımsızlık Savaşı " adlı kitabı okunduğunda, yukarıda yazdıklarımın doğruluğu da anlaşılacaktır. Almanca yazılı olan bu kitabı okuyamayanlar "Çerkes Tarihi Kronolojisi" adlı yapıtı okuduklarında kanıtlayıcı bilgileri alabileceklerdir.

Evet sayın okuyucular, Marje' nin tanıtım sayısında yazdığım ve şimşekleri üzerine çeken " Çerkesya Edebiyatı Değil, Evlatlarını İstiyor " adlı makalem, öncelikle bu gerçek olaylardan etkilenerek yazılmıştı.

Ürdün'ün Amman Şehrinde 1991 yazında yapılan Dünya Kültür Haftasında, Çerkessk'ten gelen genç arkadaşımız Aves' in devamlı tekrarladığı söz de aynı şeyi kanıtlıyordu. Gönlü, vatani ve halkı için yanan Aves, şöyle diyordu " **Her Çerkesin ağzından, yapacağız edeceğiz diye bir kelime çıktıkça, bir ermeni bir karış toprak alıyor vatanımızdan.** "

En son olarak Marje' nin birinci sayısında Sayın Bakan Ruslan Penesü ' nun dedikleri de adeta bunu kanıtlamıyor mu? Ne diyor Penesü? " **Adigeye gelip şunu yapacağız bunu yapacağız diyorlar. Sonra ne yapıyorlar, ne de bir daha görünüyorlar.** "

Hemşehrilerim kafamızı deve kuşu gibi kuma sokmakta hiç bir yarar yoktur. Gerçekler ne kadar acı olsada kabullenmek gerekir. Çünkü kendimizi, ancak böyle düzeltebiliriz. O zaman iş üretebiliriz.

Tüm bunların yanında, yazımda kastettiğim kimseler, yıllarca konuşup konuşup bol kepçeden atarak, dönelim dönelim diyenler ve Kafkasya' ya aşk şiirleri yazanlardı. Yoksa köyde kentte elinden geldiğince Çerkesliğini yaşayan insanlar değil. Onlar bir milletin en belirgin özelliği olan, adadillerini, kendi çocuklarına öğreterek, en azından tarihsel görevlerini yerine getirmişleridir. Onları değil eleştirmek, bu yönüyle burada kutlamak isterim.

Marje' nin birinci sayısının Baş Yazısından öğrendiğime göre, en büyük tepkiyi benim yazım görmüş. Telefonla kızanlar, tenkit edenler, hatta sövenler olmuş. Bu yazımın bir gayeside buydu zaten. Yıllardır kof şövenizmle uyutularak öldürülen düşüncelerin, tekrar uyandırılması, harekete geçirilmesiydi gayem. Beyinlerde oluşan küfün silinmesiydi. İşte bu yönüyle de yazı gereken görevi fazlasıyla yapmıştır. Yapmasına yaptı ama yazık ki yine yazdıklarım doğrulanırcasına herşey telefonla halledilmeye çalışıldı.

Çünkü bunları bilebilirsem, sizleri daha iyi tanıyabilirim. Bu sonuca nereden geldiğinizi anlayabilir, düzeltilmesi konusunda bir takım yollar önerebilirim. Bu demek değildir ki yazar nabza göre şerbet veren yazılar yazacaktır. Hayır, nekadar acı ve kötü olursa olsun, biz her zaman gerçekleri yazacağız. Ekmek parası için, inanılsa da inanılmasa da yazılan diğer türlü yazıları, boyalı basında yeterince bulabilirsiniz. İsteyenler oralardan okuyabilirler.

Diğer yönden Marje, bu güne kadar çıkmış dergilerin tersine bir dergi. Alışılmışların dışında olmaya soyunan bir

dergi. Birinci sayısında da bunu izleyebiliyoruz. Bu nedenle bu tür belirli insanların şimşeklerini üzerine çekecek yazılara, belki de birazcık alışılması gerekir.

Sayın okuyucular, acaba hiç mi Dünya' dan haberimiz yok? Olaylara bu kadar uzak mı yaşıyoruz? Artık elele verip Adigelerin şu bitmez tükenmez işini bitirelim. Bitirelim ki bir an önce bizde bir şeyler üretebilelim. Yıllardır teori üretmekten öteye gidemedik ve bu devir çoktan geçti. Bir an önce pratiğe geçmemiz gerekiyor. Yoksa tarih hepimizden acımasızca hesap soracaktır.

SANAT / PORTRÉ

RESUL HAMZATOV

Şiire sevdalı bir halkın çocuğudur Hamzatov. Çerkeslerin Avar boyundan olan şair 1923 yılında Tsada' da doğdu. Babasının da ünlü bir ozan olması, O' na şiirle içiçe bir yaşamın kapılarını açtı. II. Dünya savaşıyla ülkesini saran Faşizm yıllarında " **Ateşli Sevgi ve Doğumsuz Nefret** " adlı ilk kitabını yayınladı. 1963 yılında " **Yücelerdeki Yıldızlar** " adlı kitabıyla, Sovyetler Birliğinin en büyük ödülü olan Lenin Edebiyat ödülünü aldı. Şiirlerinde ön plana çıkan, bütün halkları, bütün emekçileri kucaklama isteği, kendi halkı sıfatında tüm Dünya Halklarına duyduğu saygı şairin en büyük özelliğidir. Bu sayımızda değerli Dünya ozanının, Vera Feonova tarafından tercüme edilen bir şiirini yayınlıyoruz.

LEYLEKLER

Bana öyle geliyor ki bazan
Savaş tarlalarından dönmeyen askerler
Uzanıp yatmamışlar toprağa o zaman
Bembeyaz leylek olup birer birer uçup gitmişler.

Ta o günden beri sanki
Uçuyorlar uçuyorlar ve sesleniyorlar bizlere
Bunun için mi kim bilir
Sık sık susuveriyoruz ansızın
Hüzünle bekerken göklere

Uçuyorlar uçuyorlar uçuyorlar.
Yorgun akşam alacasının sisinde
Ve küçücük bir boşluk var aralarında
Belki de benim için o yer.

Kuşkum yok gün gelecek bende
Uçacağım bu sürünün içerisinde
Aynı sisli alacakaranlıkta
Ve kuşça sesleneceğim göklerden
Yeryüzünde bıraktığım sizlere

RÖPORTAJ/Marje

KUYEKO ASFAR :

“RUSLARIN ÇOĞU ADİGEYİ VATAN OLARAK BENİMSEMIYOR”

● **Marje** Sayın Kuyeko Asfar bize kendiniz tanıttırmısınız ?

■ **Asfar** 1952 yılında Adigey'e bağlı olan Kunçuko Hable köyünde doğdum. Adige Tarih Araştırma Enstitüsünde tarih araştırma görevlisi olarak çalışıyorum, ayrıca Adige Xekuj isimli yardımlaşma fonunun da başkanım.

● **Marje** Bize bu fonun amacından bahsedermisiniz?

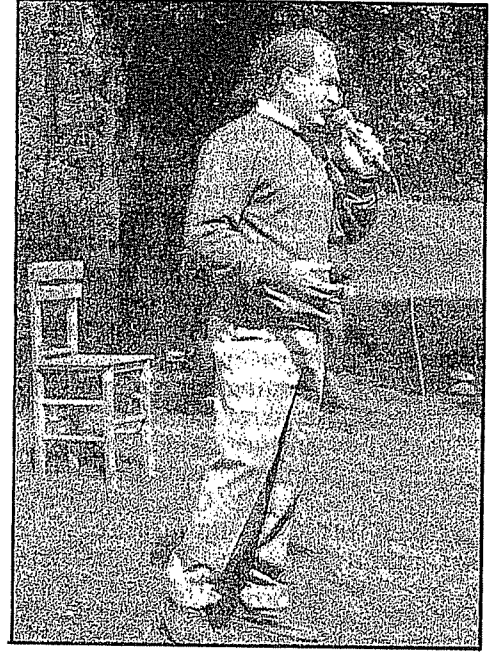
■ **Asfar** Adige ülkesi dışında yaşayan soydaşlarımızın anavatanlarına dönmeleri için ve döndükten sonra karşılaşılabilecekleri sorunlar için çalışan bir fon. Anavatanına dönenlerin barınma sorunu, mal mülk edinme ve kimlik edinme sorunlarına çözüm bulmak için çalışıyoruz. Bu fon birbuçuk yıl önce oluşturuldu ve o günden bu güne faal olarak çalışmakta.

● **Marje** Bu fonda kaç kişi çalışıyor? Ve Adige Xekuj somut olarak ne tür işler yapıyor?

■ **Asfar** Konusunda uzman 15 kişilik bir kadromuz var. Yaptığımız işe gelince şunu söyleyebilirim. Daha önceki yıllarda anavatana dönen soydaşlarımız kimliklerini bir yıllık uzun çabalar neticesinde alırken, bugün bunu bizler sayesinde bir aylık bir sürede edinebiliyor. Ayrıca özel bir kuruluş olmamız, çıkabilecek bürokratik engellerinde bir çoğunu ortadan kaldırabiliyor.

● **Marje** Aynı amaçlı başka kuruluşlarında olduğunu biliyoruz, bunlar hakkında bize bilgi verebilir misiniz?

■ **Asfar** Evet, benzeri amaçlı pek çok

kuruluş var. Bunların en önemlileri Rodina ve Adigey Parlamentosunda oluşturulan fonlar. Ayrıca bu konuda, Kabardey Balkar ve Karaçay Çerkessk' te de benzeri çalışmalar var. Bizim fonumuzun en büyük özelliği, gönüllü birlikteliğe ve özveriye dayalı bir kuruluş olması. Adige Xekuj Fonunu oluşturmak için müracaat ettiğimizde, gerekli her türlü belgemizin tamamlanmış olmasına rağmen, kuruluşumuzu dört ay geciktirdiler. Bunda suç Parlamentonun değil, aşırı Rus milliyetçisi kışkırtıcıların.

● **Marje** Fonun mali kaynağı nedir, bu işleri yapabilmek için gerekli ekonomik gücü nasıl sağlıyorsunuz?

■ **Asfar** Konuya duyarlı insanların, gönüllü olarak verdikleri bağışlar gücümüzün kaynağını oluşturuyor. Moskova'dan 150.000 Rublelik bir para gönderilmişti. Bununla, arıcılıkla ilgili bir çiftlik aldık ve çiftliğin gelirleriyle fonun işlevini sağlıyoruz. Geriye kalan soydaşlarımız ise Adige Xekuj' a çalışmalarından dolayı istedikleri ölçüde bağışlar yapabiliyorlar. Bu şekilde gelişen uğraşlarımız sonucunda, 30 kadar soydaşımızın ev sahibi olmasını sağladık. Kabardey - Balkarda kurulu bulunan aynı amaçlı kuruluşlar, sanırım kaynak yetersizliğinden dolayı vatan dışında yaşayıp geri dönenlerden yüklüce bağışlar almak zorunda kalyorlarmış.

● **Marje** Bu evleri nasıl temin ediyorsunuz ? Birilerinden satın alıyorsanız bunlar kimler? Ruslar mı , yoksa Adigeler mi ?

■ **Asfar** Evleri satın alıyoruz. 1936 da Maykop kurulduğu zaman, Ruslar yerleşmeye başlamıştı. İlk zamanlarda Maykop' ta Adige nüfusu azdı. Sonraları artmaya başladı. Özellikle son gelişmelerden sonra Ruslar ve Yahudiler kendi ülkelerine döndüler. Adigeler işte bu gidenlerden kalan evleri satın alıyorlar. Ayrıca Ruslar'ın çoğu Adige'yi vatan olarak benimsemiyor. Dolayısıyla ev satanlar genelde Adigeler degiller. Ortalama olarak ev fiyatları da 2000 \$ ile 15.000 \$ arasında oynuyor. Evlerin tamamına yakınında doğalgaz ve sıcak su gibi imkânlar var.

● **Marje** Göçmenler bu alım satımlarda ne tür zorluklarla karşılaşılıyorlar?

■ **Asfar** Daha önce bahsettiğim bürokratik sorunlar, insanları değişik çözümler bulmaya itti. Örneğin Suriye'den gelen Tsey bir soydaşımız, oturma izni alacak zamanı olmadığından Wunekoşu üzerine bir ev satın alıp gitti, fakat daha sonra evi geri alamadı bize müracaat ettiğinde ,bizler gerekli yerlere müracaat edip evi geri aldık.Buolayların tümü basında yer aldı ve artık güvenilirliğimiz herkes tarafından bilinmekte.

● **Marje** Anavatanın da eğitim görmek isteyenlerle ilgili çalışmalarınız var mı, Bu konuda bizi bilgilendirmisiniz?

■ **Asfar** Adigey' de bir eğitim fakültemiz var. Bu okulda spor, biyoloji, Adigece dili, Fen branşları İngilizce, Fransızca, Almanca gibi bölümler var. Düzce Adige Xase' sinin eski başkanı Şefik Ceylan, Adigey' e yerleştikten sonra bu konuda çalışmaya başladı. Adige Xekuj' unun da destekleriyle, şu anda 15 kadar öğrenci bu okulun çeşitli bölümlerinde öğrenim görmektedir. Bizim bu konudaki çalışmamız ise şu şekilde oldu . Yurt dışından gelen öğrenciler direkt olarak öğrenim için geldiklerini bildirdiklerinde, Rusya Federasyonu yüklüce bir miktar para istiyor. Biz, öğrencilerin bu parayı vermelerini engellemek için, onları fon adına turist olarak davet ettik. Böylece onlar hiç bir ücret ödemedikleri gibi, fonumuzdan da aldıkları bir miktar bursla öğretime başladılar. Okulun yılda 300 kişilik kontenjanı var. Dönerler için 50 kişilik bir yer ayırdığımızda Adigey' de yaşayanların kontenjanı azalıyor. Kontenjan 350' ye çıkarıldığında, bu sefer de derslik ve eğitmenler sorun oluyor. Biz bu finansal kaynağı sağlamak için mecburi olarak, geri döner öğrencilerden 100 \$ yıllık ödenek alınmasını planlıyoruz.

● **Marje** Son olarak size sormak istediğimiz bir soru var. Anavatanına dönmek isteyenlere ne gibi tavsiyelerde bulunabilirsiniz?

■ **Asfar** Bu sorunuza cevap vermeden önce bir şeyi belirtmek istiyorum. Bu gün Kazaklar Adige topraklarında ufak Rus köylerini satın alarak mal varlıklarını arttırmıyorlar. Bu arsa fiyatlarını da büyük ölçüde etkiliyor. Adigeler de bu tip köyleri satın alıyorlar ama biz yine de anavatanına dönerlerden, ellerinde imkânı bulunan soydaşlarımızın bu konuda bize destek olmasını ve buralardan arsa, arazi ve ev satın almalarını öneriyor ve diliyoruz.

● **Marje** Bize zaman ayırarak sorularımızı cevapladığınız için teşekkür ederiz.

■ **Asfar** Asıl ben teşekkür ediyorum. Türkiye' deki Adigeler'in vatanlarına döndüklerinde onlara kucak açacağımızı bilmelerini istiyorum.

УТЫН ЕМЫХ

Хьамплъыжъ тысыплъу чыплъэм
кытечырэм
Шъэфъу энгъазъу блэм кыдсхъу
Тыс рыхынуу зэрэфъымэм
Гушысэ башэ шъхъэм кырегъахъэ...

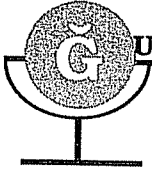
Тыпкъынэ-тынэ бэлэ эфэдэм,
Тэшэу тлэкълъыр гу мышлэр арымэ,
Лъэлкъ эдэммыштэр, шъо фыжэ, шъо
шъуллэр
Сыда зытышыр бгъэгырзэу чышлэр

Гушлонба Уашъор, гушлонба Чыгур,
Тыланлэу Тыгъэр, тигъуазэу Мазэр
Псэ аплэу сэлэ дунанм тизыр
Зым зыр шолъанлэу къатхымэ зыгъу.

Тлабжэклэ уелэу гум пшыналлэ,
Гухэллэу дзынтфэр умгъэчэлъау,
Пшыфышлэу нэманэу тэ тлэкълэзыгъэр
Тхэлъытыр ары тэ тышыкълэгъэр.

Джэгъогъум бгъэгур физэлухыгъэмэ,
Зэфаргъэр гъундлэу нэгум шлэагъомэ,
Пшыфы дхъэнагъэр джэгыкълэу гугъоу
Хьэкълэжыныба ошгъоу пшэгъом.

Нэбгырэ тэдадхэу тхэрэлъ пшыфыгъэр,
Хэтыгъэ тлэкълэу фенсыба тыгъэр,
Зэдгъунагъу дунэ дэхэм
Сыл пашэ шэгъыра утын гу махэм?

UNCE/Mehmet Uzun(Yedic)

ADİGE CUMHURİYETİ

Eski SSCB, yeni BDT 'daki açıklık ve yeniden yapılanmayla, Dünyada yaşanan genel yumuşama, Çerkes insanının, özgürce, birbiriyle ve anavatanıyla buluşmasını beraberinde getirdi. İlk yıllarını yaşayan bu buluşma, doğal olarak romantizm ve duygusalılık yüklü. Ancak bu yaşanması gereken bir dönem. Hepimiz ilişkilerin süreç içerisinde sağlıklı ve gerçekçi temellere oturacağından eminiz.

Bu yılın ilk aylarında "Türkçe Dil Dersleri" ve "Muhaceret Kültürü" üzerine seminerler vermek üzere davet edildiğim ve üç ay kaldığım, Adigey Cumhuriyeti izlenimlerimi sizlere yansıtmaya çalışacağım.

1864 sürgünü sonrasında Çerkeslerin boşalttığı yerlere malum politikalar gereği Rus, Kazak ve diğer milletlerden insanlar yerleştirilmiş. Dolayısıyla kendi topraklarımızda azınlık durumuna düşmüştük. 1864' ten 1917' ye kadar da Çerkeslere hiç bir ulusal hak tanınmamış. 27 Temmuz 1922 de Adige Özerk Bölgesi kurulmuş. Kurulustaki ilk Adige nüfusunun 26.000 civarında olduğu söyleniyor. Bunun yanında kuruluşla birlikte gelen parlamento ile eğitim ve kültür alanında belli haklar verilmiş.

AÖB Parlamentosu 1990 yazında bir deklarasyon yayınlarak Adige Cumhuriyetinin kuruluşunu ilan etti. Adige Cumhuriyeti Rusya Federasyonunun yirmi cumhuriyetinden birisi. Şu anda ise yaklaşık 500.000 dolaylarında bir nüfusa sahip. Çerkesya'nın tarihsel toprakları dikkate alınırsa 7800 Km² lik çok küçük bir bölge. Cumhuriyette yaşayan nüfusun ancak 120.000 kadarı Adige. Geri kalan bölümü ise tam bir etnik mozaik. Başkent Maykop' un nüfusu 165.000 ve her türlü alt yapısı çözümlenmiş bir kent.

Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan ilk Parlamento ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesi çok geniş katılımlı bir forum düzenlenmiş. Ve o forumda Cumhuriyet topraklarının tarihsel olarak Adigelere ait olduğu gerçeğinden hareketle Parlamentodan % 50 teksil edilme hakkı benimsenmiş. Şimdi parlamentonun 100 milletvekilliğinden 50' si Adigelere ait. Hem bu centilmenlik antlaşması, hem de kendi siyasal ağırlığıyla

bir Adige olan Carım ARSLAN, Cumhurbaşkanlığı seçilmiş. Hükümetin 7 başkanlığından 4' ü ve komite başkanlıklarının (Müsteşarlık) büyük çoğunluğu Adigelere seçilmiş. Bu görünüm, genelde Adigelerin lehine olsada, durumun çok partili seçimler sonrasında ne olacağı bilinmiyor.

Cumhuriyet sınırları içerisinde sıkıntısı çekilen herhangi bir mal yok. Ancak fiatların artması, devletin, vatandaşına bedelsiz konut verme uygulamasından vazgeçmesi, yine bedelsiz sayılabilecek; elektrik, su, gaz gibi hizmetlerin fiatlarının yükselme eğilimi ve yine ücretsiz olan eğitim ve sağlık hizmetlerinin paralı olabileceği ihtimali, halkı ürkütüyor. Herkese kendi oturduğu, konut çok az bir bedel karşılığında veriliyor. Toprağın tümüyle dağıtılması, devletin elindeki dükkan, mağaza, işletme ve fabrikaların öncelikle kendi çalışanlarına olmak üzere satılması ve dağıtılması çalışmaları sürüyor. Kendi adına firma kurup şirketleşerek ticarete başlayanlar gün geçtikçe artıyor.

Maykop' ta Adige olmayanların dışında, dışarıdan gelenlere oturma pasaportu verilmiyor. Ayrıca bu pasaport oradaki vatandaşın seçme ve seçilme hakkının dışında bütün hakları sağlıyor. Bu pasaport, OVİR görevlileri Aççumj Ramazan ile Xekuj Zara sayesinde sekiz on günde verilebilir hale getirildi. Pasaportunuz olduğunda, mal mülk edinmeniz ve tamamen kendi adınıza firma kurup iş yapmanız serbest.

Cumhuriyette temel eğitim 11 yıl. Ve hemen herkes bu eğitimden geçmiş. Maykop Pedagoji Enstitüsünün yurt dışından da öğrenci alabilen 11 fakültesi var ve şu anda burada hazırlık okuyan, Türkiyeden gelmiş, 11 öğrenci bulunuyor. Gelecek yıllarda bu öğrenci kabulunun Kaf-Kur aracılığıyla olacağı belirtiliyor.

Din, toplumun son yıllarda en çok ilgi duyduğu konulardan birisi. Din Xase, bu konuda yoğun bir çalışma içerisinde.

Adige İnsanı dışarıdaki Adige' lere karşı oldukça duyarlı ve onların kendi topraklarına bir an evvel dönmelerini istiyor. Yerleşmeye, iş yapmaya ya da tatile gelin, ne olursa olsun bir arada olalım diyorlar. Böyle olunca muhacerette yaşayan Adigeler olarak bizim de bahanemiz kalmıyor.

АЙТЕК НАМИТОК

Prof. Nemıt'eko AYTEÇ ' in
100. Doğum yılı anısına...

"Hürriyetin timsali ve tutkunuydu, doğduğu toprakları çok seviyordu. Kuzey Kafkasyada doğmuş büyük bilim adamı, Adige Ulusunun gerçek evladı."

Nemıt'eko Ayteç'in İstanbul Karacaahmet mezarlığında bulunan mezar taşında işte böyle yazıyordu. "1892-1963" Ölüm ve doğum. Ünlü Fransız bilim adamı George Dümesil, mezarlarının fotoğraflarını ve Ayteç'in yazmış olduğu "Çerkeslerin Kökeni" adlı kitabın el yazması ikinci cildini, 1966 yılında Maykop' a göndermişti. Yakın zamanda onunla ilgili kıymetli dökümanlar, Türkiye'den götürülerek Adige Cumhuriyeti Müzesine teslim edildi. Kendisinin ve eşinin kimlik belgeleri de bunların arasında yer alıyordu.

1924 yılında T.C. Tarafından kendisine verilen kimlik belgesinde " Doğum yeri ve yılı: Rusya -1892 " olarak yazıyordu. Ayteç Kafkasyada Adige toprağında doğdu ve yaban elerde ,Türkiye' de hayata gözlerini kapadı. Dedelerimiz, o topraklardan silah zoruyla sürülmüştü ve Ayteç' te 1918 yılında bu kervana katılmak zorunda kaldı.

1917-1918 yıllarında Rusya'da meydana gelen olaylar bir çok insanı vatanını terk etmek zorunda bırakmıştı.

Ayteç, ömrü boyunca pek çok zorluk gördü, ümit kırıcı bir çok olayla karşılaştı. Öylesine çileler çekti ki onun adını anmak dahi bir zamanlar yakınları için korkulacak bir olaydı.

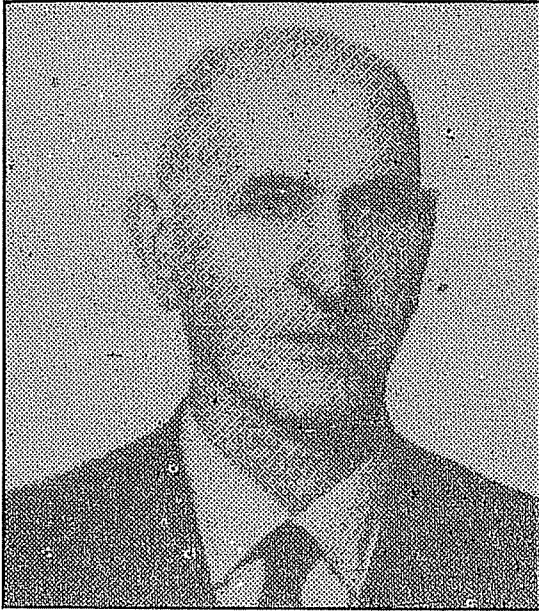

"Çerkeslerin Kökeni" adlı kitabı, 1939 yılında Fransızca olarak Paris' te çıkmıştı. Fransız bilim adamı George Dümesil' in yakın arkadaşıydı. Kafkasya' nın ve Adigelerin tarihi üzerine yazdıkları, birlikte yaşadığı insanlar tarafından biliniyorsa da, kendi doğduğu ülkede onun adını şimdiye kadar kimseler bilmiyordu.

N. Ayteç 1892 Şubatında Penejikoy' da doğdu. Köyün mahallelerinden biri bugünde O 'nun adını taşıyor. Ve aynı soyadını taşıyan 31 aile var.

"Nemıt'e" ailesinin doğuşuyla ilgili olarak günümüze intikal eden hikaye şöyle :

Şapsığ ülkesinden Thaguaşe' nin yeni doğan oğluna Nemıt'e adı konur. Babası ülkesini korumak için gittiği savaşta şehit olunca , dul kalan anne bir yıl sonra oğluyla birlikte, kendi köyü olan Penejikoye' ye döner.

Çocuk büyüyüp evlenir ve doğan çocuklarına Nemit'e 'nin oğulları(Nemit'ko) demeye başlarlar. Böylece Nemit'eko Sülalesi doğmuş olur. Sülaleden ünlü kişiler yetişirler. Nemit'eko Aleciko' nun oğulları İbrahim ve Aliy ticaret adamı olup, Kabe' yi ziyaret ederler. İbrahim'in oğlu Kadir, 1890 yılında Kuzey Kafkas Dağlı Okulunun Hukuk bölümünü başarıyla bitirir, Devrim Komitesi Başkanlığı ve yargıçlık görevlerine gelir. Haksız ithamlar sonucu tutuklanıp 1942 yılında asıldıktan sonra, 1957 yılında, aklanarak itibarı iade edilmiştir.

Hacı Aliy'in çocukları, köy okulunu bitirip Stavropol Lisesine girerler. Stavropol Lisesinde okuyan 9 Adige öğrenciden bir tanesinde Ayteç'in Ağabeyi Aydemirdir. Aydemir 1899 yılında Burslu olarak bazı dağlı öğrencilerle birlikte imparatorluğun yüksek okullarına gönderilir. 1917 yılında Hakurnehable de Rusyayla birlikte olmak gerektiğini söyleyince Rusyadan ayrılmak isteyen Kazakların tepkisini alarak iftiralara uğrar ve akli dengesinin yerinde olmadığı öne sürülür. Bu haksızlıklara karşı derin üzüntüye kapılan N. Aydemir' de çok geçmeden kendi köyünde ölür.

Ayteç, Stavropol Lisesini altın madalya ile bitirerek, Petersburg Üniversitesi Hukuk Fakültesine girer. Okulu bitirip avukatlık yaparken Kafkas Dağlıları Organizasyonu adına milletvekili olarak geçici

hükümette görev alır.

1917 yılında Bolşeviklerin çağrısına uyan ve Petersburg' da oturan müslüman aydınlar, bu şehirde bulunan vahşi tümeni desteklememeleri için soydaşları ile temaslarda bulunurlar. 25 yaşındaki Nemit'eko Ayteç' te bu ajitatörlerin içindedir. İktidardan uzaklaştırılan Çarı geri getirmeye çalışmanın kötü olacağını 4..Adige Alayın' daki askerlere anlatmaya çalışıyordu. Böylece Tümen' in ilerlemesi engellenmiş, General Kornilov çekilmek zorunda bırakılmış olacaktı. Ayteç ülkesine döndüğünde Kuzey Kafkasya Dağlı Hükümetinin temsilcisi olarak Kuban Yönetimine gönderildi. Hukuk bürosunda çalıştı. Arşivdeki dökümanlardan anlaşıldığına göre N. Ayteç' in amacı, Psize Bölgelerini Rusya' dan ayırıp konfederatif bir yapıya kavuşturmaktı. Ancak Denikin bu görüşe karşı çıkıyor ve Rusya' nın birliğini savunuyordu. 1918 yılında Birinci Dünya Savaşı bitince Kuban Delegasyonunun içinde Paris Barış görüşmelerinde yer aldı. 5 Mayıs 1919 yılında Kuban Delegasyonu ile birlikte Amerika Başkanıyla görüştü. Kuban Delegasyonunda L.L.Bic ile A.L. Kalabuhov

A.A.Nemit'ko General D.V. Saviske, Dr. N.S. Dolgoplov vardı.

Kafkas Dağlıları Cumhuriyeti Meclisinin delegasyonu olarak, Paris'e gelenlerle anlaşma sağlanmıştı. Bu delegasyonun amacı Denikin' e karşı kendilerine destek aramaktı. Denikin, Dağlı Cumhuriyetlerinin politikasına şiddetle karşıydı. Dağlı Cumhuriyeti ile yapılan antlaşmanın geçersiz olduğunu söyledi. Kuban Hükümeti Delegasyonuna, bu antlaşmayı imzalama yetkisi vermediğini söyleyerek geri çağırdı. Delegasyon üyelerinden Kalabuhov ile Saviske suçlanarak asıldılar. Bu haberi Sivastopol' da öğrenen Ayteç Parise geri döndü. Sorbon' da öğrenim yaptı . 1922 yılı sonlarında Türkiye' ye gitti ve 1924 yılına kadar orada kalarak tekrar Paris' e döndü. Kendi ulusuyla birlikte Kuzey Kafkasya Halklarının da tarihini inceledi . Etimoloji, dil ve folklor üzerine çalıştı. 1936 yılında Sorbon Üniversitesi Dil Bilginleri grubuna alındı. George Dümesil ile birlikte" Tsey İbrahim' in Masalları "adlı kitabı yazdı ve "Çerkeslerin Kökeni "adlı kitabın birinci bölümünü yayınladı.

II. Dünya Savaşında Almanya' ya geçti ve Kuzey Kafkasya Tarihi üzerinde çalıştı. Savaş sonrası "Müslüman Komitesinde" görev aldı. Bu arada batı ülkelerinde ki büyük elçiliklerle dostluklar kurarak, burarlarda bulunan soydaşlarına yardımcı olmaya uğraşıyordu.

K.Kafkasya kültürü üzerine incelemelerine devam ederken, Türkiye'ye giderek Efes, Gordiyon, Alishar gibi tarihi kentlerde bulundu. Ancak Türkiye'de serbestçe dolaşılmasına mücadele edilmiyor, çalışmaları engelleniyordu. Türkiye'de İzzet Paşa'nın eşi olan Huncin Hayriye Melek ile tanışıp. Ve Tunus'ta evlendiler. Türk vatandaşıyla evlenince Türkiye'ye girip çıkması daha kolay bir hale geldi. 1949 yılında Türkiye'ye dönüş yapıp, "Çerkeslerin Kökeni"nin ikinci bölümünü yazdı. İstanbul Öğretmen Enstitüsünde, Fransız Dili Profesörü oldu. 1950-63 yılları arasında Münih Sovyetoloji Enstitüsü üyeliği yaptı. Adigeler ve Kafkas Halklarının tarihleri, dilleri ve edebiyatları üzerine İngilizce, Almanca, Fransızca ve Rusça yazdığı yazılar bir çok ülkenin dergi ve gazetelerinde yayınlandı. Ayteç, İstanbul'da bulunan Kuzey Kafkasya Ulusal Merkezinin önderliğini de yaptı. Kendi vatanındaki totaliter rejimin tarihçilerinin, Kafkas Tarihi hakkındaki uydurma tezlerine karşı çıktı. Profesör Nemit'eko Ayteç Kuzey Kafkasya, Azerbaycan, Gürcüstan ve Ermenistan'ın katıldığı Kafkas Konfederasyonu Devletini kurmayı amaçlıyordu. O'nun görüşlerine hem doğduğu vatanında, hem de yaşadığı ülkede, şiddetle karşı olanlar vardı.

Türk ırkçı ve dincileri, O'nu küçültücü hareketlerde bulunuyorlar, görüşlerine karşı çıkıyorlar ve hatta işi şiddete kadar götürüyorlardı. Türk Hükümetince takip ediliyor ve ülke dışına çıkmasına izin verilmiyordu. Münih'teki Enstitüde görevli olmasına rağmen, oraya gitmesine bile engel olunuyordu.

**TÜRK HÜKÜMETİNCE
TAKİP EDİLİYOR VE
ÜLKE DIŞINA
ÇIKMASINA İZİN
VERİLMİYORDU.**

Nemit'eko Ayteç 26 Temmuz 1963 günü hayata gözlerini kapadı. Ölümü dış ülkelerde yaşayan Kafkaslılar arasında büyük üzüntü yarattı. Çünkü hayatı boyunca dış ülkelerde yaşayan Kafkaslıların ulusal bilinçlerinin gelişmesi için çok emek sarfetmişti.

Ayteç'in sahip olduğu kitaplığın büyük bölümü, Türkiye'deki Adige Derneklerinde kaldı. Bir çoğuda Paris'teki kütüphanesinde bulunuyor. Çerkeslerin Kökeninin ikinci bölümünün elyazmaları G. Dumesil tarafından yazar Hadağathle Asker'e verilerek, Adigeye gönderildi. Bu kitabın birinci bölümü 1957 yılında Nalçik'te Rusça basıldı. Şu anda Adigeyde yayına hazırlanıyor. Ayteç'e ait bir çok belgede Sıkum Hasen tarafından Maykop'a ulaştırıldı. Ayteç'in yazılarının bibliyografyasını düzenlemek ve eserlerini yayınlamak, büyük bir iş olarak ortaya çıktı. Onun politik biyografisi ve bilimsel eserlerinin hiç bir eksik kalmadan toparlanmasının, önemli bir görev olarak kabul ediyor ve okurlarımıza sesleniyoruz. Nemit'eko Ayteç'in yaşamı ve eserleri hakkında bilgisi olanların bize bu bilgileri ulaşturmalarını istiyoruz.

Prof. Nemit'eko Roz
Filoloji Doktoru

Neşuleşe Nairn
Tarih Aspirantı

Çeviri : Çetaw İbrahim

ATEŞ HIRSIZI

Ateşe dokunamaz hiç kimse

HILMI ÖZEN (Açgümmi)

TÜRKİYE' NİN AKLINA GELENLER VE GELMEYENLER

İnsanların, kendilerini daha iyi bir yaşama götüreceklerine inandıkları kişileri seçerek, başlarına geçirip yönetici tayin ettikleri sisteme demokrasi diyoruz. Ya da demokrasiyi, benim algılayış şeklim bu. Kendisinin seçtiği bir saç modelini en iyi olarak gören insan, seçimle başa getirdiği insanlarda öyle görür. Seçtikleri kişilerin yargılanmaya çalışılıp, düşüncelerinin ortadan kaldırılmasından hiç kimse memnurluk duymaz.

İnsanların oluşturdukları kanunlar değiştirilmeye, yenilenmeye açıktır. Tarihte bunun pek çok örneği var. Amerikalılar bir zamanlar içkiyi yasakladılar; sonra da serbest bıraktılar. Romanovlar zamanında Rusya' da Komünist olmak suçtu. Sonraysa, olmamak suç oldu.

Birkaç yıl önce Türkiye' de, Çerkesçe, Kürtçe, Lazca v.s. konuşmak yasaktı. Benim ufacık 200 kişilik köyüm, o günlerde İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde işlenen adi suçlardan daha fazla kanunsuzluğa sebep oldu. Türkçe bilmeyen dedelerimiz, devlet nezdinde bir mafya babası kadar suçluydular. Suçları da Çerkesçe konuşmaktı. Belki milletimde hiç kimse tutuklanmadı ama yine de suç işlediler.

Dünyada en önemli şey, sonradan pişman olunacak şeyleri yapmamaktır. 12 Eylülde kitaplar toplatıldı, 12 yıl sonrada aynı kitaplar, aynı devletin bir bakanı

tarafından serbest bırakıldı. 12 yıl okunamayan bu eserler belkide, Türkiye' nin 12 yıl geri kalmasını sağladı. Bu tip olaylar, Türkiye' de yaşayan her topluluk için geçerli. Seksen öncesinde K.K.K.Derneklerini bir konfederasyon çatısı altında birleştirmeye çalışan Çerkesler, aynı şeyi bugün halâ gerçekleştiremiyorlar.

Bugün HEP' i dışlayarak hatta HEP' li milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırarak yargılamak, bu hareketi engelleyecek midir? Elbette bu imkânsızdır.

Hep kökenli bağımsız milletvekili Hatip Dicle " Kürt Halkının oylarıyla seçilmiş milletvekilleri, belediye başkanları, ilgenel meclisi ve belediye meclis örgütleri var" diyor.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve çevresindeki yüzbinlerce insanın oylarıyla seçtikleri bu kişileri dışlayarak, o yüzbinlerin düşünceleri yokedilemez. Bu 22 kişinin ardından, bir o kadarının yeniden seçileceği kesindir. Olaylar yok sayılmakla çözümlenemez. Bunun yanında "Türkiye' nin çoğunluğu bunlara karşıdır." diyerek düşünmekte yanlış. Böyle düşüncecek olursak, en çok oyu alan partinin meclisteki tüm sandalyeleri alması gerekir. Halkın mecliste görüşlerini yansıtabilecek her kesimden insana ihtiyacı vardır. Ekonomi de dahil olmak üzere herşeyin tek çözümü demokrasidir. Bölge halkının, Kürtlerin düşünce sistemlerini temsil edebilecek bir yapının mecliste bulunması, demokrasi ve insan hakları gereğidir. Çerkesler' in, Gürcüler' in ve diğer azınlıkların benzer yapılanmaları oluşturacakları bir gerçektir.

Türkiye' de yaşayan herkes nasıl iç politikada gereğince temsil edilmeli ise, dışarıda uluslararası politikada da öylesine temsil edilmelidir. Türkiye' de, Türk' ten başka halkların da yaşadığını hepimiz biliyoruz, bu diğer halkların da Türkler gibi Türkiye dışında akrabaları var.

Eski milletvekili Birlik gözaltında

"Durum yumuşadı.
ABD istediğimizi yaptı"

Rusya'dan Ermeni'ye zilgıt

● Nahçıvan'a saldıran Ermeni-
tan'ı ABD'den sonra Rusya

**Demirel: Azerbaycan
Ermeni çalışması
için yürünüyor**

'ASKER GONDERE BİLİRSİNİZ : Tataristan Cumhuriyeti'nin sorularını yanıtlayan Nahçıvan Cumhurbaşkanı Aliyev, Kars ve Moskova Antlaşmalarına göre, parlamentolarının istemesi halinde Türkiye'nin ülkesine asker gönderebileceğini söyledi.

ORTAKLAR DA GÖZALTINDA
Birlik'in ortadaki olduğu Sınır Komando Birliği'ne gönderildi. Bakanlar Kurulu'na da gittiği bildirildi. Birlik'in ortadaki olduğu Sınır Komando Birliği'ne gönderildi. Bakanlar Kurulu'na da gittiği bildirildi.

Türki Cumhuriyetler de ve Yugoslavya'da yaşayan Türkler'in Türkiye ile olan bağlarının bir benzeri, Ürdün'de, İsrail'de, Suriye'de ve ABD'de yaşayan Çerkeslerle Türkiye'de yaşayan Çerkesler arasında vardır. Bu insanlar, Dünyanın neresinde yaşıyor olurlarsa olsunlar, anavatanlarında olan olaylar karşısında duyarsız kalamazlar. Türkiye'nin, diğer Türki Halkların sorunlarıyla ilgilenerek bu sorunlara çözüm bulmaya çalışması, Türkiye'deki milletleri rahatsız etmez. Nitekim Ermenistan'ın, Azerbaycan karşısındaki izlediği tutum, Çerkes, Türk, Kürt demeden hepimizi üzmüş ve sinirlendirmiştir. Ama aynı duyguları biz azınlıkların sorunlarında da karşı taraftan beklemek yanlış olmasa gerek. Bizler "gerekirse Türk ordusu Ermenistan'a müdahale etsin diyebiliyoruz." Ama Çerkeslerin anavatanlarındaki soydaşlarıyla ilgilenilmesini, meclisteki Kürt milletvekillerinin haklarının savunulmasını aynı şiddette dile getiriyoruz.

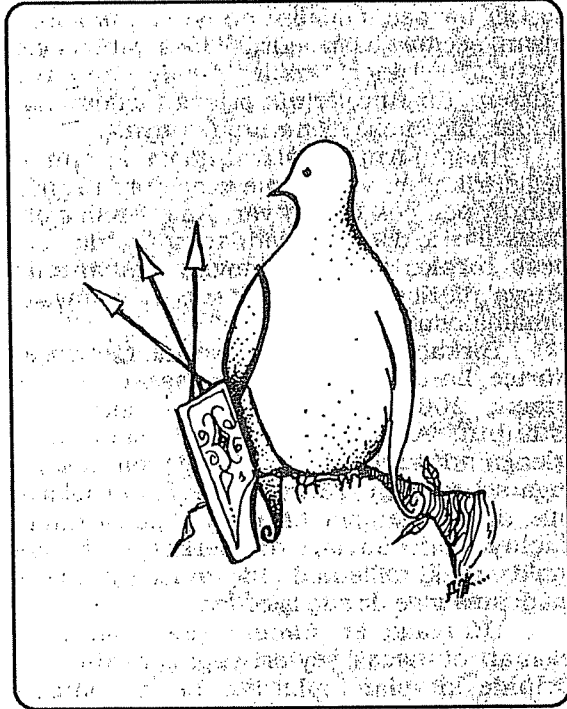
Gürcüler Abhazya'ya, Osetya'ya saldırırken T.C. Hükümeti yetkilileri Gürcistan'la temaslarda bulunarak onlara buğday yardımı yapıyor, gelecek yıllar için işbirliği amaçlı görüş teatilerinde bulunuyor. Bu arada hiç bir Çerkes'in aklından bile geçirmeyeceği bir şeyi örnek olarak vermek istiyorum.

Türkiye'nin Gürcüler'e yaptığı yardımın bir benzerini, Çerkesler Ermeniler'e yapsa ne olur? Elbette son derece yanlış bir davranış sergilenmiş olur. O halde Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin soydaşlarına ait iki cumhuriyete (Belkide şimdilik iki cumhuriyet) saldıran Gürcistan'a, Türkiye'nin yardım etmesi son derece yanlıştır.

Şimdi okuyucunun, şu mealdeki sorularını duyar gibiyim. Türkiye'deki Çerkesler kadar nüfusa sahip olan Gürcüler, tüm bunların tersini isterlerse ne olacak?

Böyle düşününlere cevabımız da şudur :

Bu iki halk Türkiye'de dost olarak yaşayabiliyorsa, Kafkasya'da da yaşayabilir. Bunu sağlamak ise Gürcü ve Çerkeslerin, çabalarına bağlı olduğu kadar Türkiye'nin izleyeceği tutuma da bağlıdır.

TELEKS TELEKS TELEKS TELEKS TELEKS TELEKS
TELEKS TELEKS TELEKS TELEKS TELEKS TELEKS

KAFKASYA DAĞLI HALKLAR KONFEDERASYONU PARLAMENTOSUNUN 4. TOPLANTISI

Kafkasya Dağlı Halklar Parlamentosu-
nun 4. toplantısı 18-19 Ocak 1992 tarihinde
Mohaçkale' de yapıldı.

Toplantıda Dağıstan halklarından Lez-
ginler ve Darginler üyeliğe kabul edilerek top-
lam üye sayısı onaltıya ulaştı.

Parlamente'de sırasıyla; Kafkasya' nın
içinde bulunduğu politik şartlar **Gürcistan'**
da meydana gelen olaylar ve Zviad Gamsa-
hurdia 'nın antidemokratik bir şekilde
görevinden uzaklaştırılması görüşüldü ve
kınılandı. Parlamento Sohum'dan Mohaçkale'
ye kadar tüm bölgedeki politik durumu
görüştü. Gamsahurdia taraftarlarının Ming-
rel - Abhaz Cumhuriyeti kuracaklarını ilan
etmelerini kabul etmediklerini belirttiler.

Ayrıca parlamento Krasnodar Kray'
ının, Şapsığ Ulusal Rayonunun kurulma-
sına engeller çıkarmasını kınadığını ve
Şapsığ halkını sonuna kadar destekleye-
ceğini belirtti.

Parlamento, İnguş - Oset anlaşmazlı-

ğında beliren yumuşamaya dikkat çekti.
Zira 15 Aralık 1991 tarihinde Nalçık' te
yapılan toplantıda ulusal sorunların kuvvet
yoluyla çözülmesine Moreteyyom koymuş
İnguş ve Asetinler bu kararı destekle-
mişlerdir.

Parlamento, Dağıstan' ın mevcut duru-
munu da görüştü. Dağıstanda demokratik
halk hareketleri oldukça karışık durumda.
Özellikle Avarlar' la Kumuklar'ın arasındaki
gerginliğin savaşa dönüşmesini önlemek için
bir güç oluşturma kararı alındı. Barış gücü
olarak adlandırılacak bu kuvvetin, en önemli
görevi Kafkas ulusları arasında olası bir
savaşı önlemek olacak .

Toplantıya katılan Azerbaycan temsil-
cileri, tüm Kafkas Halklarının bir ortak evi-
nin kurulmasını önerdiler. Amerikada bulu-
nan Kafkas Halklarının temsilcileri de bu
görüşmeleri. Gönderilen mektup metnini
aşağıda sunuyoruz.

KUZEY KAFKASYA HALKLARINA ÇAĞRI (PETERSON 25 ARALIK 1991)

Biz New York ve Newjersey Eyaletlerinde yaşayan Kuzey Kafkasya' lı gruplar olarak
ülkemizde meydana gelen gelişmelerden endişe duymaktayız. Kuzey Kafkasya ile ilgili so-
runları görüşmek üzere Paterson şehrinde 15 Aralık 1991 günü toplanarak şu kararları
aldık:

- 1) 'Kuzey Kafkasya' da, sorunların silaha başvurulmadan, demokratik yollardan çözülmesi
için çağrıda bulunmak.
- 2) Silaha başvurma, bölgede felakete yol açacağını belirtmek .
- 3) Tanrının rızası ve gelecek nesillerin mutluluğu için herkesi, günümüzde birlik ve bera-
berliğe çağırarak.

Kabardey Toplumu adına

Çeçen - İnguş Toplumu adına

Dağıstan toplumu adına

Adıgey toplumu adına

Karaçay - Balkar Toplumu adına

Asetin toplumu adına

Abhaz Abazin Toplumu adına

Mejhd Hilmi

Selahattin Gugay

Nazir Dagestani

Asker Çesabi

Hamit Botas

Kemal Koza

Yahya Kazan

«Адыгэ махъэм» кызырэхуытыгъагъуу, гъэтхатэм и 24-м Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ Совет папэрэ зыгуыргъау папэрэ сессие тиреспубликэ и Гимнрэ и Герберэ ыштагъ.

Гимным порадыхъу зытхыгъэр Российскэ Федерацием искусствэхэмкэ изаслужениэ дятелуу, композитормэ я Союз хэтэу, орадыю Иэпэлэгъу Тхъабысымэ Умар, гушыгъу аш хэлъхэр зие-

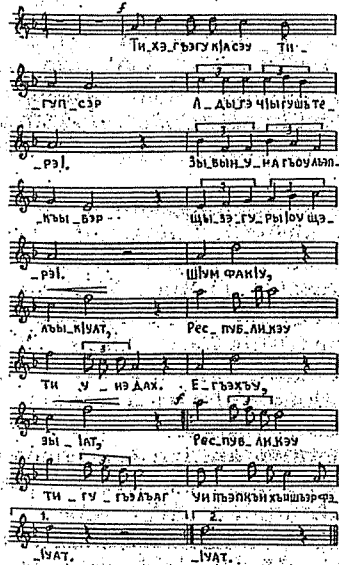
хэр СССР-м ыкIн Российскэ Федерацием я Къаралыгъо премиемэ ялауреатэу, республикэм ихакIомэ, яорганизацие ипащэу, зэлъашIэрэ усаIлоу ыкIн тхакIлоу МэщбэшIэ Исхъакъ.

Гимным наиторхэм, Гербыр зышIыгъэ Мэрэтыкыо Долэт редакцием илофышIэмэ, «Адыгэ махъэм» игъэзетеджэмэ ацIэкIэ тафэгушIо.

Адыгэ Республикэм и Гимн Адыгэ Республикэм и Герб

Гимнхэр — МэщбэшIэ Исхъакъ Орадытор — Тхъабысымэ Умар

Величественно

Тхъагъуагъуа Тхъагъуа
Адыгэ махъэм тергъ.
Ом башуагъуагъуагъуа
Ипашуагъуагъуагъуа
ИкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа
ЕкIыгъуагъуагъуагъуа

ИкIыгъуагъуагъуагъуа
Хъагъуагъуагъуагъуагъуа
Уагъуагъуагъуагъуагъуа
Россиен адыгэ уагъуагъуа
Адыгэ уагъуагъуагъуагъуа
ИкIыгъуагъуагъуагъуа
То тхъагъуагъуагъуагъуа
Тхъагъуагъуагъуагъуагъуа
Тхъагъуагъуагъуагъуагъуа
Тхъагъуагъуагъуагъуагъуа
Тхъагъуагъуагъуагъуагъуа
Тхъагъуагъуагъуагъуагъуа
Тхъагъуагъуагъуагъуагъуа
Тхъагъуагъуагъуагъуагъуа

ADİGE CUMHURİYETİNİN BAYRAK - ARMA VE MARŞI BELİRLENDİ

Adige Cumhuriyetinin bayrağını, devlet armasını ve marşını belirlemek üzere açılan yarışmaya katılan eserler 10 Aralık 1991 tarihinde yarışma komisyonu tarafından değerlendirildi. Katılan 9 bayrak modeli incelenip, 19. Yüzyıldan beri Adigelerin kullandığı üç oklu 12 yıldızlı yeşil renkli bayrağın, hiç bir değişikliğe uğratılmadan, Parlamento'ya teklif edilmesi kararlaştırıldı.

Daha sonra Meşbeşe İshak' ın sözlerini yazıp, Wumar Thabısım' ın bestelediği marş, ulusal marş olarak kabul edilerek parlamentoda sunuldu ve tüm üyeler tarafından ayakta dinlendi.

Devlet arması için seçilen son iki eserden ise Meletiko Dolet ' in yaptığı arma, birinciliği alarak parlamento tarafından devlet arması olarak kabul edildi.

KABARDEY BALKAR SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETİ KABARDEY BALKAR CUMHURİYETİ OLDU.

Kabardey Balkar Cumhuriyeti Yüksek Sovyetinin 10-12 /3/ 1992 tarihinde yaptığı altıncı toplantı sonucunda anayasadan ve cumhuriyetin adından Sovyet ve Sosyalist kelimeleri çıkarıldı. Cumhuriyette ilk defa, dışişleri bakanlığı ile enformasyon bakanlıklarının kurulması kararlaştırıldı. Rusya Devlet Başkanı ve Parlamento Başkanı birer mektup gönderilerek, Kabardey Balkarın sınırlarının 1944 yılından önceki duruma getirilmesi ve Osetya' ya verilen Kurp Rayonunun geri verilmesi için istekte bulunuldu.

MUTSUZUN YERİ

Ne mutlu Türküm diyene
K.Atatürk

CIHAN İŞBAŞI (Janisagoh)

Düşünüyorumda.....
Amerika'ya gidip "dostum George 'diye konuşmaya başlıyor. Türkiye' de de var böyle liderler ne tesadüf.

Bir zamanların "karşılıklı "silahsızlanması" kağıt üzerinde hala "karşılıklı" olmasına rağmen pratikte Amerika lehine bir tek taraflılığa bürünüyor.

Geçmiş dönemlerin liderlerine sövüp duruyor. Bizde 12 Eylül öncesine sövüldüğü gibi. Ne tesadüf.

Davetlerde elleriyle yemek yiyor. Bu da iyi. Bizde Bush' un yanında pijamayla oturup övünmüyormuyduk?

Yollarda konvoyu durdurup açıkta hacetini gideriyor. Neyse ki Türkiye' de böylesti yok" (Türkiye' de en fazla Amerika ya Türk gününe gidip Sex - Shoplarda sabahlıyorlar.)

Halkı açlık çekerken, villasının yenilenmesi için 3.000.000 \$ bütçe ayırabiliyor. Buda bizdeki Cumhurbaşkanlığı bütçesini ve örtülü ödenekleri anımsatıyor.

Ülkesinin basını çığlıklar atarken, dizi dizi ödünler veriyor. Türkiye' de tarihi saraylarının odalarını tuvalet yapacak kadar iyi bu konuda.

Bir de durup durup " bizde Vietnam' dan kalan Amerikalı esirler var" gibisinden lafları patlatıyor. Aynı Türkiye' de kimilerince arada bir ortaya atılan, sanisyonel laflar gibi.

" Sizi örnek alacağız." diyerek teminatlar veriyor. Öyle ya ABD' de Kızılderililer, zenciler varsa, Rusya' da neler var neler. Adıgesi, Türkü, Çeçeni v.s... Hem Türkiye' de örnek almadı mı? Hatta başardı bile.

Birde "artık yalan söylemeyeceğiz " diyor. Ama sizde söylemeyin demiyor.

Sayın Yeltsin aylar önce, Türkiye' den sadece serbest piyasa ekonomisini öğreneceklerini çünkü en yakın komşularından birisinin Türkiye olduğunu söylemişti. Eh, serbest ekonomi ancak bu kadar çabuk öğrenilirdi, helal olsun, ama, ya etnik problemlerin çözümünü de bizden öğrenmek isterlerse.

Düşünüyorum da !...

Bir söyledi

Pir söyledi

"Hemen Asker göndereli

T.ÖZAL

-T.C. Cumhurbaşkanı

"Ben babayım, herkesin onurunu korumak zorundayım."

S. DEMİREL

-T.C. Başbakanı-

"Afet Allah' ın, yaraları sarmak devletin işidir. "

M.YILMAZ

-ANAP Genel Bşk.-

"Ülkücü kesimin tabanındaki solculardan aldığımız oylar....."

B.ECEVİT

-TV Konuşması-

"Bu arada eski Galata Köprüsünü de saygıyla anıyorum

E.İNÖNÜ
Başbakan Yard.
SHP Gn. Bşk.

ÇERKES MİLLİYETÇİLİĞİNİN ESASLARI

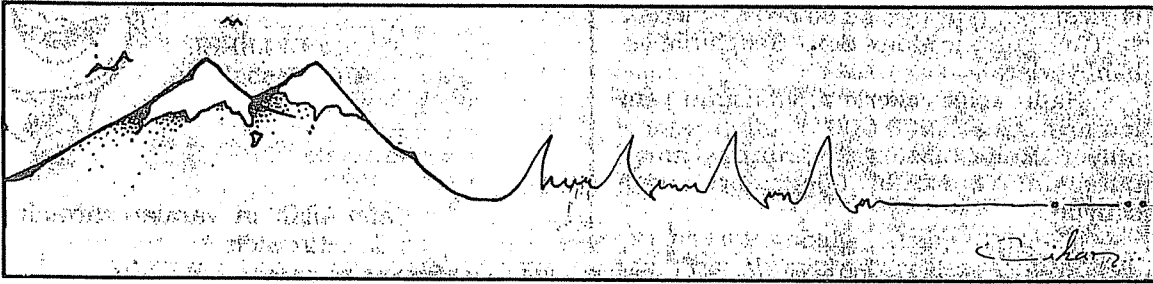
Arkadaşlarıma zaman zaman, elinizde tuttuğunuz dergiyi göstererek "alın okuyun" diyorum. Kimisi ilgileniyor, kimiside ilgilenmiyor, üç beş sahifesine baktıktan sonra "aman birde böyle şeylerle mi ilgilenelim?" diyorlar. Birkaç yazıyı haberi okuyan az duyarlı kimselerse böylesi şeyleri neden yazıyorsunuz? diyerek sorular soruyorlar. Elimden geldiği kadar yanıtlamaya çalışıyorum. Çerkesler' in kendilerini bilmelelerini, vatanlarını tanımlarını istediğimiz için yazıyoruz. Ama soruların ardı arkası kesilmiyor. Nihayet Çerkes Milliyetçisi olduğumuz

için, milletimizin geleceğini düşündüğümüz için yazıyoruz diyerek, en can alıcı noktaya ulaşıyorum.

Bu aşamada hepsi kızıyor.

Ne yani biz Çerkes değilmiz? Sadece sizler mi Çerkesliğinizi biliyorsunuz, şeklinde lafı ağzıma tıkamaya çalışıyorlar. İşte bu konunun, dergimizin tüm okurlarınca merak edildiğini sanıyorum. Çerkes milliyetçiliğinin özellikleri nelerdir. ?

Bu sayıda, yerimizin, yettiği ölçüde konuyla ilgili açıklamaları bulacaksınız. Yeri geldikçe daha ileri sayılarımızda da bu konuya değinmeye çalışacağım.

ÇERKES MİLLİYETÇİLİĞİ İRKÇİ VE KABİLECİ DEĞİLDİR

Çerkes Milliyetçisi, Kuzey Kafkasya toplumlarının, boylarının, sülale ve ailelerinin oluşturduğu ulusun milliyetçiliğini yapan kimsedir. Nasyonel sosyalizmle ve faşizmle kendine yer bulan ırkçı milliyetçilik anlayışı Çerkes milliyetçiliğinin kabul edemeyeceği bir görüştür. Kuzey Kafkasya otoktonlarının menşei kökenine bakılmadan, Çerkeslik ülküsü altında toplandıkları müddetçe Çerkes olarak kabul edilen görüş, Çerkes milliyetçiliğinin ana temasıdır.

Kuzey Kafkasya yerli ahalisinin oluşturduğu Çerkes Milletinde şu üç ırka mensup insanlar vardır.

1) Otokton olduğu kabul edilen KAS veya KASİYEN yada PALEOKAFKAS adını taşıyan ırka mensup olanlar: Adigeler, Abhazlar, Çeçenler, Dağıstanlılar, Gazi Kumuklar, Lezginler. Bunlara Kazaklar' ıda ilave eden bilim adamları da vardır.

2) Ari ırka dahil olanlar : Asetinler ve Hazar Denizi sahilindeki bazı küçük İran

unsurlar.

3) Turani kökene sahip olanlar : Kumuklar, kalmuklar, Nogaylar, Karaçaylar, Balkarlar ve Hazar kıyısındaki az sayıda Azeriler.

Kan birliğini temel alan millet anlayışı, bugün yerini menfaat, gelecek, kültür birliği, kısaca ülkü ve inanç birliğine dayanan anlayışa terk etmiştir. Bu tip milliyetçilik anlayışı ilk defa Fransız düşünürü Ernest Renan tarafından ortaya konulmuştur. Renan 1882 yılında verdiği A"Bir Millet Nedir?(Qu'est-ce qu'une Nation.) " adlı konferansında, yukarıda bahsetmeye çalıştığımız millet ve milliyetçilik anlayışını şöyle açıklıyor: "Millet bir ruhtur, ruhsal bir prensiptir. Millette fert gibi çalışma, fedakârlık ve sadakat dolu bir mazi neticesidir. Mazide müşterek zaferlere hali hazırda müşterek irade ve ideale sahip olmaktır. Mazide, hep beraber büyük işler yapmış olmak ve daha da yapmayı arzulamak....." işte millet olmak budur.

Bu esaslara göre düşünülüşünde, Kuzey Kafkasya topluluklarının kuvvetli bir "Kuzey Kafkasya Milleti" oluşturduğunu kabul etmemek mümkün değildir. Kuzey Kafkasya' da bir birlik olmadığını ileri sürenlerin en çok üzerinde durdukları şey dil ayrılığıdır. Halbuki burada konuşulan diller (Kas Kökenliler) aralarında keskin lehçe farkları bulunmakla birlikte, aynı kökene bağlıdırlar. Ari ve Turani kökenli dillerin Kuzey Kafkasya' daki Kas kökenli dillerden etkilendiklerini görüyoruz. Kaldı ki bu dil farklılığı Kuzey Kafkas birlikteliğini ortadan kaldıramaz; kaldırması için bir sebep olarak gösterilemez. Bünyesinde çeşitli dil, din ve mezhep gruplarını barındırdığı halde, millet olması nite-

liğinden şüphe edilemeyecek olan bir çok toplum vardır. Bunun en güzel, örneği dünyanın dört köşesinden gelen insanların oluşturduğu; çeşitli dinlere bölünmüş olan fakat bütün bunlara rağmen bir Amerikan Milleti' ni oluşturabilmiş ABD'dir. Dört dilin konuşulduğu İsviçre, yüzlerce mahalli lehçenin konuşulduğu Hindistan diğer çarpıcı örneklerdir.

Netice itibariyle, Kuzey Kafkasya' da bir millet vardır. Bu milletin, diaspora ve anavatan kesimi, Birleşik Kuzey Kafkasya ülküsü etrafında toplanan Çerkes Milliyetçileri tarafından bir araya getirilmeye çalışılmaktadır.

Anavatan'da köken itibariyle Çerkeslerin nüfus yapılanmalarını aşağıda veriyoruz.

I Kasiyen (Paleo Kafkas) kökenliler (Toplam)	2.981.159
A- Kuzey Batı (batı Kafkas,	
Abasq -Kerket pontik) Kafkas dalı	597.001
1. Abhaz	120.000
2. Adige (Kabardey, Besleney, Şapsığ)	477.000
B- Kuzeydoğu(Çeçen, Lezgi, Dağıstan, Hazar)	2.384.158
1. Weynah(Çeçen-İnguş)	942.000
2. Avar-Andi-Dido grubu(Avar,Andi-Botlikh	
Goduberi, Karata, Begulal, Tindi, Cihamalal,	
Akhvakh,Dido Khzarshi,Kapuçha, Khunzal,	
Ginukh,Arçhi)	524.623
3. Lak-Dargwa Grubu(Lak, Dargwa,	
Kaitak ve Kubachi)	403.752
4. Samur grubu(Lezgi, Agul, Rutul, Tsakhur,	
Tabasaran, Budukh, Dzhek)	505.343
5. Khinalug	1.540
6. Udi	6.900
II İndo Germanik, Aryan(Hind-Avrupa)	664.000
1. Osetler	542.000
2. Tat'lar	22.000
III Turani Diller	425.000
1. Kıpçak grubu(Kumuk, Karaçay-Balkar)	425.000

Görüldüğü gibi, Kuzey Kafkasya Milleti Anavatan'da 3.970.158 kişiden (bir o kadarı da muhacerette) oluşan kuvvetli bir millettir. Kabilecilik, boyculuk, sülalecilik Çerkes Milliyetçiliğinde yer alamaz. Her kesin kendi boyu, ailesi, sülalesi ile öğünmesi, onları sevip yüceltmeye çalışması doğaldır. Fakat diğerlerinede eşit saygı ve hakları göstermesi gerekir.

Kuzey Kafkasya' ya , kendi otokton milleti haricinde yerleşik bulunan Ermeni, Rus, Grek, Yahudi v.b. tüm toplumlara da aynı

hakları vermek, azınlık haklarından faydalanmalarını sağlamak, Çerkes milliyetçisinin milliyetçilik anlayışına ters düşmemelidir. Anavatan dışında 45 farklı ülkede, azınlık ve vatandaş konumunda yaşayan Çerkesler, ileride oluşturmayı ülkü edindikleri Birleşik Kuzey Kafkasya Devleti' de olabilecek azınlıklara, tüm haklarını vemenin bir insanlık gereği olduğunun bilincindedirler.

Yukarıda görüldüğü gibi Çerkes Milliyetçisi Fanatizmden uzak günümüzdeki çağdaş milliyetçilik anlayışını taşır.

ÇERKES MİLLİYETÇİLİĞİ HER DİNE SAYGILIDIR.

Kuzey Kafkasya' da Abhaz, Asetin ve hatta Adige' lerin bir kısmı Müslüman, diğer bir kısmı Hristiyan'dır. Dağıstan' da Yahudiler az olmak üzere çok sayıda müslüman, yaşamaktadır. Ayrıca 72 yıllık sosyalist yaşam sonucunda, ortaya çıkan ateistleri de göz ardı etmemek gerekir. Yani, Kuzey Kafkasya' da şu anda bir dini birliktelik yoktur. Çerkes milliyetçisi olduğunu iddia eden herkes bundan dolayı, Çerkes Milletini kendi içinde bölmek için her türlü dini görüşe saygı duymak zorundadır. Milletimiz dini birlikteliği yakalamış olsa bile, insani sebeplerden dolayı, bu nitelikleri kendi içinde barındırmalıdır. Fakat Çerkes Milliyetçisi, milli bütünlüğümüzü bozacak, her türlü dini harekete karşıdır. Örneğin, hristiyan Abhazya' yı hristiyanlığından dolayı dışlamak isteyecek, aşırı uçlara destek olabilmesi imkansızdır. Aynı şey, tamamına yakınının müslüman nüfusa sahip olduğu Adigeleri dışlamak isteyebilecek tüm dini yapılanmalar için de geçerlidir.

ÇERKES MİLLİYETÇİLİĞİ SINIFLARA KARŞIDIR.

Bilindiği gibi eski çerkesler (bazı kabile boyları hariç), çeşitli sınıflara ayrılmış bir toplumdur. Kölelik ve soyluluk kavramlarının zararını farkedenden kimi boylar, kendi iç dinamikleriyle ile devrimlerini tamamlayıp sınıf ayrımcılığını ortadan kaldırmışlardır. Buna örnek olarak, bir Adige boyu olan Abedzah' ları gösterebiliriz. Diğer pek çok Çerkes kabilesi ise ya sürgünde, ya da işgal sonrasında kendi inisiyatifleri haricinde gelişen olaylar sonucunda çok sınıflı yapılarından ayrılarak, dahil oldukları devletlerin normlarına uygun yapılanmalar sergilemişlerdir. Hiç kuşkusuz bu gelişimin oluşmasında

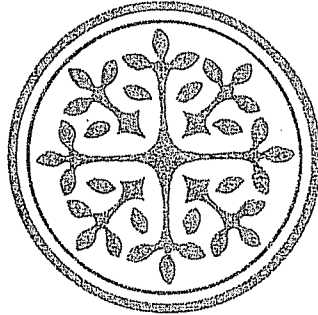
Çerkeslerin de bazı katkıları veya engelleme çalışmaları olmuştur. Fakat günümüzün çağdaş Çerkes milliyetçiliği anlayışı " bunları atalarım oluşturdu, atalarımın yaptığı her şey gibi bunlarda güzeldir." demeden köle, bey, özden, prens, prenses, hizmetçi, özgür köylü gibi halkı sınıflara ayıran kavramların çağ dışı olduğuna inanır. Dünyada hemen hemen hiç bir ülkede uygulanmayan, uygulanan ülkelerde de (G.Afrika Cum.) ortadan kaldırılmaya çalışılan bu ayrımın çerkesler ve diğer milletler arasında yeniden diriltilmesine karşıdır.

HER ÇERKES, ÇERKESYA' DA YAŞAMALIDIR.

Milletimizin en büyük özelliği, anavatan ve diaspora kesimi olmak üzere iki büyük parçadan oluşmuş olmasıdır. Milliyetçilerimiz de vatansız millet, milletsiz vatan olmaz düşüncesi içerisinde, her çerkesin eninde sonunda anavatanına dönmesi ve anavatanının geleceği için çalışmasını ilke edinmişlerdir. Bunun gerçekleşmesi içinde, gerek anavatanında, gerekse muhacerette milliyetçileri büyük fakat aşılabılır zorluklar beklemektedir. Marje Milliyetçiler, güzel günlerde buluşmak dileğiyle....

* Prof. Dr. A. MUMCU, Prof. Dr. Ergun ÖZBUDAN, Prof. Dr. Turhan FEYZİOĞLU, Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN, Prof. Dr. Agah ÇUBUKÇU, - Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II Sahife 42.

** Bernhard GEIGER, Tibor HALASI - KUN, Aert H.KUIPERS ve Karl H. MENGES " Kafkasya'daki diller ve halklar" Çeviri Erol TAYMAZ. Sürgünde Kafkasya kültür eğitim dizisi.

ONUK YAZAR/Ufuk Tavkul

KAFKASYA' NIN ETNİK SORUNLARI

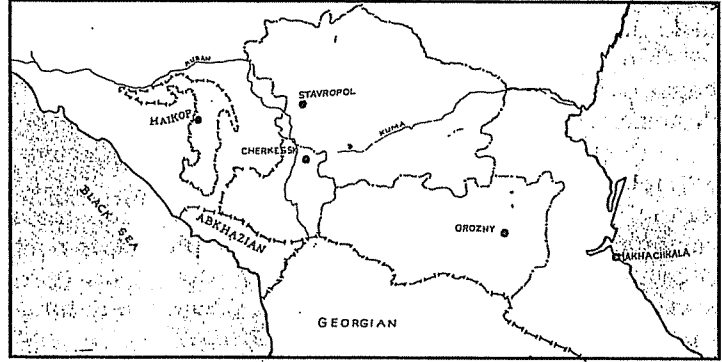
GÜNEY OSETYA PROBLEMİ

Kafkasya Halkları içinde, önemli bir yere sahip olan Osetler, çeşitli Kafkas Halklarıyla, 6. yüzyıldan itibaren Kafkasya' ya yerleşen İrani kavimlerin birleşerek oluşturduğu, Hint-Avrupa kökenli eski bir halktır. Kafkasya'nın kuzeyindeki geniş düzlük lere yerleşen Osetlerin atalarının bir bölümü, 13. -14. yüzyıllarda Kafkasya' yı işgal eden Moğol ordularının baskısı sonucunda, dağları aşarak Gürcistan' a sığındılar. Sovyet döneminde Kuzey Kafkasya' da kalan Osetler için, Kuzey Osetya Özerk Cumhuriyeti oluşturuldu. Güneyde kalanlar ise, Gürcistan'a bağlanarak, Güney Osetya Özerk Bölgesi' nin içine alındılar. Sovyetler böylece, Oset Halkı için Kuzey Osetya-Güney Osetya biçiminde suni bir ayırıma gittiler.

1989 nüfus sayımına göre, Kuzey Osetya'nın nüfusu 597.000 dir. Gürcistan' da kalan Güney Osetya' da ise, 1979 nüfus sayımına göre 162.000 Oset yaşamaktadır. Bunların 65.000 i Güney Osetya' da, kalanları Gürcistan' ın diğer bölgelerindedir.

Oset Halkı , Güney Osetya topraklarının kendilerine, atalarından kalan bir ülke olduğunu ve Kuzey Osetya ile birleşmek istediklerini belirtmektedir. Gürcü tarihçiler ise Güney Osetya bölgesinin, her dönemde Gürcistan' ın bir parçası olduğunu, Osetlerin bu topraklara kuzeyden son iki yüzyıl içinde göç ettiklerini ileri sürmektedirler. Kuzey Osetyalılar da, Güney Osetya' nın tarihi vatanlarının bir parçası olduğunu iddia etmektedirler.

Osetler' in Gürcüler' e olan düşmanlığı 1917 Sovyet ihtilali sonrasındaki siyasi gelişmelere kadar uzanır. 1917-1920 döneminde Oset'ler Sovyet Rusya' yı destekliyorlardı ve Güney Osetya' daki ayaklanmalar ,

Komünizm aleyhtarı Gürcistan Sosyal Demokratik Hükümeti tarafından bastırılıyordu. Ancak, Gürcistan' ında Sovyetlerin eline geçmesiyle bu çatışmalar sona erdirildi.

Osetler, 18. yüzyılın sonlarına kadar, Rus-Kril harflerine dayanan bir alfabe kullanırlar. 1917 Sovyet ihtilalinden sonra Kuzey Osetya' da, 1923 yılında Latin alfabesine geçildi. 1938 yılında, Latin alfabesi kaldırıldı ve tekrar Kril alfabesine dönüldü.

Gürcistan' a bağlanan Güney Osetya Halkı ise, ayrı bir millet gibi görülmüş ve dilleri için Gürcü Alfabesine dayanan bir alfabe hazırlanmıştı. Bir süre sonra, Gürcistan' da Osetçe eğitim veren okullar da kaldırıldı. 2. Dünya Savaşı sonucunda Gürcistan da ve Güney Osetya' da, Osetçe eğitim veren hiçbir okul kalmamıştı. 1954 yılında Güney Osetya'daki bütün okullar, Rusça eğitime başladılar ve yeniden Rus Kril alfabesine dönülürken Güney Osetya' da da otuz yıl içinde 3. kez alfabe değişmiş oluyordu. Stalin döneminde, Sovyetler Birliği içinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olan Gürcüler, bu arar Gürcistan toprakları içinde yaşayan değişik etnik kökenli halklar üzerinde de şövenist baskılar kurmuşlardı. Abhazya' lılar ile birlikte G.Osetya halkı da, bu baskı altında yaşayan halklardandı. Stalin' in ölümünden sonra, bu baskı biraz azalmakla birlikte, son yıllardaki özgürlük ortamı ,bu halklar arasındaki çatışmayı şiddetlendirdi.

Gürcistan-G.Osetya ilişkilerindeki kriz dönemi ,1989 yılı baharında "Ademon Nihas"adlı Oset halk cephesinin lideri Alan Çoçiyev'in Abhazya halkına bir açık mektup yazarak, Güney Osetya'nın Gürcistan'dan ayrılma mücadelesinde kendilerinden destek istemesiyle başladı .G.Osetya'nın başkenti Tshinvali'de Pedagoji Enstitüsü Öğr. Üyesi olan Oset Halk Cephesi lideri Alan Çoçiyev, Abhazya bölge gazetesinde yayınlanan bu mektubunda,Gürcistan'dan ayrılmak ve Birlik Cumhuriyeti statüsünü kazanmak için başlattıkları mücadeleyi Abhazya halkının desteklemesini istedi

Çoçiyev'in mektubunun metni, Gürcü gazetelerinde tekrar yayınlandı ve Gürcüler'in büyük tepkisini çekti.1989 yılının yazında Gürcüler' le Osetler arasında ilk çatışmalar başladı.Osetler ve Gürcüler arasında oluşturulan silahlı birlikler, gerilla tipi hücumlarla birbirlerine saldırmaya başladılar. 1989 Ağustos ayında Gürcü basınının,Gürcüce'nin cumhuriyetteki tek resmi dil olması yolunda yaptığı yayınlar durumu yeniden bozdu.Gürcü Dili ile ilgili bir program yapan Gürcü basını, Gürcistan Cumhuriyeti sınırları içinde Gürcü dilinin kullanımının her geçen gün arttığını belirtti.Bu durum, Osetler tarafından şovenist bir dil baskısı olarak nitelendirildi .

1979 yılı sayım sonuçlarına göre Güney Osetya'da yaşayan Osetlerin %50'si Rusca' yı ikinci dil olarak kabul ediyordu Osetlerin ancak %14'ü ikinci dil olarak Gürcüce'yi biliyordu..Oset Halk Cephesi ,Gürcülerin bu dil baskısının Kuzey ve Güney Osetya' nın birleşme isteğine karşı oluşturulan, anti-demokratik bir hareket olarak nitelendirerek Moskova'dan yardım talebinde bulundu.Gürcüler, Gürcistan'ın milli birliğine karşı bir hareket olarak gördükleri bu davranışa şiddetle karşı çıktılar.

1989 yılı Eylül ayı başlarında, Oset Halk Cephesi "Ademon Nihas" ve bir grup Oset işçisi SSCB Bakanlar Kuruluna ,SSCB Yüksek Şurasına ve K.P Merkez Komitesine bir dilekçe göndererek, Gürcü Dili Programını anti-demokratik ve anayasaya aykırı olduğu için protesto ettiler.

Ayrıca,Kuzey ve Güney Osetya'nın birleştirilmesi meselesinin K.P Merkez komitesinde ele alınmasını istediler.

Eylül ayı sonlarında Gürcü askeri bir-

likleri G.Osetya bölgesine girdiler.Olayı bildiren Gürcü gazeteciler, Osetya'nın birleştirilmesini isteyen sloganların her yerde görüldüğünü ve Gürcü dilindeki sokak işaretlerinin silindiğini ,Osetlerle Gürcü askeri birlikleri arasında silahlı çatışmaların başladığını yazdılar.

10 Kasım 1989'da, Güney Osetya Bölge Meclisi ve Oset Halk Cephesi Örgütü, Gürcistan Yüksek Meclisi' nden Güney Osetya Özerk Bölgesi' nin, Özerk cumhuriyet statüsüne yükseltilmesini istediler.Bunun üzerine, Güney Osetya Bölge Parti Birinci sekreteri ,Gürcü yetkililer tarafından görevinden alındı.

Gürcü ve Osetler arasındaki silahlı çatışmalar, 1990 yılının Ocak ayı boyunca devam etti.Bu süre içinde,Gürcü basınına göre çatışmalarda, aralarında bir çocuğunda bulunduğu üç Gürcü öldürüldü.

1990 Yılının ilk yarısında Güney Osetya'daki durum gergin fakat durgun bir şekilde kaldı.Bu arada Kuzey ve Güney Osetyalılar birleşme isteklerinden vazgeçemediler. 1990 Haziran ayında Oset Halk Cephesi Güney Osetya'nın Başkenti Tshinvali' de, büyük bir gösteri düzenleyerek birleşme isteklerini dünyaya duyurdular.

Ağustos ayında Gürcistan Yüksek Meclisi, yeni bir seçim kanunu düzenleyip kabul ederek, Gürcistan' ın yalnızca bir bölgesinde faaliyet gösteren partilerin, yakında yapılacak olan parlamento seçimlerine katılmalarını yasakladı. Bu sınırlama ile Oset Halk cephesinin seçimlere katılması otomatik olarak engelleniyordu. Bunun üzerine Eylül ayı ortalarında, Güney Osetya Bölgesi yönetimi, bölgenin bağımsız bir Sovyet Demokratik Cumhuriyeti olduğunu açıklayarak, Güney Osetya Sovyet Demokratik Cumhuriyetini ilan etti. SSCB Yüksek Meclisine başvurularak yeni cumhuriyetin Sovyet Federasyonu' nun bağımsız bir üyesi olarak kabul edilmesi istendi. Gürcü yüksek meclisi yeni oluşturulan Güney Osetya Cumhuriyetini, Gürcü aleyhtarı ve anayasaya aykırı olduğuna karar verdi. SSCB Yüksek Meclisi de bu kararın, SSCB ve Gürcistan Anayasalarını ihlal ettiğini bildirerek reddetti.

Osetlerin boykot ettikleri Gürcistan Yüksek Meclisi seçimleri, aşırı milliyetçi " Yuvarlak masa hür Gürcistan" koalisyonunun başkanı Ziviad Gamsahurdia' nın zaferi ile

sonuçlandı. Gamsahurdia ilk konuşmasında G.Osetya ve Abhazya' nın özerkliklerini koruyacaklarını ve Gürcistan'dan ayrılma- larına karşı olduğunu bildirdi.

1990 yılı Aralık ayında Gürcistan Par- lamentosu tam ittifakla kabul ettiği bir ka- rarla Güney Osetya Özerk Bölgesinin kaldırılması kararını oylamaya sundu. Parle- mento buna gerekçe olarak, K.Osetya ile birleşme isteğinde olan G.Osetya' nın, Gürcistan tarihi birliğini tehdit etmekte olmasını göstermişti. Parlamento daha sonra başkent Tshinvali' de 3 Gürcü polisin öldürülmesine karşılık olarak, bölgede ola-ğanüstü durum ilan edilmesini teklif etti. G.Osetya' nın Moskova' dan yardım talep et- mesi üzerine Moskova, MVD Birliklerini düzeni korumak gerekçesiyle bölgeye gönderdi. Gürcistan Parlamentosu bu hare- keti kınayarak Sovyet Askeri Birliklerinin Osetleri desteklediğini ileri sürdü.

1990 yılı Aralık ayı sonunda Gürcistan, Osetya ve Moskova resmi yetkili- lerinin görüşmelerini takiben, bir uzlaştırma komisyonu oluşturuldu. Ama bu da gergin olan tansiyonu düşüremedi. Osetlerin Gürcülere karşı silahlı saldırı ve gece baskınları devam etti. Olaylara karışan Oset- ler saldırılar sonrasında gizlenmek için K.Osetya' ya geçiyorlardı. 6 Ocak 1991 de Tshinvali' de polisin halka ateş açması so- nucunda 3 kişi öldü.

7 Ocak 1991 de Gorbaçov, Güney O setya'nın bağımsızlık ilanını ve Gürcüstan Parlamentosunu G.Osetya' nın özerkliğini kaldırma kararını kınayan resmi bir bildiri yayınladı. Gorbaçov ayrıca üç gün içinde Gürcü askeri birliklerinin G.Osetya' dan çekilmelerini istedi.

Gürcistan Parlamentosu Gorbaçov' un bu kararını Gürcistan' ın iç işlerine karışmak olarak kabul etti. Gamsahurdia, Gorbaçov' u Sovyet ordusunu Gürcistan' a sokmak için bir bahane yaratmaya çalışmakla suçladı. 1991 yılının ilk günlerinde G.Osetya' da çeşitli çatışmalarda 30 a yakın insan öldü. 25 Ocakta Sovyet Tass Ajansı Kendi birlikleri- nin Tshinvali' de Gürcü ve Osetler arasında ateşkes sağladığını ve Gürcü Askeri birlikleri- nin geri çekilmeye başladığını duyurdu.

Şubat ayı başlarında yeni çatışmaların başgöstermesi üzerine, Gürcistan Tshinvali' nin elektrik hatlarını kesti. Bu davranışla, bölgedeki Gürcü nüfusa baskı yapan G.Osetya' yı cezalandırmayı düşündü. 5 Şubat 1991 de Gürcistan merkezi televizyo- nu Tshinvali' deki durumu " Leningrad' ın 1942 deki durumundan çok daha kötü... bütün şehir yaktırsız ve elektriksiz... Hiç yiye-

cek yok..." biçiminde duyurdu. Şehrin 65.000 kişilik nüfusundan 15.000 kişilik bir bölümü göçetti. Oset asıllılar K.Osetya' nın başkenti Vladikavkaz' a kaçarlarken, Gürcü asıllılarda Tiflise kaçıyorlardı.

1991 yılı Ekim ayı ortalarında G.Osetya' da, Gürcü-Oset çatışmaları tekrar kızıştı. Ordudan çaldıkları zırhlı araçlarla bölgedeki Gürcü Köylerine saldırılar düzenleyen Osetler, 20 Gürcüyü öldürdüler. Tshinvali yakınlarında 5 Gürcü Köyü Oset saldırılarına maruz kaldı.

Moscow News Gazetesinde yayınlanan

bir makalede Oset eylemcilerin Gürcistan' dan ayrılma hareketlerine ışık tutan bazı bil- giler vermektedirler. Oset' lerin ileri sürdük- lerine göre G.Osetya ekonomik yönden kötü bir durumdadır. Gürcistan' ın bütçesi her yıl % 8-10 artarken G.Osetya' nın bütçesi her yıl aynı kalmaktadır. Bunun sonucunda G. Osetya' da hayat standartı Gürcistan' ın her yerinden çok daha aşağı seviyeye düşmüştür.

G.Osetya meselesi daha uzun yıllar Gürcistan' ın başını ağrıtabilecek gibi görülmektedir. Ekonomik sebeplerin altında yatan siyasi sebepler ve milliyetçi akımlar, Gürcü Oset çatışmasının bir çözüme ulaştırılmasını güçleştirmektedir.

ABHAZYA PROBLEMİ

Kafkasya' nın en eski otantik halk- larından olan Abhazlar, bugün Gürcis- tan'ın Karadeniz sahillerinde yer alan Ab hazy a Özerk Cumhuriyetinde yaşamak- tadırlar. 1936 Sovyet Anayasasının 25. Mad- desine göre 'Gürcistan SSC' ne bağlanan

Abhazya bugün Gürcistan'ın etnik karışıklıklara sahne olan diğer bir bölgesini oluşturuyor. Özellikle Stalin döneminde, Gürcü'lerin yoğun baskısına uğrayan Abhazya' da halkın nüfusu bugün azınlığa düşürülmüştür. Gürcistan' dan ayrılarak bağımsız bir sovyet cumhuriyeti olma mücadelesi veren Abhazya' nın bu isteği, Gürcistan tarafından şiddetle engellenmektedir.

1870 li yıllarda Abhazya nüfusunun büyük çoğunluğu Abhazlardan oluşuyordu. 1877-78 Rus Türk savaşından sonra bölgenin nüfus yapısı değişmeye başladı. Müslüman Abhazların Türkiye' ye göç etmelerinden sonra, topraksız Gürcü köylüleri batı Gürcistan'dan Abhazya ya göç ederek, yerleşmeye başladılar. Bu göçler sonunda, 1897 yılında Abhazya nüfusunun % 55,3 ü Abhazlardan oluşurken, %24.4 ü Gürcü'lerden oluşuyordu.

Sovyetlerin 1920-30 yılları arasında kollektifleştirme hareketleri, Abhazya' da, sakin ve yumuşak bir ortamda geçmişti. 1937- 53 yılları arasında Abhazya' da Stalin-Beria ikilisinin baskı sistemi yerleştirildi. Yalnızca halk değil Abhaz dili, eski coğrafi yer adları, alfabe, tarih ve kültür de değiştirilmeye başlandı. Her ikisi de Gürcü asıllı sovyet diktatörleri olan Stalin ve Beria, Abhazları Gürcülerin bir boyu olarak tanıtmaya çalıştılar. 1937-38 yılları arasında Abhazlar için Gürcü harflerinden oluşan yeni bir alfabe oluşturuldu.

1937-1953 yılları arasında batı Gürcistan'dan Abhazya' ya kitle halinde göçler yaptırıldı. Abhazya' nın Oçamçira, Gudavta ve Gagra bölgelerinde, Gürcüler çoğunluk haline getirildiler. 1 Temmuz 1940 da Abhazya' da, göçmen Gürcülerden 7 kolhoz kuruldu. II. Dünya Savaşı sırasında 1941-42 yıllarında, bu planlı Gürcü göçü yavaşladı. Bu suni artışla, 1939-59 yılları arasında Abhazya' da Gürcüler 70.000 kişi kadar artarken Abhaz'lar sadece 5.000 kişi çoğalmıştı. Ayrıca Abhazya' da, hükümet, Parti ve Sovyet organlarında, hiç bir Abhaz bulunmuyordu. Bu yıllarda Abhazya, SSC Özerk Cumhuriyeti statüsüne düşürüldü. Abhazya 8.600 Km² lik toprağı ile Gürcistan'a bağlandı.

Gürcüler' in şöven baskıları sonucunda 1978 yıllarında başlayan Gürcü-Abhaz çatışması, 1989 yılının Nisan ayından itibaren şiddetlendi. 4 Nisan 1989 günü Tifliste Gürcistan yöneticilerinin önderliğinde düzenlenen bir mitingde, Abhazya' nın Gürcistan' dan ayrılma istekleri protesto edildi. Burada Gürcüler Abhazya' nın ilhak

edilerek, Gürcistan'ın Sovyetler Birliğinden ayrılmasını istediler. Aynı gün Abhazya Komünist Partisi Başkanı Boris Adleyba görevinden uzaklaştırıldı.

Gürcü tarihçiler, Abhazya' nın Gürcü toprağı olduğunu ve Abhazlarında Gürcü asıllı olduklarını iddia ederek, onların Gürcistan'dan ayrılma isteklerine karşı çıkmaktadırlar. 1979 nüfus sayımına göre Abhazya' daki nüfusun % 17.1 ini Abhazlar oluştururken nüfusun % 43.9 u Gürcülerden oluşuyordu. Abhazya' nın Gürcistan'dan ayrılma istekleri, henüz Gürcü-Oset çatışması gibi kanlı bir şekil almamışsada aradaki gergin ortam, bölge huzurunu tehdit etmektedir.

İNGUŞ - OSET ÇATIŞMASI

Kuzey Kafkasya halklarından İnguşlar ile onların batı komşusu Osetler arasındaki etnik çatışmalarda uzun yıllardan beri süregelmektedir. 89 nüfus sayımı sonuçlarına göre, 237.000 kişilik nüfusa sahip olan İnguşlar, kardeş halkları Çeçenler le birlikte Kuzey Kafkasyada Çeçen-İnguş Özerk Cumhuriyetini oluşturuyorlar. 1934 yılına kadar ayrı olarak yaşayan İnguşlar, bu tarihte Çeçenler ile birleşerek, Çeçen-İnguş Özerk Cumhuriyeti sınırları içine alındılar.

18-19 uncu yüzyıllarda İnguşlar Terek'in sağında Çeçenler ise dağ eteklerinde yaşıyorlardı. 1810 yılında Rus Çarlığı İnguşlar'a toprak dağıttı ve toprak sahipleri olduklarına dair bir belge verdi. O tarihte İnguşlarla batı komşuları Osetler arasında bir sınır çizildi. İnguş ve Oset halkları 1860 lı yıllara kadar bu sınırın iki tarafında yaşadılar. Kafkas Rus savaşları sonrasında İnguşlar kendi topraklarından sürülerek yerlerine Rus Kazakları yerleştirildi. Böylece Osetya sınırında yaşayan İnguşlarla, Çeçenlere yakın yerlerde yaşayan İnguşlar ikiye bölündüler ve İnguşlarla Rus Kazakları arasında bir toprak mücadelesi başladı. 1917 Sovyet Devrimi sonrasında Kuzey Kafkasya Halklarının birleşmesiyle Kurulan Dağıl Cumhuriyetinin kararıyla, Çarlık Döneminde Rus Kazaklarına verilen topraklar İnguşlara iade edildi. Dağıl Cumhuriyeti Sovyet Ordusu tarafından yıkılıp ilhak edildikten sonra, diğer Kafkas Halkları gibi Oset, İnguş ve Çeçenlerde özerklik verildi. Çarlık döneminde Viladikavkaz adını taşıyan Orconikidze Şehri, Oset ve İnguş Özerk Bölgeerinin başkentidir.

Orconikidze Şehrinin içinden geçen Terek'in sağ yanı Osetlere, sol yanı ise İnguşlara aitti. Bu gün Prigorodny Rayon

адını taşıyan bu bölge, İnguşlar 1944 yılında orta asyaya sürgüne gönderildikleri zaman Osetya ya bağlandı. İnguşlar 1957 de geri döndüklerinde, Prigorodny Bölgesini geri alamadılar.

1973 yılında İnguşlar bir kongre düzenleyerek, osetyada kalan İnguş köylerinin arazilerini de alarak Çeçenlerden ayrı, bir İnguş Özerk Bölgesi kurmak istediler. Ancak bu hareketin liderleri şövenistlikle suçlanarak tutuklandılar.

1981 yılında İnguşlar Oset Köylerine saldırıp katliamlar yaptılar. Osetya da kalan İnguş topraklarını, özellikle Prigorodny Rayon adı verilen bölgeyi, geri almak için şiddete başvurarak Kafkasya' daki etnik çatışmaların bir diğer cephesini oluşturdular.

Bugün İnguşlar kendi özerkliklerini elde etmek çabasındalar. Çeçen İnguş Özerk Cumhuriyetinin %13' ünü oluşturan İnguşlarla, Çeçenler arasında, herhangi bir etnik çatışma yok. Ancak Osetler ile İnguşlar arasında her an kanlı bir savaş tehlikesi mevcut.

* Lakoba S. Z. *On the political problems of Abkhazya. Central Asia end Caucasus Chronicle. vol. 9 no 1 March 1990.*

* Fuller E. *South Ossetia : Analysis of a permanent crisis Report on the USSR. vol 3 no.7 February 1991.*

* Fuller E. *Georgian Parliament votes to abolish Ossetian Autonomy Report on the USSR. vol 2 no 51 December 1990*

* Karpov Y. Y. *K. Probleme İnguşskoy avtonomii. Sovyetskaya Etnografiya(5), 1990.*

ШЫГЪАЛЫГЪАЭ МЭЖИД

ТЕНДЖЫЗ ФЫЩІЭМ И ІУФЭМ

ШхуантІэш Тенджыз фыщІэм и

толькунхэр...
Уэрш кысхуэтыр – сышІэплІэнут уи нэм!

Тенджыз Іуфэм сыІутш – хым сыхоплІэ.

Уэрш си гъащІэр – гур, зихузу, ппоІлІэ.

Уэрыншэу сылсэну сз слІэкІыжкЫм –

Тенджыз фыщІэ Іуфэм лІэр.

схуІуКІыжкЫм.

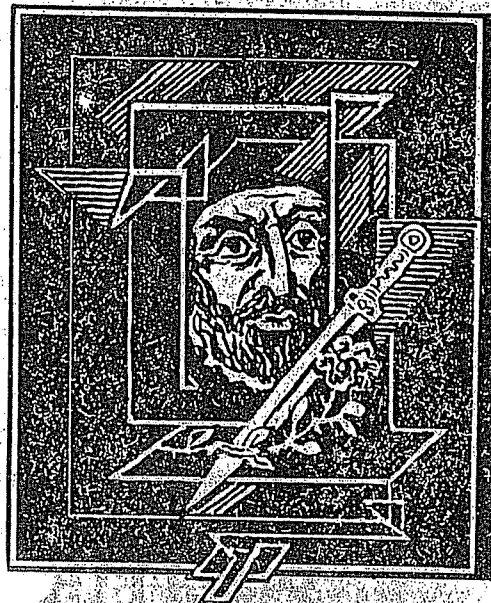
ЗэтегуІлІэжху толькунхэр кьоуш –

УхыгІэ фыщІэм уэрыншэу сэфышІ

Хуащ лІагуыныгІэр мы си тум нз.

Сз сызыхышІэу хыри мэгыз.

Тыркум, Самсуи квалэ.

БЗЫЛЪФЫГЪЭР ТИДУНАЙ

Уифэбэ гъуантІо мэшэу мэбагъо,
Псышэ Іэзэгъоу ури унагъом,
Іэр зыпэмысырэм гур нэгъэсы,
Быны гъэбагъоу ури шхъагъусэм.

Щэтырэ шІуцІэу кыцым зІэІэти,
КІышэ гъэфэбэ тыгъэу укІеисы,
ГукІэгъу мыхъэу лІафыгъэм фыунІэм,
Нэмаз охъитфэу гур егъэпсафы.

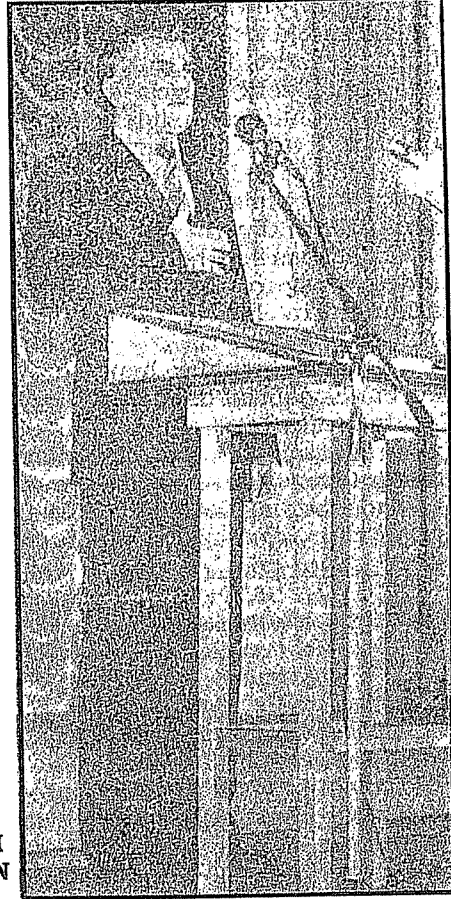
Уищхышэ пІагІэ нэм кІэрэмыти,
Тэкъэжэ кІосагъэу зытІытэжыи,
Уигуфэбагъэ тІгъхъащэрэмыти,
Мэчан псэуІагІэ чІым зетгыжыи.

Бзылфыгъэ лІэжкыи, шІутерэмыи,
Іэнэ шІонэкІым тыкІэрысыи,
Гъусэ гъэшІагъэу шІутерэмыи,
ТІбыи хъонсагъэ тыдэ кІэкІыи.

Быдзышэ фабау хати Іуфагъэр,
Оры, Бзылфыгъэр, тІфээыгъэшІагъэр,
Дунэс нэфэу тыкызтехъагъэр,
Оры, Бзылфыгъэр, тІыхъэзыхыгъэр.

ADIGY CUMHURİYETİ VE GÖZLENEN POLİTİK GELİŞMELER

ADIGY CUMHURBAŞKANI
Carım ARSLAN

Rusya Federasyonunun Krasnodar Eyaletine bağlı olarak, 1922 yılından beri varolan Adige Otonom Bölgesinin ev sahibi halkı olan Adigeler, 1985 yılından itibaren Sovyetler Birliğinde meydana gelen demokratik gelişmelerin etkisinde kalarak, kendi gelişmelerini daha uygun şartlarda sürdürmek istemişler, bu amaçla 5 Ekim 1990 tarihinde olağanüstü toplanan ülke sovyeti yaptığı uzun ve hararetli tartışmaların sonunda, otonom bölge statüsünün, Rusya Federasyonu'nu teşkil eden, eşit cumhuriyet statüsüne yükseltilmesi kararını almıştır. Ülke sovyeti, 28 Haziran 1991 tarihinde Adige S.S.C.'nin egemenlik deklarasyonunu kabul etmiş, 3 Temmuz 1991 tarihinde RFSSC'nin Yüksek Sovyeti, bu deklarasyonu onaylayan Adige Otonom Bölgesi Statüsünü; Adige SSC statüsüne yükselmesine dair kanunu kabul etmiştir.

Adigey'in Cumhuriyet statüsüne

yükselmesi Adigeler tarafından büyük sevinçle karşılanmış ve tarihin Adige halkına kendi devletini kurmak için verdiği bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Ancak Adigey'de yaşayan Rus ve Kazak toplumlarının örgütleri olan "Slavlar Birliği, Kazak Hareketi, Maykop Şehir Sovyeti Milletvekillerinin Hareketi" gibi kuruluşlar, Adige Cumhuriyetinin kuruluşuna baştan beri karşı olmuşlar, buna gerek olmadığını, Adigey'in Krasnodar Eyaletine bağlı kalmasını savunmuşlar ve toplumlarını bu yönde etkilemeye çalışmışlardır.

Cumhuriyetin oluşturulmasını sağlayacak kurum olan Parlamento ve Cumhurbaşkanı seçiminin, 22 Aralık 1991 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır. Başlangıçta Cumhuriyetin kurulmasına karşı olan ve yukarıda isimlerini belirttiğimiz Rus ve Kazak toplumsal kuruluşları yaptıkları toplantılarda, Parlamentoda her halkın nüfusu oranında temsil edilmesi kararını almışlar

ve bu konuda yoğun çalışmalara girmişlerdir. Parlamento bu şekilde oluşturulduğu takdirde Adigelerin cumhuriyetteki nüfus oranları % 22 olacağından parlamentoda da 100 milletvekilinin 22 sini Adigeler oluşturabilecekti. Bu durumda tüm yasalar Rus çoğunluğun isteklerine uygun olarak çıkacak ve cumhuriyetin adından başka Adigelerle bir ilgisinin kalmaması kaçınılmaz olacaktır. Oysa bu parlamento Adige Cumhuriyetinin devlet organlarını oluşturmak, anayasasını yapmak, cumhurbaşkanının statüsünü belirlemek, cumhuriyetin bayrağını, armasını ve marşını belirlemek gibi Adige Ulusunun varlığı ve geleceği için hayati önem taşıyan kararları alacak bir parlamentoydu. İşte bu tehlikeye karşı daha önce bir araya gelen Adige aydınları 40 lar komitesi adını alan bir komite oluşturdular. 40 lar Komitesi 12 Ekim 1991 tarihinde yaptığı toplantıda Parlamento seçimlerinin her iki halkın eşitleği esasına dayalı olarak demokratik prensiplere uygun olarak yapılmasını, Adige ve Rusların parlamentoda 50 şer üyeyle eşit şekilde temsil edilmeleri gerektiğini halka duyurmuş ve bu konularda görüşmeler yapmak üzere birinci kurultayın, 19 Ekim 1991 tarihinde toplanması için çağrıda bulunmuştur.

Belirlenen tarihte, Maykop' ta toplanan Adige Ulusunun birinci kurultayı çok canlı geçmiş ve Adige Aydınları tarafından hararetli konuşmalar yapılmıştır. Kurultay Rus Çarlığı ve Sovyet Sisteminin politikaları sonucunda Adige Ulusunun yokoluş tehlikesiyle başbaşa bırakılmış olduğunu, çarlık döneminde ulusun çoğunluğunun vatanlarını terketmek zorunda bırakıldığını, kalkanlarınısa ayrı idari birimlerde yaşamak zorunda bırakılarak, halkların gelişmelerini sağlayan uygarlık imkanlarının ellerinden alındığını, uğradığı bu haksızlıkları gidermek için ellerine tarihi bir fırsat geçtiğini vurgulayarak, başlangıçta cumhuriyetin kurulmasını engelleyemeyen Rus ve Kazak kuruluşlarını, halkı etnik kökenlerine göre bölmek ve Adigey' de etnik çoğunluğun diktatörlüğe dayalı bir sistem istemekle Adigey Ülke Sovyeti de 25 Ekim 1991 tarihinde yaptığı 7. Olağanüstü toplantısında oy çokluğu ile parlamento seçimlerinde Adige ve Rusların, eşit milletvekili çıkarmalarını sağlayacak şekilde seçim çevrelerinin düzenlenmesi için karar almıştır. Böylece meclisin aldığı kararla Adigelerin 1. kurultayının kararını desteklemektedir. Buna rağmen Maykop Bölge Sovyetinin ve Maykop Şehir Sovyetinin toplantıları sonucunda Meclis kararının anayasa ve kanunlara

aykırı olduğu ileri sürülmüş ve yerel basında bu hususta yoğun bir kampanya başlatılmış 40 lar Komitesi bozgunculuk, milliyetçilik menfaatçilik yapmakla suçlanmıştır. Merkez seçim komisyonunda eşitliği sağlayacak şekilde bir çaba içinde görülmemesi üzerine, Adigelerin 1. Kurulayı 800 delegenin katılımı ile Dram Tiyatrosunda, 16 Kasım 1991'de tekrar toplanmıştır. Toplantıda merkez seçim komisyonuna seçimlerde eşitliği sağlayacak düzenlemeleri yapması için çağrıda bulunulmuş, seçim sonunda eşitlik sağlanmadığı takdirde Adige milletvekillerinin istifa etmeleri, Adigelerin kendi seçimlerini yeniden yapmaları için kamuoyuna duyuruda bulunulmuş, bu konuda Kafkas Dağlı Halkları Federasyonu Parlamentosundan, Dünya Çerkes Derneğinden ve komşu kardeş cumhuriyetlerden yardım istenmiştir. Bu ağır politik koşullar altında 22 Aralık 1991 tarihinde Adigeyde parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmıştır.

CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

Seçimlerde 316.181 seçmenden 186.013 oy (% 58) kullanılmıştır. Adige bölgelerinde oy kullanma oranları %70' lerin üzerinde olmasına rağmen, Rus bölgelerinde % 50' nin altında kalmıştır. Altı adaydan yeterli miktarda oy alan olmadığından, seçimler, 5 Ocak 1992 tarihinde yenilenmiştir. Bu seçimde de 188.483 (%59.9) seçmen oy kullanmış ve seçime katılan iki adaydan, Çarım ASLAN, oyların % 69.4' ünü alarak Adigey Cumhuriyetinin ilk Cumhurbaşkanı olmak şerefine layık görülmüştür.

Parlamento seçimleri tamamlanmadığından, biran önce göreve başlayabilmesi için 17 Ocak 1992 günü toplanan Adigey Halklarının kurultayında, Adigey'in Egemenlik Deklarasyonu ve Rusya Anayasası üzerine yemin ederek göreve başlamıştır.

PARLAMENTO SEÇİMLERİ

Üzerinde çok tartışılan Adigey Parlamento seçimleri 22 Aralık 1991 tarihinde yapılmış, 41 seçim çevresinde adaylar yeterli oyları sağlayarak milletvekili seçilmişlerdir. Diğer seçim çevrelerinde ise seçimler 5 Ocak 1992, 16 Şubat 1992, 1 Mart 1992 tarihlerinde yenilenmiştir. 5 seçim sonucunda 100 milletvekilinden 93' ü, 12 Nisan 1992'de seçilebilmiş olup, 7 seçim çevresinde ise milletvekilleri henüz seçilememiştir. 93 milletvekilinin 51'i Rus, 42'si Adigedir.

Seçilen milletvekillerinin katılımı ile 19 Mart 1992 de ilk toplantısını yapan parlamento, 3 tur sonunda Adige İlim Arş.Ens. öğretim üyesi ve Tohtamıkoye Rayonu milletvekili L'uju Adam, 53 oyla Parlamento başkanı seçilmiştir.

SEÇİM SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

- 1) Nüfus miktarına bakılmaksızın, halkların parlamentoda eşit olarak temsil edilmesini isteyen cumhuriyetin ev sahibi halkı olan Adigeler seçim öncesi yaptıkları yoğun siyasi ve sosyal faaliyetleri sayesinde hedefledikleri amaca oldukça yaklaşmışlardır.
- 2) Adige toplumsal hareketince hedeflenen 50 milletvekili elde edilememişse de mevcut durumun, Adigeler için yeterli bulunduğu gözlemlenmektedir. Zira parlamentonda Adigelerin ulusal isteklerine destek sağlayabilecek Rus milletvekillerinin de olduğu anlaşılmaktadır. Rus milletvekillerinin desteği ile Parlamento Başkanının Adigelerden seçilmesini, tarihi Adige bayrağının cumhuriyetin bayrağı olarak kabul edilmesini buna örnek teşkil edeceği kanaatindeyiz.
- 3) Seçilen milletvekillerinin meslek durumları incelendiğinde genellikle kolhoz, solhoz başkanları veya yöneticileri gibi, ekonomi ve iş çevresinden gelenlerin yoğun olduğu görülmektedir. Yeni Adige Devletinin kurulması ve yeniden yapılanmasında önemli katkıları olabilecek, bilim adamı, hukukçu ve tarih bilimci kadroların, parlamentoya az sayıda iştirak etmeleri bir olumsuzluktur

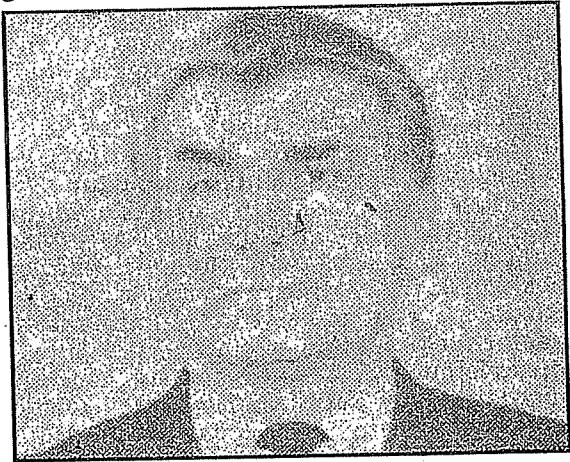
4) Rus ve Kazakların toplumsal örgütleri her ne kadar başlangıçta Cumhuriyetin kurulmasına karşı olmuşlarsa da toplumlarını tümüyle etkileyememişlerdir. Rus ve Kazakların önemli bölümü, Adigelerin kendi cumhuriyetlerini kurma ve parlamentoda eşitlik görüşüne sıcak bakmış ve Adige ulusuna destek olmuştur.

CARIM ARSLAN KİMDİR ?

Babasının adı Ali' dir. 1939 yılında Koşhable Rayonuna bağlı Yecerikoy Köyünde bir çiftçi ailesinin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Ekonomi Bilimleri Kandidatıdır. 1964 yılında Kuban Ziraat Enstitüsünü bitirmiş, 1967-68 yıllarında da aynı enstitüde ekonomi öğrenimini tamamlamıştır. 1975 - 84 yılları arasında partinin Adige ülke komitesi tarım bölümü başkanlığını, 1984-87 yılları arasında Krasnodar Krayı tarım ve gıda maddeleri şube başkanlığını, 1990 yılında Adige Otonom Ülkesi Sovyet Başkanlığı yapmıştır.

1985 Yılında Toplumsal Bilimler Akademisini bitirmiş olup, Sovyetler Birliği milletvekilidir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

5) Adige Ulusu eline geçen bu tarihi fırsatı iyi kullanmalı, ulusal varlığını geliştirmek ve garanti altına almak için gerekli olan yasa ve anayasa düzenlemelerini hızla gerçekleştirmeli, kendilerine destek veren veya vermeyen cumhuriyetteki diğer halklarında güvenini sağlayacak bir yönetim becerisini göstermelidir.

Parlamento seçimleri Adigelerin büyük katılımıyla gerçekleşti. (Foto. Ixuses Nurbij)

G**ÜNDEM/Ömer Şahin(Çuşha)**

Haziran'92' nin önemli "gündem" konuları; 30-31 Mayıs derneklerarası İzmir Toplantısı, 6 Haziran Ankara KKK Derneği Genel Kurulu, Abhazya' da iç savaş rüzgarları...

Derneklerarası İzmir Toplantısı iki üç ay sonra Balıkesir' de yapılacak olan toplantıya hazırlık oluşturan, merkezi dernek kurma çalışmalarına kapı aralayan bir tarzda geçti. İstanbul' daki toplantının ardından İzmir' de merkezi bir kurum kurulması beklen-tisi vardı. Ancak gerek derneklerin kendi tabanlarında olgunlaşmamaları, gerekse Koordinasyon Kurulunun, bu konuda ayrıntılı bir hukuk raporu hazırlayamaması nedeniyle somut bir mesafe alınamadı. Dernek delegeleri daha çok, önerilen üç örgütlenme modelinden Merkez-Şube teşkilatlanması üzerine kişisel görüşlerini dile getirdiler.

Bir federasyon çatısı altında toplanmanın, mevcut yasalardan dolayı kamuya açık olması gerektiği, vakıflaşmanın dernekleşmekten daha çok maddi temellere dayanan, üye yapısı itibariyle demokratik katılımcılığa kapalı, anti-demokratik bir örgütlenme olduğu yolunda, mevcut yasalar içinde merkez-şube modelinin yapımıza ve ihtiyaçlarımıza en uygun olacağı yolunda görüşler birleşti.

Gelinen nokta itibariyle, dernekler kendi üye tabanlarında konuyu olgunlaştırır, tabanlarından birleşme konusunda gereken yetkileri alıp Balıkesir toplantısına gelirler, Koordinasyon Kuruluda gereken yasal, ekonomik altyapıyı hazırlayarak gelirse Balıkesir toplantısının somut kararlarla bitebileceği izlenimi verdi.

Balıkesir' deki toplantının önemini artıran bir konuda, 5 Kasım 1977' de federasyonlaşma üzerine yapılan toplantının bitiminde Balıkesir Derneğinden Tsey Mahmut Özden' in vurulmasıdır. Bu olay toplantının olumlu sonuçlanmasını sağlayacak ve büyük bir anlam katacaktır. Ankara KKK Derneğinin 6 Haziran 92' de yapılan Olağan Genel Kurulu bir çok bakımdan tarihi özellikler göstermiştir. Uzunca bir aradan sonra, seçime iki ayrı liste ile girilmiş ve Sayın Fahri Huvaj' ın listesi seçimi 96 ya karşılık 154 oyla kazanmıştır.

Derneğimize üye olan insanlarımızın ve hemşehrilerimizin ayrı listelerle ikiye bölünmemesi

doğrultusunda, özellikle dernek tabanının çabalarına rağmen, Sayın Şevket Doğan başkanlığında hazırlanan listenin ortaklığa yanaşmaması da dikkate değerdir. Bu seçimin diğer ilginç bir özelliği de, listede kesinlikle yer almayacağını kitle önünde ifade edip daha sonra listeye rahatlıkla giren ve profesyonel politikacılar gibi tavırlar sergileyen bazı hemşehrilerimizdi. Bunlara rağmen Genel Kurul, oldukça renkli ve kültürümüze yakışır bir atmosfer içinde geçti.

Gelelim seçim öncesi ve sonrası almamız gereken önemli derslere. Bunlardan birincisi; ne kadar doğru politikalarla ortaya çıkarsak çıkalım dernek dışında kalarak ve dışarıdan bir yapı oluşturarak dernek yönetimine gelinemeyeceğini öğrenmiş olmamızdır. Derneğin tarihi geçmişine saldırarak derneğe bunca yıl emek veren insanların emeklerini hiçe sayarak bir yere gelinmeyeceğini bir kez daha anlamış olduk.

Şimdilerde kulağımıza ilginç fısıltılar çalıyor. Kaybeden liste eğer seçimi kazansaymış derneğimize yüklü miktarlarda bağış yapılmasını sağlayacakmış. Bu desteği, taahhüdü veren iş adamları artık inşaata yapacakları yardımları keseceklermiş! O halde şunu sormak lazım: Daha önce bağış yapan iş adamlarımız falanca liste veya kişiler işbaşına gelirse diye mi bugüne kadar bağış yapmışlar. Avrupada çalışan emekçi hemşehrilerimizin bugüne kadar yaptıkları onbinlerce Marklık yardımları hangi kefeye koyacağız. Suriye, Amerike ve Ürdün' den gelen yardımları hangi listenin hanesine yazacağız.

Kültür Merkezi inşaatına yardım edenlerin işadamı, işçi, öğrenci diye ayırmak çok yanlış olsa gerek. Hele hele yapılan yardımları falancanın şahsi itibarına atfetmek hem o şahsiyeti, hem kurumu, hem de yardım yapan kişiyi yıpratmaktır. İnşaata yardım sağlayan çok itibarlı, az itibarlı herkesin emeği bizim için kutsaldır.

Abhazya' dan gelen haberler iç karartıcı. Gürcü şövenizmi Abhazya ve Güney Osetya topraklarına göz diyor. Kendisine daha önceki komünizm döneminde bağlanmış olan az nüfuslu halkları özümlemeye, yutmaya ve yok etmeye çalışıyor.

Gelen haberler gerginliğin sıcak savaşa dönüşebileceği yolunda seyrederken, bizler haklı ya da haksız bu bölgede bir savaşın başlamaması gerektiğini

belirtmekte yarar görüyoruz.

Gürcistan ile Abhazya arasındaki sıcak savaşta Rusya Federasyonu'na bağlı bulunan Çerkes Cumhuriyetleri de katılacaktır. Kısaca bütün bölge bir anlamda karışacak, kurulmaya çalışılan Karadeniz Ekonomik İş Birliği programı, ilan edilen bağımsızlıklar biranlam kazanamayacaktır. Rusya Federasyonu'nda bu olaylarda birtakım çıkarları zedelenecek ve aktif olarak savaşa girme olasılığı artacaktır. Bu durumda Rusya Federasyonu'nun getireceği çözümler yaşanan sorunları geçici olarak karşılayacak ve savaşın hem siyasal sınırlarını, hem de yaratacağı sosyal yıkımı hesaplamak imkânsızlaşacaktır.

Dağılan SSCB'nin yarattığı kaos döneminin Gürcistan'ı, sadece buradaki halklara saygısızca davranmakla kalmıyor, tüm bağımsız devletlerin vatan-daşlarını da güneyindeki Sarp giriş kapısının kendisine sağladığı avantajlarla zor durumda bırakıyordu. Devlet otoritesinin ve işbaşında bir hükümetin bulunmadığı Gürcistan Cumhuriyeti, bir anda tüm halklar üzerinde asalak bir mafya devleti konumuna geliyor, hiç bir kural, yasa ve hak tanımıyor. Gürcistan'a yolu düşüpte kişisel haklarına tecavüz edilmemiş hiç bir insana rastlamak mümkün değil. Yani Gürcistan yabancılar için çileli, sancılı, kabus dolu bir memleket. Gürcistan yönetimi bir anda tasfiye edilip yerine otorite eksikliğinin ganimetlerini toplamaya çalışan aç gözlü soyguncu bir yapı yaratılmış.

En kısa sürede Bağımsız Devletler'in ve Türkiye'nin bu gidişe dur demesi gerekmektedir.

Devletlerin itibarını zedeleyen Karadeniz İşbirliği Projesi gibi büyük bir projeyi tehlikeye atan

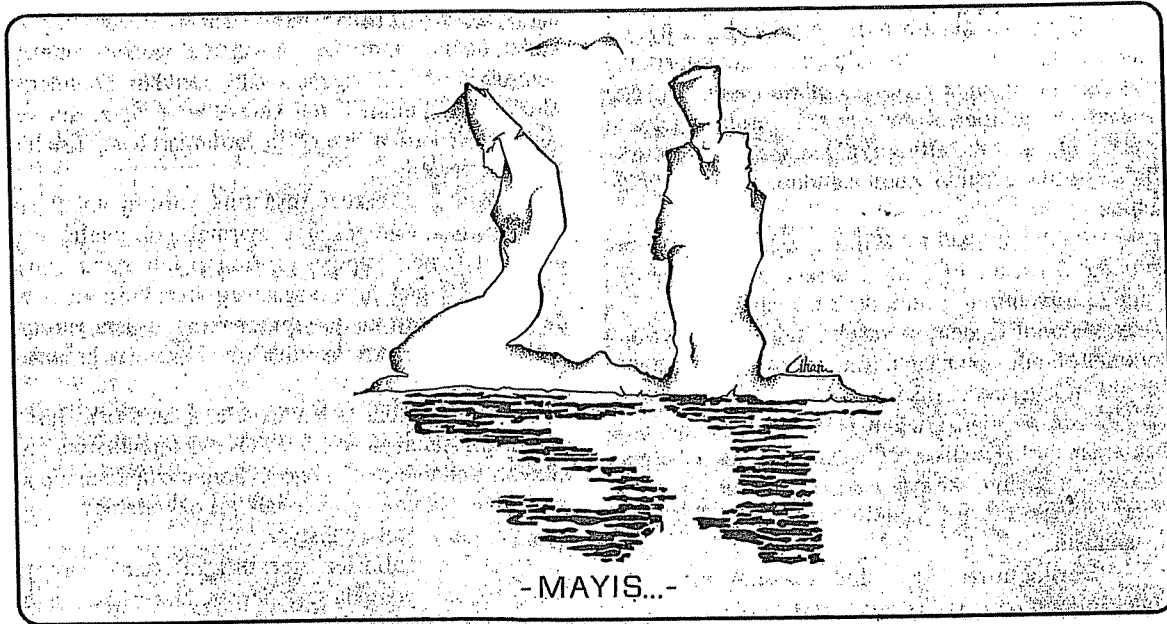
Gürcistan'ın bu gidişine dur denmeli.

Abhaz Halkının bütün haklarına tecavüz eden sistemli bir şekilde Abhazya ve Güney Osetya'ya boyun eğdirmeye çalışan barbarca kan döken evleri yakıp yıkan Gürcistana artık dur denmeli.

Bu görevde öncelikle Bağımsız Devletler Topluluğu'na düşüyor. Topluluk içinde en büyük güç olan Rusya Federasyonu'nun "Gürcistan'ın iç işlerine karışmama ilkesi" bize çaresizliğin bahanesi gibi geliyor. Yetmiş yıl her türlü baskı altında ki küçük uluslarla dama taşı gibi oyna, istediğini istediğin yere sür, istediğini istediğin cumhuriyete bağla bütün işler arap saçına dönüncede gereken "iç işlerine karışmamak" olsun.

Bunca yıl kendine bağlayarak yaşadığın aynı ekonomi ve aynı rejimle yönetildiğin bir devletten böyle çabuk sıyrılamazsın. İç işlerine karışmamak doğru bir ilkedir. Ancak ayrı sınırlarda ayrı rejimlerle yönetilen devletlerin ilkesidir. Abhazya ve Güney Osetya'nın Gürcistan'a bağlanması zaten eski bir rejim oyunudur. Bunun böyle olması sürekliliğinin korunması anlamında gelmez. Eski Sovyetlerdeki etnik bağlar birbirini sindirir yapılar içinde değil birbirine benzeyen yapılar gözönüne alınarak, benzer kültür yapıları gözetilerek tekrar oluşturulmalıdır.

Rusya Federasyonu'na artık Çerkes Cumhuriyetlerinin sahip oldukları topraklar içerisinde, olası bir federasyon çatısı altında varlığını ve yaşama isteğini kabul etmeli ve en azından Kafkasya'ya barış ve istikrarın hakim olmasının koşullarını sağlamalıdır.

U**ZMAN GÖZÜYLE/Dr. BLEĖOJ Zulkarin)**

DİL ULUSUN CANI, KANI, KÜLTÜRÜNÜN TEMELİ, GEÇMİŞİ GELECEĞİDİR.

ULUSAL DİL - DEVLET DİLİ

Ulusun dilinin önemi, yaşamıyla başlar. Zira dil ulusun canı, kanı, kültürünün temeli, geçmişi geleceğidir. Dil ulusun fertlerinin eğitim aracıdır. İnsan onunla sevinir, gururlanır, mücadele verir, kendini korur, derdini kederini anlatır, amacını belirtir.

O nedenle ulusun dilini elinden almak, ona yapılacak en büyük kötülüktür. Dili olmayanı ulus olarak saymak mümkün değildir. Ulusal dilini kaybetmiş, ana dilini bilmeyen kişiyi o ulusun ferdi saymak mümkün değildir. Çünkü insan ana diliyle birlikte, çocukluğundan itibaren ulusuna ait hal ve hareketleri, tavırları, sosyal ilişkileri kavramaya başlar. Ana dilini bilmeyen insanın Adigelik sahibi olması mümkün değildir. Üzüntü ile belirtmek gerekirse Adigelerin birçoğu ulusal dilin önemini kavrayamadığını çocuklara çeşitli bahanelerle ana dilini öğretmemekte ve böylece çocuklarını manen Adige ulusundan uzaklaştırmış olmaktadır. Böyleleri Adige ulusunun sayıca azalmasına da sebep olmaktadır. Ancak bunlara her hangi bir yerde rastladığınızda, Adigelik için uğraştıklarını ve onu korumaya çalıştıklarını söylediklerini duyarsınız. Böyleleri salt konuşmakla dilin korunamayacağı, bunun için belli başlı çalışmalarda bulunmak gerektiğini, dilin için çalışıp mücadele etmenin, ekmek için çalışmaktan daha az önemli olmadığını farkında değiller.

Alimler dilin ulus için arzettiği önemi her zaman belirtmişlerdir. 19. yüzyılın büyük eğitimcisi 5.Gumboldt şöyle demektedir. " En küçük ulusun dahi dilini koruyun 32 kelimelik bir dil bile insanlığın bir çeğidir. Üzerine basmayınız."

Büyük eğitimcinin böyle söylemesinin nedeni açıktır. Dil ulusun kültürüdür. Gelişmezse kaybolur ve kaybolan her dil tüm dünya halklarının kültüründe meydana gelen bir hasardır.

Ekim devriminden sonra tüm diller özgürlük ve eşitlik hakkına kavuşarak gelişmek için önemli fırsatlar elde etmişlerse de 50 li 60 lı yıllarda tüm insanların tek dil kullanmaları görüşünün ön plana

çıkması ile küçük ulusların dilleri önemsenemez duruma gelmiştir. Ulusal dillerini öğrenmeyenlerin sayısı gittikçe artar hale gelmiş, kimi yerlerde dillerini bilmeyenlerin sayısı nüfusun % 30-40 ına ulaşmıştır. Böylece az insan tarafından konuşulan dillerin kullanım alanları ve yaşamdaki yerleri de azalmıştır. Ulusal okullar aramakla bulunmaz hale gelmiştir. Bu durum özellikle şehirlerde daha yoğun bir hal almıştır.

Bir kısım diller de tamamen yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Vahur, Rut, Agul ve Saam dilleri bunlara örnektir.

1985 yılından itibaren meydana gelen demokratik gelişmeler sonucunda, ulusal dil ve kültürlerin durumunda da değişiklikler meydana gelmiştir. Yazı dili olmayanlar bu imkâna sahip olmuşlardır. İsmi verdiğimiz diller buna örnektir. Ana dili yeniden okullara girmiş, yeni oluşan cumhuriyetlerde her alanda eğitim yapılabilir bir hal almıştır. Bu alanda iyiye yönelik gelişmeler olmuşsa da ana dilin sahip olması gereken özgürlükler konusunda yapılması gereken işler hiç te az değildir. Bu konuda büyük sorunları olanlar Rusya Federasyonu'nda yeni doğmuş cumhuriyetlerdir. Bunun nedeni buralarda daha önce anadilin kullanılmamasıdır. Bunlar okullarında Rusça eğitim yapıyor. İş yerlerinde bu dili kullanıyorlardı.

Şimdi cumhuriyetlerin kazandıkları özgürlükler bellidir. Parlemetolarını teşkil ettiler. Başkanlarını seçtiler. Kendi sorunlarını kendi kendilerine çözmeye başladılar. Anayasa, kanun ve kararnamelerini oluşturmaya başladılar. Bu nedenle anadilin sahip olabileceği özgürlükleri kullanım alanlarını belirleme zureti doğmuştur. Bu hususlar cumhuriyetlerin anayasalarında yazılı olarak yer almalıdır. Bu alanda yeni cumhuriyetlerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar hiç te küçük değildir. İlk karşılaşılan sorun bu cumhuriyetlerde hangi dilin kullanılacağıdır. Ulusal dille Rusça birarada nasıl kullanılacaktır. Cumhuriyetin resmi dili hangisi olacaktır.

Moskova'da yapılan bilimsel toplantıya katılan dilci, filozof ve politikacılar bu konuları tartışmışlardır. Toplantıya katılan Rusya, Özbekistan, Moldavya, Adıgey, Kalmık, Tuvinsk Cumhuriyetleri

ve Sibirya' dan gelenler katılmışlardır. Toplantıda yirmiyeye yakın kişi yaptığı konuşmalarda cumhuriyetlerde kullanılan çeşitli diller arasındaki ilişkiler, sorunların çözümünde karşılaşılan güçlükler, Rus dili ile cumhuriyete adını veren halkın dilinin birlikte nasıl kullanılacağı gibi konuları tartışmışlardır. Söz konusu bu cumhuriyetlerin hepsinde de Rusça ile birlikte ulusal diller resmi dil olarak kabul edilmiştir. Ancak yine çözümlenmesi gereken önemli sorunlar vardır. Çünkü, bir dili devlet dili olarak kabul etmekle iş bitmemektedir. Bunun yaşama nasıl geçirileceği önemlidir. Hakas Cumhuriyeti'ni örnek verecek olursak bu cumhuriyette yaşayan Hakas'lar cumhuriyet nüfusunun % 11 dir. Geri kalan % 89 a Hakasça devlet dili olarak nasıl öğretilcektir. Bu dili kimler konuşacak, devlet dili olarak nasıl öğretilcektir. Ve resmi belgeler bu dille nasıl yazılacaktır. Rusça ve Hakasça devlet dili olarak birlikte kullanılacaklarına göre resmi diller her iki dilde mi yazılacaktır? Okullarda hangi dil hangi sınıfa kadar okutulacaktır?

Bu konular anayasalarda açıkça belirtilmezse, dillerin kullanım alanları karışacak, Rusça çoğunluğun dili olduğundan ve toplumda daha çok kullanım alanı bulduğundan ulusal dile üstün gelecek ve cumhuriyete adını veren ulusun dilini zor durumda bırakacaktır. Cumhuriyette yaşayıp Rusça konuşanların cumhuriyete adını veren ulusun dilini öğrenmek istememeleri bu sonca oluşmayı kolaylaştırmaktadır. " Küçük ulusların dillerini neden öğrenelim bizim dilimiz dünyanın her tarafında bilinmektedir ve geçerli bir dildir." dendiğini sık sık duymaktayız. Böyle düşünen insan küçük ulusun dilini öğrenmek istemeyecektir. Rusça konuşan insanların küçük ulusların dillerini öğrenmelerini sağlayacak eğitim kanunları çıkarılırken çok dikkatli olunmalıdır.

Adige Cumhuriyeti' nde de Hakas Cumhuriyetindeki sorunların aynısı mevcuttur. İnsanlar arasında kızgınlık ve öfke doğurmadan Rusça ve Adigece'nin devlet dili olarak birlikte nasıl kullanılabileceğini araştırıp bulmak gerekmektedir.

Rusça konuşan herkesin, hemen Adigece öğrenmesi gereklidir diyerek işe başlarsak bir yere varamayız. Öncelikle yazı işleriyle uğraşanların Adigece öğrenmeleri gerekmektedir. Başlangıçta Rusça'nın fonksiyonu daha fazla olacaksa da Adigece'nin kullanım alanı gittikçe artacaktır.

Bunun için, Adigey'de yaşayan eğitimcilere büyük görevler düşüyor. Önce kendileri çocuklarına ve torunlarına anadillerini ve edebiyatlarını öğretip sevdirerek topluma örnek olmalıdırlar. Adigece öğrenmek isteyenlere yardımcı olmalıdırlar. Burada vurgulamak gerekir ki Adigece'yi seviyorum, devlet dili olsun istiyorum demekle iş bitmez. Kendin öğrenip çocuk ve torunlarına öğretirsen, anadilini konuşanların sayısı artacaktır. Adigece kime lazım, gibi sözleri unutmanın

zamanı gelmiştir. Cumhuriyet sahibi olunca onu yaşatmak için kültür ve devlet dili gereklidir. Adigece Rusça ile birlikte devlet dili olmalıdır. Onun yaşaması için buna ihtiyacı vardır. Adigece'nin özgürlüğünü korumasında bilimsel çalışmalar yapmasında enternasyonal eğitimin ve yurt severliğin büyük anlamı vardır. Elimize geçen bu fırsatı değerlendirmek ve yaşama geçirmek hepimizin görevidir.

БЭДЖЭШЪЫМ ИТХЪАУСЫХ

А пчыхэм Мышгэр тхъэжыгъэ!
Шйоу тыгъугъэм зыщигъэшхэкӀн,
Шйоу чъыежыныу ар гъолъжыгъэ.
Ау чэщыр кӀуагъэ чъыен ымылӕкӕу.
Доущтӕу чъыени, мӕу, мӕз благъэм,
Бэджэшъ мыгъом шырихъадагъӕу?!

Пчэдыжъ нэфылгэр къызэрэкӀичӕу,
Гъырынӕжъым Мышгэр къеджагъ.
«Арӕп, — ыӕуагъ, — о лыр, кӀӕӕ пача,
Хъаумӕ, хэт ӕау къыпхӕпиджагъ?!

Чӕщ реным огъы тымыгъэчъыежыу,
Сыда къӕхъугъэр пшъхъӕхэр бгъэежыу?!

«Шъхъаӕом сесты, — адрӕм ыӕуагъ, —
Сыригъэстыхъӕу кӕнӕкӕлӕз стих,

Пыжыжъ цӕлӕм сфызэхилъхъагъ,
Къолӕ делӕжъхэр къыздегъхъащыхъ.

Чӕт тыгъуикӕ, ӕло, сыбзӕджӕу,
Чӕт сымышхӕу сымыгъолъжыу.

Хъаӕӕ-къуаӕӕмӕ санахъ мӕхъаджӕу,
Укӕтӕ гори сӕ схӕмылтыжыу...

Ащыгъум, псӕхалӕ згъотмӕ сезӕгъӕу,
Чӕтӕхъо фермӕр къӕсӕгъӕгъунӕ.

Справки си, Баджӕм къытхыгъӕу...
Сӕщ нахъ хъуе псӕурӕ къӕхъунӕн!»

Мышгӕм ынахъ къызӕхӕгъахъӕ.
«Олахъӕ, — ӕло, — ар мыхъухӕн.

Дажъӕ зимыӕм ымыхъаӕкъ тыралъхъӕ.
Ащӕӕ мысӕр тӕ дгъӕпшыӕнн!

Ау, сыд ӕае. Бэджӕшгъыр, къаӕло,
Ащ фӕдӕ шъхъаӕлор, плӕгъуӕз, пшхырӕ?!

Огъае нахъ чӕщрӕ уишъхъаӕло,
А Пыжъ цӕлӕм ышгъо темыхрӕ?!

«Тесхын фалӕба, зы ӕульхъӕ сшын,
Ау хъурӕ пстӕуми анахъ гукъаор

Амал сыфӕхъурӕп,
Слӕхӕӕрӕп сшын...

Пӕнӕ мыгъохӕр ӕау къысхао!»

ABERLER/Marje

SONSUZA DEK UNUTAMAYACAĞIMIZ GÜN

Anavatan Kuzey Kafkasya' da, sürgünün 128. yılı törenleri büyük bir katılımı gerçekleştirdi. 23 Mayıs günü Maykop' ta düzenlenen toplantı da Adıge Xase' nin Thamadesi Şhalaho Abu, Adıgey Müftüsü Ç'enibe Mose, Adıge Cumhuriyet' i Yüksek Sovyeti Başkanı L'ıuvu Adam ve devletin diğer kademelerinde ki büyüklerimiz, günün önemini anlatan konuşmalar yaptılar.

Türkiye' den anavatanımıza dönen Necdet Hatam ve Nihat Berzeg' de konuşmacıların arasındaydı. Onlarda sürülenlerin çektikleri zorlukları ve milletimizin, yok oluşun eşğine nasıl geldiğini anlattılar.

Konuşmaların ardından sürgünün ve sürülenlerin anısına, Rus-Kafkas Savaşlarında ölen şehitlerimizin anısına dikilecek olan anıtın bulunduğu yerde Adıgey Müftüsünün yaptığı dua ile tören bitirildi.

Toplantıya iştirak edenlerin arasında Adıgey Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Carım Arslan da vardı.

21 MAYIS'I ANMA PROGRAMI

-BURSA-

21 Mayıs Perşembe günü ,Kadirçeşme Köyü' ne geçmek üzere Bursa' dayız. B.K.K.K.Derneği'nde yapılan ön program, ilgili bir kalabalığında iştirakiyle, dernek başkanı Ömer Özen' in açılış konuşmasını müteakip başlıyor.

B.K.K.K.Derneği halk dansları ekibinin güzel gösterisiyle gece sona eriyor.

KADIRÇEŞME KÖYÜ ANMA PROGRAMI

24 Mayıs günü Marje ekibi olarak coşkun bir kalabalığın içindeydik. Kadirçeşme Köyü ve insanların gözlerinde asılı kalmış yarı hüznü, yarı sevinçli bir yaz günü. Öğle üzeri köye vardığımızda, önce insanlarımızın sıcak ama durgun gülümseyişleri ve karşılama faslı. Hepimiz biliyoruz suçumuz yanlış bir zamanda yanlış bir yerde olmak.

Köy halkının ilgi dolu karşılamasının ardından, ev sahiplerimizin eşliğinde yaşlı meşe ağaçlarının kap-

ladığı alana gidiyoruz. Kısa bir bekleyişten sonra anma programı da başlıyor. Sizlere bu anlamlı günde yapılan duyarlı ve özlem yüklü bütün konuşmaları yayınlamak isterdik. Ne yazık ki tahmin edebileceğiniz imkansızlıklardan dolayı, konuşmalardan derlediğimiz bazı kesitleri aşağıda sunabiliyoruz.

M.Kemalpaşa Kaymakamı

"Kelimeleri nasıl seçeceğimi bilemiyorum. Böylesine keskin bir kalabalığın önünde konuşmak zor. Görüyorum ki burada Suriye' den Balkanlar' dan Kafkasya' dan birbirini seven insanlar toplanmışlar. Bir ulu ağacın dalları gibi kendi köklerine duydukları hasretle şimdi özlem gideriyorlar. Bu özlemi, bu karşılıklı sevgiyi bizlerle paylaşmanız, bizi son derece memnun etti. T.C. Hükümeti' nin temsilcisi olarak hepinizi kutluyor, saygılar sunuyorum.

Yenemiko Mevlüt

"Saygılar hemşehrilerim. 128 yıl önce başımıza gelenleri unutmayın. Her şeyi çocuklarınıza anlatın. Şunu söylemek istiyorum ki her kim ileride çocuklarına tüm bu geçmişi anlatmazsa, yarın Allah' ın huzurunda yine Allah' ın laneti üzerlerine olsun.

Baj Nevzat

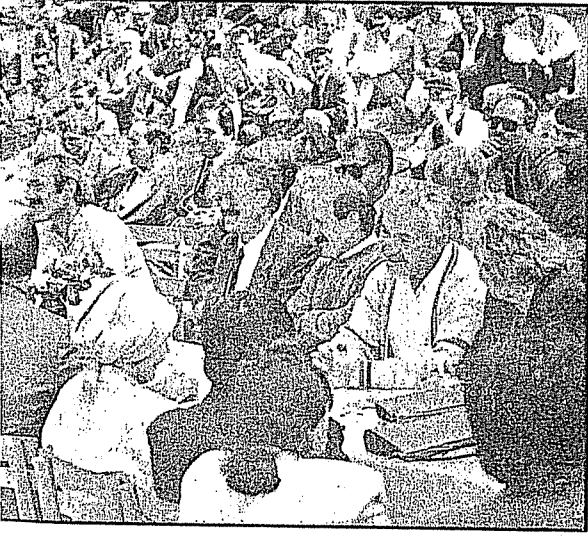
(Toplantıdaki en yaşlı Thamede)Adıgece konuştu.

"Sayın misafirler kusura bakmasınlar ama yırtık pırtık ta olsa derdimi anlatmaya çalışacağım. Şimdi ben hicret Adıgelerindenim. Babamın adı Ahmet, Dedemin adı Baj Muhammet 128 yıl önce dedelerimiz ve onların kardeşleri ve onların çocukları buraya parça parça yerleştirildi. Türkçe bilemedik. Ve yiyecek giyecek isteyemedik. İhtiyarlarımız çok dert gördüler, hasta oldular. Akrabaları ana babaları öldü. Yeni köyler oluşturmaya kalktıklarında bu sefer Çanakale savaşı çıktı. Köyden, her evden iki kişi çıktı, geriye ise yalnız üç kişi döndü. Onlara ağıtlar yakıldı.

İNGİLİZİN UÇAĞI

ÇANAKKALEYE VURUYOR
ALLAHIN ACIDIĞI OSMANLILAR
ORTADA KALAN ADIGELER ÖLÜYOR.
HERKES GERİYE DÖNÜYOR
ASKERE GİDENLER NE ZAMAN
DÖNECEKLER ANNECİĞİM.

Sizler için de komünist rejim altında ezildiğinizi duyup epey üzüldük.

Kuyeko Asfar

Bizler nerede olursak olalım, hep birbirimizi düşündük. Anavatandaki köklerimiz yeni filizlerle güçlendi. Bizim sizlere yardım edecek fazlasıyla gücümüz var. Ne olursa olsun, Adige hangi ülkede yaşarsa yaşasın Adigedir. İnsancılığını kaybetmemiştir. Bu toplantıların devamını diliyor teşekkür ediyorum.

Fahri Huvaj

Kaf-Kur adına kıymetli konuklarımıza hoş geldiniz diyorum. Adige Halkı 20.000 senedir yaşadığı Kafkasyada, 1864' e kadar onlarca orduyla savaşmak zorunda kaldı. Tüm dünyanın korktuğu Ruslar' la Çerkes Halkı 350 yıl savaştı. Ne yazık ki sonunda maruz kaldıkları sürgün, Çerkes Halkını ikiye böldü. İnsan yalnız başına yaşayamaz, bir aile kurması gerekir. Biz de böyle dağınık yaşarsak dilimizi, kültürümüzü kaybederiz. Bunun için bir araya gelmeli bir arada yaşamalıyız. Bize bugün burada konuşma fırsatı veren köyümüz muhtarına ve köyümüzün çalışan çocuklarına sağolun diyorum.

Marje - Bu güzel birliktelik devam ederken, teybizle yaklaştığımız ihtiyar, genç tüm soydaşlarımız yarı sevinçli yarı heyecanlı şunları dile getiriyorlardı.

Gut'e Emin(Köy Thamadelerinden)

Bu güzel etkinliği beğenmemiş olmam mümkün değil. 65 yaşına girdim, beni böylesine yürekten etkileyen başka bir olay daha görmedim.

Yewşet Nuri(Eskişehir)

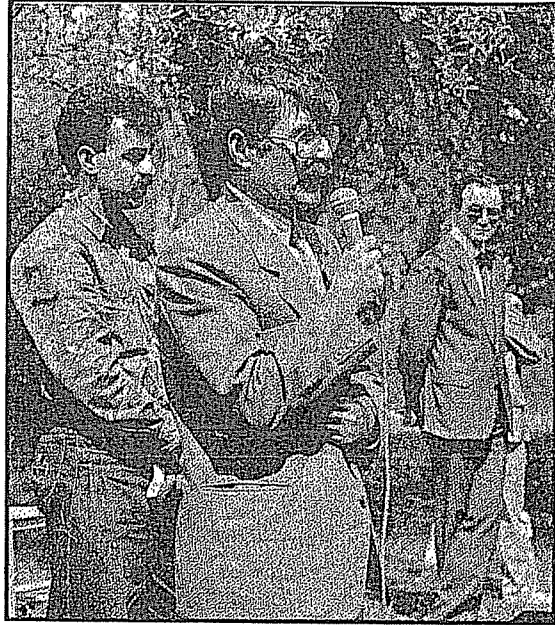
Bu güzel toplumun burada olması çok güzel. 128 yılı konuşarak harcadık. Ama artık icraat gerekiyor. Artık ayaklarımızın yere bastığına inanıyorum.

Ender Çevik(İzmir)

Özellikle misafirlerimizin yaptığı konuşmalar oldukça güzel ve ilginçti. Bu toplantı ayrıca, artık halkımızın dönüş olayını özümselediğinin en iyi kanıtıdır.

Sabri Eser(İşçi)

Çerkeslerin bir araya gelmesi için 128 yıl geçmesi gerekmiyor ama, bu toplantı bizi yine de sevindirdi. Yılın yalnızca bir günü değil, her günü sorunlarımızı düşünmeliyiz. İnşallah bir gün dönüşümüzü anmanın ve kutlamanın mutluluğuna da erişiriz. Bu etkinliklerin devamı halkımızın kaynaşmasını sağlayacak, yetişen nesil birbirini daha iyi tanıma fırsatı bulacaktır. Organizasyonda emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

21 MAYIS İSTANBUL

Kırsal kesimdeki sıcaklığın elbette yaşanamayacağı bir görüntüyle başlıyor gece. İstanbul'daki anma programı için derneğe girdiğimizde, Metropollerdeki bildik dernek havasına ısınıyoruz kolayca .Birkaç samimi insanın kendi elleriyle oluşturduğu katılımı az da olsa küçük ama doyurucu bir anma günü yaşanıyor İstanbul'da. Gece İ.K.K.K.Derneği korosunun son derece güzel şıbzeleri ile açıldı.Sayın Yusuf Taymaz'ın açılış konuşmasıyla birlikte dernek başkanı ve Thamadelerintemenni ve dileklerini sundukları gece diğer misafirlerin bazan ilginç tartışmalar haline dönüşen sohbetleriyle son buldu.

Безъ реижа игуеанцагоу акы агуны икоуп, Аңсны иахьананак "уа
изакуаным, бильри еибытоу архутакуа ахьейдаау. Урд ашарда ица-
дыгилсит хара хреспублика еиуейлшым амилаткуа рыцстазаара,
наогын акыршешыкусатей адоурых ду амоу иара Аңсуа хөинтқарра
ахата.

Дарбан аңсонуу выйсахи еибатмырк "уа Кырттөнлатей акылухы,
арадисси, ателехуацшрей атыхутеантей аамтаан гуаршаку еидыркаауа
хуаажелер рцеа рнаеуа акомпания.

Абасцека акун атагылазашыа шдыртырк "уа утд итрагедмахаэ
1989 шыкусантей ахтыокуа рыламдалаан.

Аңсны Кырттөнлей рнапхгадцеа атыхутеантей реицыларакуа

лишцеа балак аарыштып хэа хгууны, хара иахьынзахалшоа полити-
кате моала хааиуан. Аха иахьатей атагылазашыа еицах агура
хнаргеит Кырттөнла уажетей анапхгара аикушахатракуак икоутын
шыртахым.

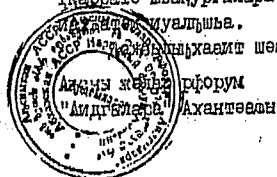
Иахьауажераанза Кырттөнлатей Ахьентсовет иаднамылазац
Аңсны атериториан икоу, бильри еибытоу архутакуа, реимырпа-
ви иахутуо акудара. Иадыхым Аңсны 21 километра ацаак "уа
ахьаахьчарате зона ацчараан Кырттөнлатей Ахьентсовет иаднамыла
Аңкарагын. Уи иаацаго Аңсны атериториате акаара еилирбгароуп.

Дасакала кухэовар, Кырттөнла аижабыра реавыршеит Аңсны
аикудкуа рымчала аррате полигон акамара. Асеилш Аңсны аижабыра
реакуанте тахракуа ратеамбара атен ахэо рачоуп.

Идынды аудааара баацс иандатгылоу аамтаан, хара аахьара
кахчойт шеера швахь, мшынырце икоу хуаажелер шөншкя, шөнжын
куууаны ишенргарц хабдуцаа рышеи, хандуцаа рылабжыли рыла икув-
боу халсодгылы ахьчараан. Кырттөн анеофамистцеа милатрацбала
еилоу Аңсны ауаажалер атыдыргыларц иртахну ашьяарцөмра алым-
шараан.

Хшыам-дгылы Аңсны аикурхара, уи шөншыкусарацеалатей ихьөн-
ткарате шыкургылар ахьчара, - аогм ауп аңсонуак дашынааалактын
иуалшыа.

Иахьаит шваргын харгын Анцеа Ду!

Ахмедов

Шамба Сергей

АԢСНЫ ԿԱՌԱՐ ԲԱՐՐՈՒ
"ԱԻԴԳՅԻՆԱՐԱ"

ԱԲԽԱԶԻՅԱ, Դ.ՍՈՒԽԻՆԻ,
ՆՈՒ ՇՐՈՒՄԵՐ. 44

ՆԱՐԴԱԿԻՆԻ ՖՈՐՄԱ ԱԲԽԱԶԻՅԱ
"ԱԻԴԳՅԻՆԱՐԱ"

ԱԲԽԱԶԻՅԱ, Դ.ՍՈՒԽԻՆԻ,
ՆՈՒ ՇՐՈՒՄԵՐ. 44
ԴՊՆ. 2-35-49

ԴՏԽ. 66

Ն.Ն. ՄԱՐԵ

ԱԿՏՐ ՈՒՇՈՐՈՒ ՔԱՅԻՇՈՒ, ՔԱՅԻՇՈՒՇՈՒ.

ԱՆԽՈՒՄԵՆԻՆԻ ՎԱՄԵՆ ԴՐՈՒՄԻ ԴՐԱԿ-ՉԵՔՐԵԻ ՎԵՐՄ ՔԱՅԻՇՈՒՇՈՒ
ԱԢՏԻՆ, ՏԻՏԻՔ ՎԵՐՄԵՆՈՒՄԻՆԻ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ, ՎԵՐՄԵՆԻՆԻ ՆԻՏԻՇՈՒՇՈՒ.
ԱՆԻՏԵՐԻՄԵՆԻ ՓՈԼԻՏԻԿԱ ՈՒՇՈՒՄԻՆԻ ԴՐՈՒՄԻՆԻ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ ՎԵՐՄԵՆԻՆԻ
ՔԱՅԻՇՈՒՇՈՒ ՎԵՐՄԵՆԻՆԻ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ. ԱՐԻՆ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ
ՔՈՒՄԻՆ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ. ԱԢՏԻՆ ՆԻՏԻՇՈՒՇՈՒ
ՎԱՅԻՇՈՒՇՈՒ.

Çok değerli kardeşlerimiz !

Son günlerde güzel vatanımızda gelecek korkusu ve kargaşa içerisinde yaşıyoruz. Abhazya'nın yeniden oluşumu güçleştiği gibi, kaygılı günler geçiriyoruz. Emperyalist yayılmacı politikaları kendine yol olarak seçen Gürcistan yönetimi Abhazya'yı kana bulama hesapları yapmaktadır. Bu iğrenç emellerine ulaşabilmek için Abhazya'da yaşayan Gürcüleri kullanıyorlar.

Hepsinden kötüsü, Abhazya Sınırları dahilinde yasa dışı silahlı milis güçler oluşturmuşlardır. Bu milisler cumhuriyetimizde yaşayan çeşitli kökenlerden gelme insanlarımızı korku ve dehşete düşürmektedir. Bundan başka da yüzlerce yıllık bir tarihe sahip olan Abhazya Devleti tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Son günlerde Gürcistan kitle iletişim araçlarına, basında, radyoda, televizyonda bitip tükenmemecesine süren Abhaz düşmanlığı kampanyasına hangi Abhaz'ın sınırları dayanabilir ve makul davranabilir ki?

1989 yılında yaşanan trajedi de işte böyle olumsuz propagandaların sonucunda oluşmuştur.

Son günlerde şahit olduğumuz, Abhazya ve Gürcistan liderlerinin görüşmelerinden olumlu sonuçlar çıkar umuduyla bugüne dek yalnızca politik platformda mücadele vermeyi uygun gördük. Ancak görülüyor ki, Gürcistan yöneticileri, değil yeni anlaşma zeminleri aramak, mevcut olarları bile çok görmektedir.

Gürcistan yönetimi Abhazya'da ki milisleri dağıtmayı düşünmemektedir. Ayrıca, aynı yönetim Abhazya'da daha önceden aldığı 21 Km lik sınır koruma bölgesi kararını kaldırmamıştır. Bunun anlamı, Abhazya'nın politik ve idari bütünlüğünün yok sayılmasıdır.

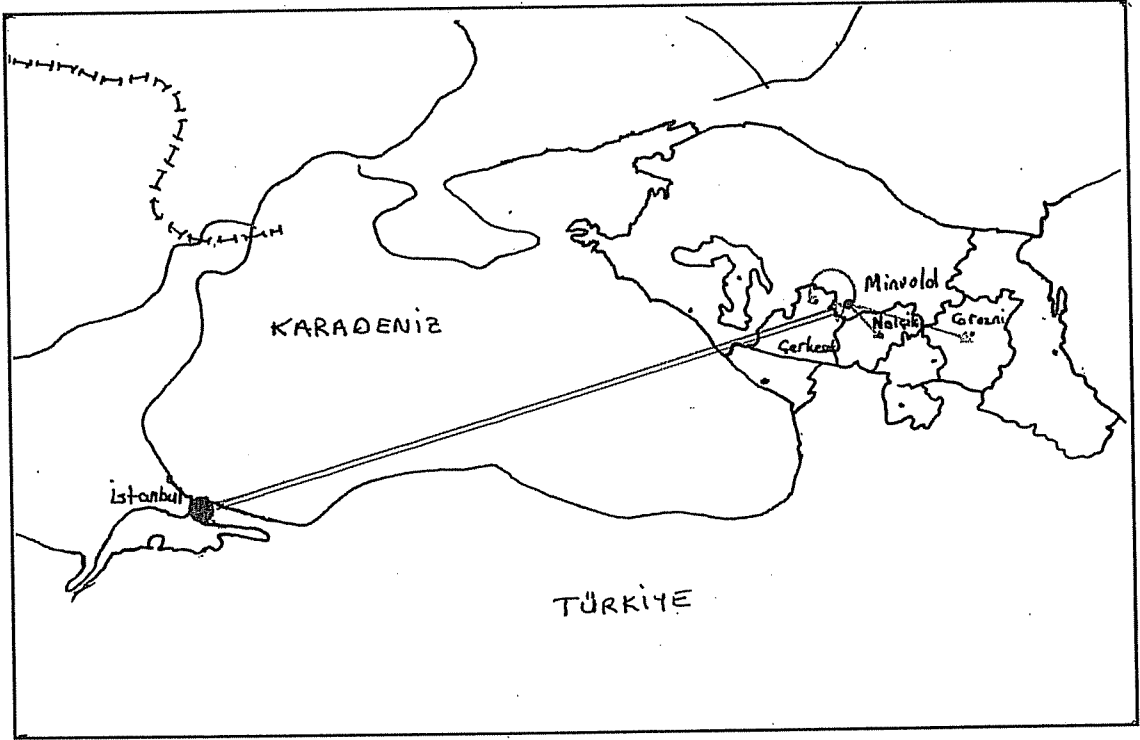
Bir başka deyişle Gürcistan yönetimi güç kullanarak Abhazya'yı askeri poligon yapma hesapları içine girmiştir. Abhazya'nın kanunlarını hiçe sayan bunun gibi sayısız planları vardır.

Soyumuzun tehlikeye girdiği bu günlerde sizlere sesleniyoruz: Karşı yakada Türkiye'de yaşayan kardeşlerimiz, dedelerinizin kanı, büyükannelerinizin gözyaşlarıyla yıkanmış kutsal vatanınızın korunabilmesi içinsesinizi yükseltmelisiniz. Bu sayede, Gürcü Neo-Faşistlerinin bir uluslar mozayığı olan güzel Abhazya'yı kan gölüne çevirmesini engelleyebilirsiniz.

Cennet vatanımızın bizim olarak yaşaması, yüzlerce yıllık devletimizin varlığını sürdürmesi, her Abhaz'ın, hangi ülkede olursa olsun, birinci görevidir.

Tanrı sizleri ve bizleri aydınlığa çıkarsın.

Abhazya Halk Formu "Aydğılara" Başkanı
SŞamba Sergei

NARTAŞ TURİZMLE TÜRKİYE' DEN KAFKASYA' YA

25 Mayıs 1992 den itibaren her Pazartesi 14:00 de İstanbul' dan Minvodi Havalanına muntazam uçak seferleri planlanmıştır.

Minvodi Hava Limanı, Kuzey Kafkasya Çarlık Cumhuriyetleri, Adigey, Karaçay-Çerkes, Kabardey-Balkar, Osetya, Çeçenistan ve Dağıstan ile Krasnodar Şehrine çok kolay ve kısa kara ulaşımı veren aynı zamanda Soçi, Sohum, Tuapse, Tiflis, Bakü ve Kafkasya' nın diğer önemli merkezlerine, Diğer Türk ve Sovyet Cumhuriyetleri'nini, Rostov, Kazan, Astrahan, Taşkent, Almata, Aşabat, Duşanba gibi önemli merkezlerine de hava yolu bağlantısı sağlayan büyük bir ulaşım merkezidir.

Kurulan bu hava köprüsüyle, efsaneler ülkesi ve tabiat harikaları diyarı Kafkasya ve diğer Türk Cumhuriyetlerine ulaşmak artık çok kolay.

Kafkasya' nın kaplıcaları, şifalı suları, modern sağlık tesisleri ve üstün tıp teknolojilerinden çok uygun ve ekonomik şartlarla yararlanabilir Check-Up ve gerekli tedavinizi yaptırabilirsiniz.

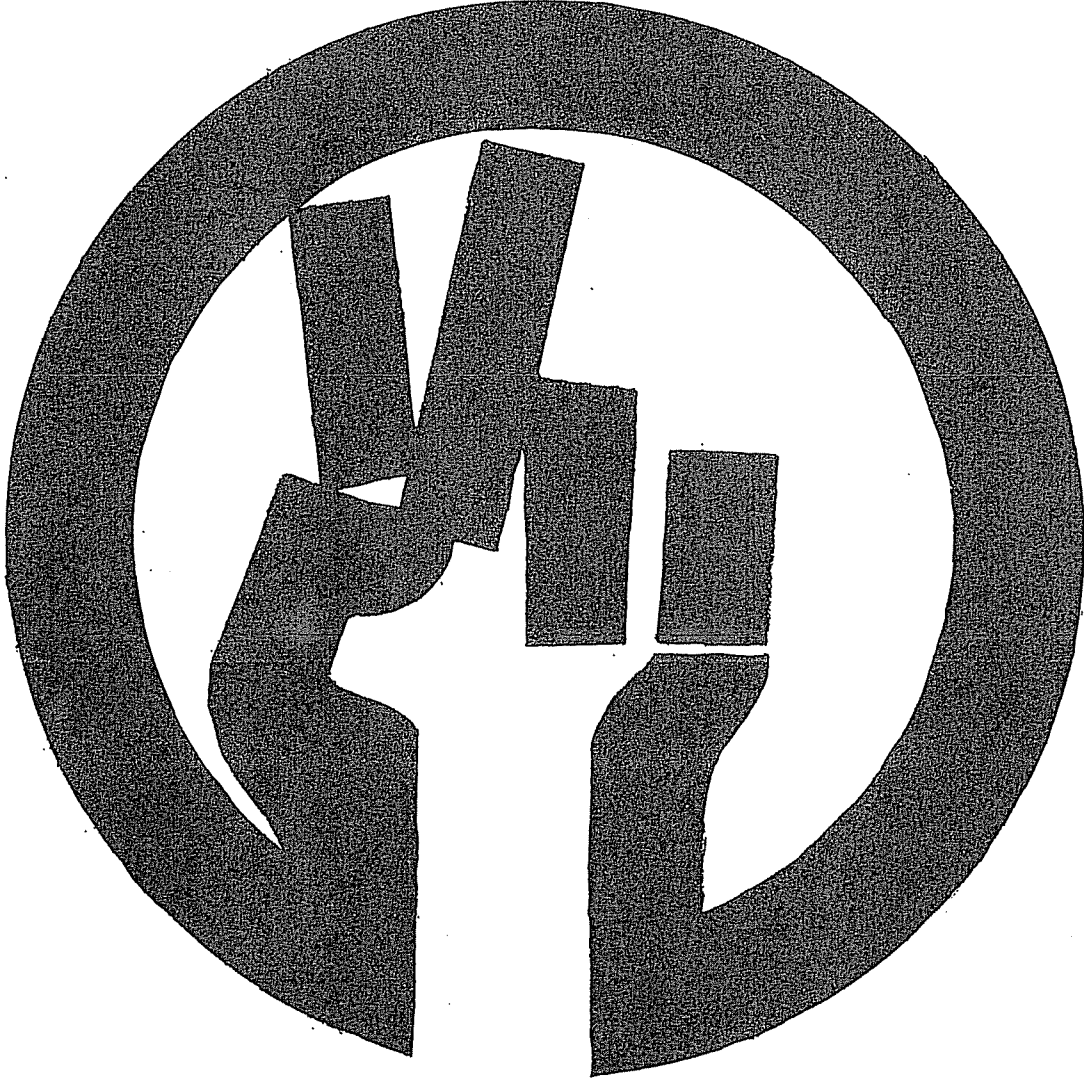
14 ve 24 günlük sağlık turu programlarınızla hizmetinizdeyiz.

Uçak bileti	:İstanbul-Minvodi	: gidiş	180.- \$	G.Dönüş:	350.- \$
Grup turları	:Uçak full pansiyon 7 gün	:	470.- \$	14 gün :	660.- \$
Sağlık turları	: " " "	14 gün :	1200.- \$	24 gün :	1700.- \$

K

ARİKATÜR

Cihan İŞBAŞI

-SEYŞA-

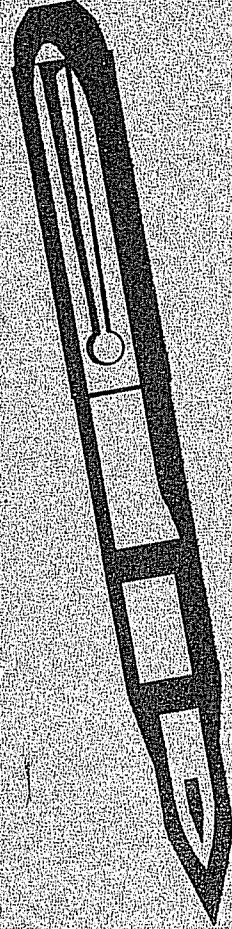
Cihan...

MUHACERETTEKİ

CERKES AYDINLARI

İzzet AYDEMİR

Ankara 1991

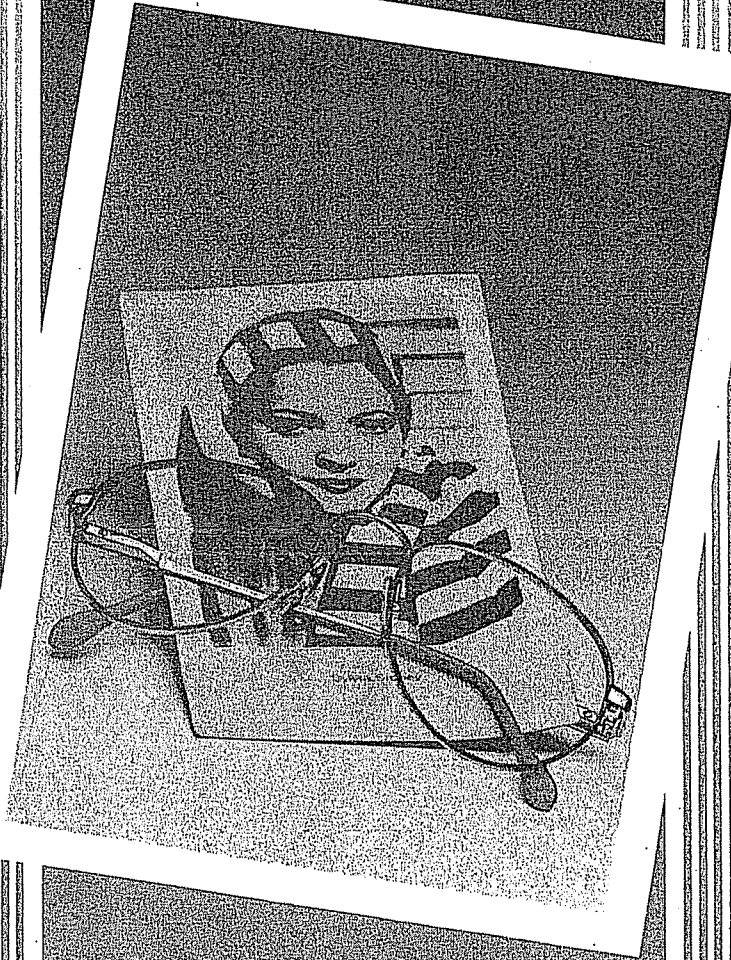

Щ АѸк
Ј Ж М
А ДѸѸ
Ј ЗЦ

KİTAP İSTEME ADRESİ: P.K.: 355 Kızılay/ANKARA

"Gözler hayata açılan pencerelerdir."

Ketave

ALBINA
OPTİK - PAZARLAMA

